

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΟΒ'

ΤΕΥΧ. Α'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308

15 ΜΑΪΟΥ 1995

ΑΡΙΘ. 8

ΑΚΡΟΒΟΛΙΣΜΟΙ ΚΡΟΥΣΕΩΣ;

(Κριτική αξιολόγησης άντιεκκλησιαστικής συνεντεύξεως)*

6. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἑλληνική Ἐκκλησία κατὰ τὶς τελευταῖες δεκαετίες.

α) Τὰ ἔως τώρα λεχθέντα πείθουν ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ὑπῆρξεν ἡ στοργικὴ Μητέρα τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Ἡ φροντίδα τῆς γι' αὐτὸ ὑπῆρξε πάντοτε λυτρωτικὴ καὶ ἀπελευθερωτικὴ. Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τὴ σχέσι τῆς πρὸς ὄλους τοὺς ὀρθοδόξους λαούς. Ἀλλὰ ἡ άντιεκκλησιαστικὴ συνέντευξις τοῦ κ. Δημητρίου Τσάτσου θὰ δημιουργοῦσε σὲ μερικὸς τὸ ἐρώτημα: Μήπως

Τοῦ κ. **ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ**

Ὁμοσ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν
Τακτικοῦ Μέλους τῆς «Εὐρωπ. Ἀκαδημίας
τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῶν Τεχνῶν»

οἱ τελευταῖες δεκαετίες δικαιολογοῦν κάπως τὸν ἰσχυρισμὸ του, ὅτι «ὁ τρόπος πὸν λειτουργεῖ ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία εἶναι δυναστικός;».

Τὸ πλῆθος τῶν διαμαρτυριῶν σὲ σχόλια, ἄρθρα καὶ ἐπιστολές, πὸν εἶδαν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητας καὶ ἐστράφησαν ἐναντίον τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος συνεντεύξεως τοῦ συνταγματολόγου καθηγητοῦ, κατέστησε σαφές, ὅτι οἱ ἀπόψεις του εἰδολογικῶς ὑπενθυμίζον τοὺς ἰσχυρισμοὺς τῶν μνημονευθέντων δῆθεν «ἀπομυθευτῶν» τοῦ 1821 καὶ τοῦ συμπληματικοῦ ἔργου «Ἑλληνικὴ Νομαρχία Ἀνωτύμου τοῦ Ἑλλῆνος», τὸ ὁποῖο, γραμμένο μὲ σοφισματικὴ μεθοδολογία καὶ διεπόμενο ἀπὸ άντικληρικὸ μένος, παρουσίασε ἀπαράδεκτες γενικεύσεις καὶ παρεθεώρησε ὄλες τὶς πρὸς τὸ ἔθνος ὑπηρεσίες τοῦ ἱεροῦ κλήρου καὶ τῶν ἱερῶν μονῶν.

β) Ὁ κ. Δ. Τσάτσος, αἰφνιδιασθεὶς προφανῶς ἐκ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ πλῆθους τῶν «ἐπικριτικῶν τοποθετήσεων», προσπάθησε μὲ —ἐκ πρώτης ὄψεως ἀρκετὰ διορθωτικὴ, ἀλλὰ ὄχι πειστικὴ— ἀπαντητικὴ σὶς ἐπικρίσεις δευτερολογία του⁵⁶, νὰ μετριάσῃ τὶς ἀντιδράσεις, τὶς ὁποῖες δημιούργησε ἡ συνέντευξις του.

Γιὰ νὰ μὴ δημιουργήσῃ τὴν ἐντύπωσι, ὅτι ἐνεκα τῶν ἐπικρίσεων «ἀνέκρουσε πρῦμναν», ἐμμένει μὲν στὴν ἀρνητικὴ εἰς βάρος τῆς Ἐκκλησίας κριτικὴ του, ἀλλὰ ἰσχυρίζεται, ὅτι ὑπὸ τὴν Ἐκκλησία δὲν ὑπονοεῖ τὸν Χριστιανισμὸ ἢ τὴν Ὁρθοδοξία, —τῶν ὁποῖων δέχεται τὴν ἀξία, σημασία καὶ προσφορά—, οὔτε ὑπονοεῖ τὴν Ἐκκλησία «ὡς νόημα, ὡς ἱστορία», ἀλλὰ τὴν ὑπονοεῖ «ὡς συγκεκριμένον φορέα μὲ συγκεκριμένες συμπεριφορές του»⁵⁷.

Χαίρομεν, διότι ὁ κ. Δημήτριος Τσάτσος τὸνίζει ὅτι δὲν εἶχε πρόθεσι νὰ θίξῃ τὸν Χριστιανισμὸ ἢ τὴν Ὁρθοδοξία, ἀλλὰ συγχρόνως λυπούμεθα, διότι, —ἐφ' ὅσον δὲν εἶχε τέτοιαν πρόθεσι—, ἡ γενικὴ κατακραυγὴ τοῦ Ὁρθόδοξου Χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ἑλλάδος ἀποδεικνύει, ὅτι σὶς διατυπώσεις του ὑπῆρχε, ἐὰν μὴ τι ἄλλο, τουλάχιστον ἔλλειψις ἐκείνης τῆς σαφηνείας καὶ κρυσταλλίνης διαυγείας, ἡ ὁποία εἶναι ἀπαραίτητος πρὸ πάντων στὸν ἐκλαϊκευτικὸ λόγὸ μιᾶς προσωπικότητας, ἡ ὁποία μάλιστα παρουσιάζεται καὶ ὡς ἀπχουσα κυβερνητικῆς ἀπόψεις καὶ προθέσεις. Ἡ ἔλλειψις τῆς σαφηνείας αὐτῆς εἶναι ἐκδηλος καὶ στὴ δευτε-

56. Δημήτριη Τσάτσου, Ἐκκλησία καὶ Ὁρθοδοξία, ἐφημ. Ἐλευθεροτυπία, 19 Φεβρουαρίου 1995.

57. Ἐνθ' ἄνωτ.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 279 τοῦ ὑπ' ἀρ. 7 τεύχους.

ρολογία του, ή όποια, όπως και ή άντιεκκλησιαστική συνέντευξίς του, προβάλλει έναντίον τής Έκκλησίας αίτιάσεις, στίς όποιες ύπάρχουν άρκετά λογικά σφάλματα. Τέτοια σφάλματα λ.χ. είναι «ή μετάβασις εις έτερον γένος» ή ταύτισις του έπουσιώδους πρὸς τὸ ούσιώδες και τής έννοίας τής καταχρήσεως πρὸς τήν έννοια τής χρήσεως ή άντικατάστασις του όλου άπό τὸ μέρος (pars pro toto) ή λήψις του ζητουμένου, κατά τήν όποία τὸ ζητούμενο, ή άποδεικτέα πρότασις χρησιμοποιείται ως άποδεικτικὸς λόγος ή χρήσις του σοφίσματος του «ψευδοῦς αίτιου», κατά τὸ όποιο σόφισμα ή τοπική ή χρονική σχέση μεταξύ πραγμάτων ή φαινομένων ή γεγονότων έκλαμβάνεται ως γενετική και αίτιώδης σχέσις (post hoc, ergo propter hoc = ύστερα άπό αυτό, άρα έξ αίτίας αυτού) ή «τῶν ὄρων τετράς», κατά τήν όποία στὸν συλλογισμό ή έννοια του μέσου ὄρου δέν είναι, όπως θά έπρεπε, κοινή στίς δύο προκειμένες προτάσεις, εκ τῶν όποιων έξάγεται τὸ συμπέρασμα ή ταύτισις του ὄργανικου πρὸς τὸ ποιητικὸ αίτιο, του ὄρου ή τής προϋποθέσεως (conditio) πρὸς τήν ούσία (essentia) ή πρὸς τήν ποιότητα (qualitas) ή πρὸς τήν γενεσιουργὸ αίτια (causa)⁵⁸. Στὴ συνέχεια θά έπισημάνωμε μερικὰ άπό τὰ σφάλματα τής συνεντεύξεως και τής δευτερολογίας του κ. Δ. Τσάτσου:

γ) Ὁ Χριστιανισμὸς και ή Ὁρθοδοξία δέν είναι δυνατὸν νὰ χωρισθοῦν άπό τήν (Ὁρθόδοξον) Έκκλησία, ή όποία συνεχίζει τὸ σωτήριο και άπολυτρωτικὸ έργο του Χριστου. Ἡ Έκκλησιολογία είναι συνυφασμένη με τήν Χριστολογία και τήν Σωτηριολογία. Ὅπως τονίζει ὁ φιλοσοφῶν ιερός πατήρ Γρηγόριος Νύσσης, «ὁ πρὸς τὸν καινὸν τούτον κόσμον τής κατά τήν Έκκλησίαν κτίσεως βλέπων, ὁρᾷ έν αὐτῷ τὸν πάντα έν πᾶσιν ὄντα τε και γινόμενον Χριστόν» «ὁ πρὸς τήν Έκκλησίαν βλέπων, πρὸς τὸν Χριστὸν άντικρυς βλέπει, τὸν Έαυτὸν διὰ τής προσθήκης τῶν σωζομένων οίκοδομοῦντα και μεγαλύνοντα»⁵⁹. Έπομένως ὁ Χριστὸς είναι «ὁ ἀληθινὸς εκκλησιαστικὸς, ὁ τὰ έσκορπισμένα συνάγων εις έν πλήρωμα και τοὺς πολλαχῆ κατὰ τὰς ποικίλας άπάτας πεπλανημένους εις ένα

σύλλογον εκκλησιαζῶν»⁶⁰. Και ὁ Ὁριγένης παλαιότερον έτόνιζεν, ὅτι «Χριστὸς έστιν ὁ ἀληθὴς εκκλησιαστικὸς, τής Έκκλησίας ή κεφαλῆ»⁶¹. Ὅπως έπεσήμανε και ὁ άείμνηστος Καθηγητὴς και Ἀκαδημαϊκὸς Ἰωάννης Ν. Καρμίρης, «ή Έκκλησία είναι τὸ σῶμα του Χριστου, είναι αὐτὸς οὗτος ὁ Χριστὸς, ὅστις είναι ή κεφαλῆ, ή άπαρχή και τὸ πλήρωμα του σώματος τής Έκκλησίας, κατά τὸν άπόστολον Παῦλον... Έντεῦθεν ὁ Υἱὸς και Λόγος του Θεου ένανθρωπήσας,... τήν Έκκλησίαν ὥρισεν ως τὸ κέντρον και τὸ ὄργανον τής μεταδόσεως τής σωτηρίας εις τοὺς ανθρώπους διὰ τε του κηρύγματος του θείου λόγου και διὰ τής τελειώσεως τῶν ἁγίων μυστηρίων»⁶².

δ) Ὁ κ. Δ. Τσάτσος, έπειδὴ άφ' ένὸς συνασθάνεται, ὅτι, ὅταν καταπολεμῆ κάποιος τήν Έλληνική Έκκλησία, καταπολεμεῖ συγχρόνως και τὸν ὑπ' αὐτῆς ως «συγκεκριμένου φορέως»⁶³ εκπροσωπούμενον Ὁρθόδοξο Χριστιανισμό και έπειδὴ άφ' έτέρου άπαντὰ στίς έναντίον αὐτου έπικρίσεις επαινώντας τὸν Χριστιανισμό και τήν Ὁρθοδοξία, γι' αὐτό, για νὰ μη φανῆ ὅτι παρουσιάζει αὐτοαντίφασι, στρέφει τὸν λόγο του πρὸς τίς έπίγειες και ανθρώπινες συναρτήσεις τής θεανθρωπίνης Έκκλησίας και ὁμιλεῖ για τίς «συγκεκριμένες συμπεριφορές»⁶⁴ τῶν εκπροσώπων αὐτῆς. Διαγράφων τήν λυτρωτική για τὸ έθνος Ἱστορία τής Έκκλησίας' εκλαμβάνων μερικὲς έξαιρέσεις ως κανόνα' ταυτίζων τὴ συμπεριφορὰ μερικῶν φορέων του θεσμου πρὸς τὸν ἴδιο τὸν θεσμό και χρησιμοποιῶν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τήν «προκρούστειον κλίνην» τῶν κυριότερων εκ τῶν μνημονευθέντων λογικῶν σφαλμάτων φθάνει — άρᾷ γε συνειδητῶς; — στὸ συμπέρασμα, ὅτι «ή Έκκλησία πρέπει νὰ παύσει νὰ καταδυναστεύει τήν κοινωνική και πολιτική και εκπαιδευτική ζωή»!

Ὁ γράφων λυπεῖται, διότι ὁ προσφιλες παιδὸς μαθητῆς του δέν έξέφρασε στὴ δευτερολογία του λύπη και μεταμέλεια για ἄστοχες διατυπώσεις και για τὸ ὅτι οἱ «σύντομες και έλλει-

60. Γρηγορίου Νύσσης, Εἰς τὸν Έκκλησιαστικόν, λόγ. 1, Migne Έ. Π. 44,620.

61. Ὁριγένους, Εἰς Δευτερονόμιον 16, Migne Έ. Π. 17,20.

62. Ἰωάννου Ν. Καρμίρη, Δογματικῆς Τμήμα Ε': Ὁρθόδοξος Έκκλησιολογία, Ἀθήνα, 1973, σσ. 8-9.

63. Δημήτρη Τσάτσου, ένθ' άνωτ.

64. Αὐτόθι.

58. Περί τής ανάγκης τής άποφυγῆς τῶν λογικῶν σφαλμάτων ή σοφισμάτων πρβλ. Ευαγγελου Δ. Θεοδώρου, Έκκλησία και Διάλογος, Ἀθήνα, 1985, σσ. 83-84.

59. Γρηγορίου Νύσσης, Έξήγησις του ἁματός τῶν ἁματιῶν, λογ. 13, Migne Έ. Π. 44,1052 και 1048.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΣΕΒ. ΣΥΡΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ρ/ΚΑΘΟΛΙΚΟΝ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΝ

Σεβασμιώτατον Άρχιεπίσκοπον
των εν Άθήναις Ρωμαιοκαθολικων
κ. Νικόλαον Φώσκολον
Είς Άθήνας
Σεβασμιώτατε,

Με πολλή λύπη για πολλοστή φορά άκούμε από χείλη έπισκοπικά να έκτοξεύονται έμμεσα, πλην σαφώς, πυρά, κατά της Όρθοδόξου Έκκλησίας, του Έθνους και του Όρθοδόξου πληρώματος.

Δέν θα άναφερθώ πόσοι είναι οι Έλληνες Ρωμαιοκαθολικοί, γιατί μόνον άν τους ξεχωρίζη κανείς (για ποιά λόγο;) από το σώμα του Έλληνικού λαού, δικαιολογεί την άρίθμησή τους. Έπειδή όμως στα δύο μεγάλα νησιά της Μητροπολιτικής μου Περιφερείας, την Σύρα και την Τήνο, ζή το μεγαλύτερο πλήρωμα της Έκκλησίας Σας, έκ τούτου άλλωστε και ή παρουσία δύο Ρωμαιοκαθολικων Έπισκόπων στις Κυκλάδες, επιτρέψτε μου να άναφερθώ στις διαπιστώ-

πτικες» σκέψεις του⁶⁵ στη συνέντευξι είναι όμοκεντρες και ύπενθυμίζουν τη φράσι του Άριστοτέλους, κατά την όποία «το όλον προηγείται του μέρους» και ότι στις επί μέρους διατυπώσεις περιλαμβάνεται το όλον. Όλον επί του προκειμένου είναι το άπογοητευτικό συμπέρασμα περί του δυναστικού ρόλου της Έκκλησίας.

ε) Ό κ. Δ. Τσάτσος, για να δικαιολογήση το συμπέρασμά του, χρησιμοποιεί ως έπιχείρημα το θλιβερό φαινόμενο της εκκλησιαστικής ζωής της Λαρίσης⁶⁶. Θα ήμπορούσαμε να προσθέσωμε και τη διατύπωσι του άειμνήστου Ιωάννου Καρμίρη, κατά την όποία «ό,τι εν τη Έκκλησία προέρχεται έκ της Κεφαλής αυτής, είναι άγιον, ό,τι δέ προέρχεται έκ της ανθρώπινης έλευθερίας, δύναται να είναι και άμαρτωλόν και κακόν, λαμβανομένου ύπ' όψιν ότι ή εν τόπω και χρόνω ζώσα Έκκλησία άποτελείται έξ ανθρώπων μελών και όργάνων»⁶⁷.

Έπομένως κανείς δέν άρνεϊται, ότι μέσα στις τάξεις των μελών της Έκκλησίας είναι δυνατόν να έχουν εισχωρήσει άκόμη και «ιερείς

του Βάαλ», πράγμα που είναι και κάπως φυσικό και προβάλλει την άναγκαιότητα της Έκκλησίας και της Θρησκείας, «διότι μόνον εκεί, όπου ύπάρχει ζωτική ή ιερή ανθρώπινη άνάγκη, εκεί ξεφυτρώνει ό έκμεταλλευτής, ό μαυραγορίτης, ό καιροσκοπος, ό ιερόσυλος, ό βέβηλος»⁶⁸. Το ποιόν ενός πνευματικού θεσμού δέν κρίνεται στα πλαίσια των καταχρήσεων και σφαλμάτων των άσυνεπών ή έκμεταλλευτών εκπροσώπων του, αλλά μόνον στα πλαίσια της καρποφορίας έκ της έφαρμογής της διδασκαλίας και των ιδεωδών του. Γι' αυτό πρέπει να παύσουν τα όλίγα διατυμπανιζόμενα άληθινά ή σκηνοθετημένα «σκάνδαλα» μερικων εκπροσώπων της Έκκλησίας να χρησιμεύουν ως δημαγωγικό «άλλοθι» εκείνων, οι όποιοι συνειδητώς ή και άσυναισθητώς ζητούν να έκπορθήσουν τα όχυρά του Έθνους με τη διάβρωσι των θεμελιών του. Άσφαλώς και ό άγαπητός κ. Δημήτρης Τσάτσος θα θεωρούσε ως παράλογο να πούμε, ότι ή Ιατρική καταδυναστεύει την ζωή του Έθνους, διότι καταγγέλλονται μερικες φορές σκάνδαλα, που πλήττουν την ιατρική δεοντολογία. Κατά τον ίδιο τρόπο θα άπέφευγε να ισχυρισθώ, ότι πρέπει να παύσωμε να στέλνωμε τα παιδιά μας στα σχολεία, διότι ή Παιδεία... καταδυναστεύει την ζωή του Έθνους, έφ' όσον οι έφημερίδες και οι ραδιοτηλεοπτικοί σταθμοί άναφέρουν μερικες φορές σκάνδαλα άναξίων εκπαιδευτικων. Οι έξαιρέσεις δέν αίρουν τον κανόνα.

(Συνεχίζεται)

65. Ένθ' άνωτ.

66. Για τη λύσι του όλου σχετικού εκκλησιαστικού ζητήματος ό γράφων έχει διατυπώσει τη γνώμη του στο άρθρο «Legalitas και Moralitas στην εκκλησιαστική ζωή» (Έφημ. «Έλεύθερος Τύπος», 31 Ιουλίου 1993). Προσφάτως ή Α.Θ.Π. ό Σεπτός Οικουμενικός Πατριάρχης σέ βαρυσήμαντη συνέντευξι του τόνησε, ότι δέν πρέπει να άντιστρατευώμεθα «εις τας έπισήμους άποφάσεις της Έκκλησίας. Για μάς τους Όρθοδόξους ή μείζων άρχή και έξουσία εν τη Έκκλησία είναι ή Σύνοδος της Ίεραρχίας, ή Σύνοδος των Έπισκόπων» («Οικονομικός Ταχυδρόμος», 16 Μαρτίου 1995, σ. 23).

67. Ιωάννου Ν. Καρμίρη, ένθ' άνωτ., σσ. 282-283.

68. Ευαγγελου Δ. Θεοδώρου, Το ιδεώδες της παιδείας, Άθήναι, 1985, σσ. 54-55.

σεις μου, 62 χρόνια τώρα που διακονώ με την χάρη του Θεού αυτόν τόν εύλογημένο και εύσεβη λαό.

Πότε Συριανοί ή Τήνιοι Ρωμαιοκαθολικοί ταπεινώθηκαν από Όρθοδόξους για τόν θρησκευτικό τους δόγμα;

Πότε ακούσθηκαν, έστω και την Κυριακή της Όρθοδοξίας, από τού άμβωνος τών Ναών μας άντιπαπικά κηρύγματα;

Πότε Καθηγητής, Καθηγήτρια ή Διδάσκαλος διεμόρφωσε τήν πρός μαθητές συμπεριφορά του, κατά τόν θρησκευτικό τους δόγμα;

Πότε όρθόδοξος κληρικός προσέβαλε ή απέπεμψε από τήν έκκλησία και τήν άσκουμένη κοινωνική - φιλανθρωπική του διακονία Ρωμαιοκαθολικό χριστιανό;

Γνωρίζετε πολύ καλά, Σεβασμιώτατε, ότι τόν τελευταίο καιρό, που ό λαός της Σύρου δοκιμάζεται, έχομε κάνει πολυμέτωπους άγώνες, μόνος πολλές φορές, για τήν επίλυση τών δικαίων αιτημάτων του, και δέν άγωνιζόμαστε μόνον για τούς Όρθοδόξους Συριανούς, αλλά για όλο τόν χριστιανικό πλήρωμα τού νησιού χωρίς καμμιά διάκριση. Τό ίδιο συμβαίνει και όταν από ραδιοφώνου ή με κάθε έντυπο μέσο ενημερώνουμε τόν λαό για τις επικίνδυνες επιθέσεις τών διάφορων αίρετικών.

Γνωρίζετε άσφαλώς, Σεβασμιώτατε, ότι όχι μόνον δέν «ύφίστανται διακρίσεις στόν τόπο εργασίας ή στην άναζήτησή της, λόγω τού θρησκευτικού πιστεύω τών Ρωμαιοκαθολικών», αλλά γρήγορα άνέρχονται σέ ύψηλές θέσεις στόν δημόσιο τομέα, όπως δικαιούνται άλλωστε ως προαγώγιμοι δημόσιοι λειτουργοί. Έκλέγονται Πρόεδροι και συμμετέχουν ένεργώς στα Διοικητικά Συμβούλια τών Έμπορικών και Συντεχνιακών Σωματείων και Συλλόγων, βεβαίως και με τις ψήφους τών Όρθοδόξων.

Άναφέρω τήν επί σειράν ετών έκλογή Ρωμαιοκαθολικού, ως Νομαρχιακού Συβούλου Άνδρου, με τις ψήφους τών Όρθοδόξων Κοινοταρχών και Κοινοτικών Συμβούλων και μόνον πιστεύετε ότι άν θέλαμε να επέμβουμε διά λόγους θρησκευτικούς τόν άποτέλεσμα θα ήταν τόν ίδιο; Άσφαλώς όχι!

Σεβόμεθα τούς πάντες και τούς αγαπάμε έξ ίσου και τήν πόρτα τού Έπισκοπείου ούδέποτε τήν κλείσαμε στα καθημερινά κοινωνικά αίτήματα πλείστων Ρωμαιοκαθολικών χριστιανών.

Έπιτρέψτε μου όμως να πώ και μερικές αλήθειες, που ίσως Σάς πικράνουν.

Γράφατε για «έξαρση θρησκευτικού φανατισμού». Με λύπη, Σεβασμιώτατε, βλέπουμε κάθε χρόνο τήν Κυριακή της Όρθοδοξίας, τήν ώρα που πλήθος χριστιανών ακολουθεί τήν λιτάνευση τών Άγίων Εικώνων από τόν Ναό τού Άγίου Νικολάου «τών φτωχών», στους δρόμους της Άνω Σύρου να είναι όλα τά παράθυρα και οί πόρτες τών σπιτιών κλειστές, σαν να βρισκόμαστε σέ νεκρή πόλη! Γιατί; Σέ τί ένοχλεί ή Κυριακή, ή άφιερωμένη στην νίκη της Όρθοδόξου Έκκλησίας τών είκοσι αιώνων και τών έπτά Οικουμενικών Συνόδων κατά τών ποικιλωνύμων άνά τούς αιώνες έχθρών της;

Διαβάσαμε στις «ΕΝΟΡΙΑΚΕΣ ΚΑΜΠΑΝΕΣ» της 9ης Φεβρουαρίου τρ. έτους, στο φύλλο 389, να καυχάσθε για τήν μετάθεση στην Κυπαρισσία από τήν Νάξο τού Εισαγγελέα Πρωτοδικών κ. Γ. Τ. γιατί ή συμπεριφορά του κατά τήν ίδια έφημερίδα υπήρξε «προκλητική πρός τούς Καθολικούς». Δέν γνωρίζω τί είπε ό κ. Εισαγγελεύς και δέν θα επικροτήσω τυχόν ύβρεις έναντίον οίουδήποτε. Όταν όμως έχετε τήν δύναμη να μεταθέσετε και Δικαστικούς, πρός τί ό λόγος που κάνετε για «ύποβάθμιση και κρατική περιφρόνηση»;

Δεχθήκαμε τόν διορισμό στα Γυμνάσια και Λύκεια της Σύρου και της Τήνου Ρωμαιοκαθολικών Καθηγητών Θεολόγων, τόν όποιον επιτύχατε διά τών πρός τήν πολιτεία παρεμβάσεών σας.

Τελούμε τούς μικτούς γάμους, με όλη τήν ποιμαντική προβληματική τους, προσπαθώντας να διατηρήσουμε τις λεπτές ίσορροπίες στις οικογένειες αυτές.

Άκούσαμε και τόν παράδοξον από τόν ραδιοφωνικό Σταθμό τού Δήμου της Άνω Σύρου ότι «οί Έρμουπολίτες είμαστε φιλοξενούμενοι στο νησί!», και δέν άπαντήσαμε όπως θα έπρεπε για να μην διαταράξουμε τήν ειρηνική και γαλήνια συνύπαρξη τών δύο Δογμάτων εδώ.

Σεβασμιώτατε,

Ζούμε σ' έναν κόσμο που δέν είναι άσφαλώς ό ιδανικός. Μια Έκκλησία, όπως ή Ρωμαιοκαθολική, με παγκόσμια πολιτική, με τις δικαιολογημένες σκοπιμότητες, άσφαλώς θα δέχεται και πυρά για διάφορες ένεργειές της. Αύτά δέν πρέπει όμως να γίνονται άφορη ή να πλά-

«Σχέσεις Ἐκκλησίας - Πολιτείας πρὸ τῆς μελετωμένης μεταρρυθμίσεώς των»*

«Εἰς ἀπάντησιν τῶν τοιούτων ἐνεργειῶν Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης καὶ ἡ περὶ αὐτὸν Σύνοδος, ἔχοντες τὸ ἀπόλυτον δικαίωμα νὰ δεχθῶν ἢ μὴ τὴν αἴτησιν ταύτην, νομίζοντες δὲ ὅτι τὰ μέχρι τοῦδε γεγονότα ὡς πρὸς τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἦσαν ἀντικανονικά καὶ ὅτι ἐπομένως δὲν ἠδύνατο ν' ἀναγνωρισθῶσιν ἀναδρομικῶς ὡς κανονικά, ἐκήρυξαν φιλοστόργως τὸ πρῶτον τὴν ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν ἀνεξάρτητον. Ἡ ἀνακήρυξις αὕτη ἐγένετο διὰ τοῦ Πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ Τόμου τῆς κθ' (29) Ἰουνίου 1850 καὶ ὑπὸ τοὺς ἐν αὐτῷ περιεχομένους ἀπαραβάτους καὶ οὐσιώδεις ὅρους»⁶.

Ὅρος Α'

«Σύνοδος διαρκῆς συνισταμένη ἐξ Ἀρχιερέων, προσκαλουμένων ἀλληλοδιαδόχως κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς χειροτονίας, πρόεδρον ἔχουσα τὸν κατὰ καιρὸν Μητροπολίτην Ἀθηνῶν, καὶ ὀνομαζομένη Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἔσται ἡ ἐν Ἑλλάδι ἀνωτάτη ἐκκλησιαστικὴ ἀρχή, διοικοῦσα τὰ τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας ἐλευθέρως

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 289 τοῦ ὑπ' ἀρ. 7 τεύχους.

6. Χρ. Ροκόφυλλος - Ἡλ. Χαλιακόπουλος, Νομ. Βῆμα ἔτος 23ον σελ. 856.

θωνται μῦθοι καὶ ἱστορίες ποὺ ἐκθέτουν πρόσωπα καὶ πράγματα.

Ἄς μὴ ἀναξέουμε πληγὲς τοῦ παρελθόντος, δὲν πρέπει. Ἡ ἱστορικὴ μνήμη τοῦ λαοῦ μας πολλὰ ἔχει καταγράψει, καὶ πολλὰ ἀπ' αὐτὰ ἡ εὐγένεια καὶ τὸ ἦθος του τὰ κοιμίζει στὶς ἀνεξάντλητες κιβωτοὺς τῆς ὑπομονῆς του. Δὲν δέχεται ὁμως, κι εἶναι βέβαιο αὐτό, νὰ διασύρεται διεθνῶς καὶ νὰ προσβάλλεται αὐτὴ ἡ μνήμη του.

Υπάρχουν πολλοὶ τρόποι νὰ πῆτε τὴν γνώμη Σας, ἀλλὰ μὴ δίνετε τὴν ἐντύπωση τοῦλάχιστον ὅτι πυροδοτεῖτε τὰ θεμέλια ἐνὸς οἰκοδομήματος ποὺ προσπαθοῦμε νὰ χτίσουμε μέσα στὸ πνεῦμα τῆς ἐντολῆς τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ.

Σὰς ἀσπάζομαι ἀδελφικῶς

† Ὁ Σύρου ΔΩΡΟΘΕΟΣ

καὶ ἀκωλύτως ἀπὸ πάσης κοσμικῆς ἐπεμβάσεως».

Ὅρος ΣΤ'

«Τὰ πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν Ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν ἀφορῶντα, οἷα τὰ περὶ ἐκλογῆς καὶ χειροτονίας ἀρχιερέων, περὶ ἀριθμοῦ αὐτῶν καὶ ὀνομασίαν τῶν θρόνων αὐτῶν, περὶ χειροτονίας

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Θηβῶν καὶ Λεβαδείας
κ. **ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ**

ιερέων καὶ ἱεροδιακόνων... περὶ διοικήσεως Μοναστηρίων, περὶ εὐταξίας καὶ ἐκπαιδεύσεως τοῦ ἱεροῦ κλήρου, περὶ τοῦ κηρύγματος τοῦ θεοῦ λόγου... ταῦτα πάντα καὶ τὰ τοιαῦτα κανονισθήσονται παρὰ τῆς ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διὰ Συνοδικῆς Πράξεως, μὴ ἀντιβαινούσης τὸ παράπαν τοῖς ἱεροῖς κανόσι τῶν ἁγίων καὶ ἱερῶν Συνόδων καὶ τοῖς πατροπαράδοτοις ἐθίμοις καὶ ταῖς διατυπώσεσι τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας».

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ ἡ περὶ αὐτὸ Σύνοδος ἀνεκήρυξαν αὐτοκέφαλον καὶ ἀνεξάρτητον τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν ὑπὸ ὠρισμένους ὅρους, ἀνευ τῶν ὁποίων καὶ τῆς ἀποδοχῆς τῶν ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος δὲν θὰ ἐγένετο αὕτη. Εἰς τὸν Πατριαρχικὸν Τόμον λέγεται ρητῶς. «Ἐπ' αὐτοῖς οὖν τοῖς ὅροις αὕτη ἡ ἀρχὴθεν καλλίγονος Μήτηρ... ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία... ἀναγορεύει καὶ κηρύττει τὴν ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίαν αὐτοκέφαλον». Ἐξ ἄλλου ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐπιστολῇ τοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν Συνόδου πρὸς τοὺς Ὑπουργοὺς τοῦ Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος ρητῶς πάλιν λέγεται «ἐπὶ ταύταις ταῖς βάσεσι... διακηρύξαντες πανταχοῦ τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος δι' ἐγκυκλίων ἡμῶν γραμμάτων τὴν ἱεράν ψήφον τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου τὴν κυρώσασαν τὸ ἀνεξάρτητον» καὶ ἀμέσως κατωτέρω «ἐφ' οἷς κοινωφελέσι καὶ σωτηριοῖς ὅροις ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία τὴν ἐν Ἑλλάδι ἀδελφὴν αὐτῆς αὐτοκέφαλον κανονικῶς ἀνηγόρευεν»⁷.

7. Ἐνθ. ἀν. σελ. 857.

Μὲ λίγα λόγια ὁ Πατριαρχικὸς Τόμος ὀρίζει τὰ ἐξῆς:

α. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος κηρύσσεται Ἀυτοκέφαλος.

β. Ὁμολογεῖται καὶ καθιερῶνεται ὡς πηγὴ τοῦ Δικαίου τῆς Ἐκκλησίας τὸ σύνολον τῶν ἱερῶν ἀποστολικῶν καὶ συνοδικῶν κανόνων.

γ. Ἀυτοδιοικεῖται (ἡ Ἐκκλησία) διὰ τῆς Συνόδου Ἀρχιερέων ἐλευθέρως καὶ ἀκωλύτως ἀπὸ πάσης κοσμικῆς ἐπεμβάσεως.

Ἡ Ἑλλὰς ἐπικυρώνουσα τὸν Τόμον τοῦτον (Διάταγμα 23 Ἰουλίου 1850) εἶχε ἀναλάβει διεθνή ὑποχρέωσιν, διότι εἶχε συμβληθεῖ μὲ Νομικὸν πρόσωπον Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου ἐξωκρατικὸν καὶ κατὰ τοὺς κανόνας τοῦ Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ παραβιάζει τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην»⁸.

Θὰ περιμένε κανεὶς μετὰ τὰ ὅσα ἀναφέρθηκαν τὴν ὑλοποίησιν τῶν συμφωνηθέντων. Δυστυχῶς ὅμως οἱ δυνάμεις ποὺ πρωτοστάτησαν στὴν ἀπόσχισιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας δραστηριοποιήθηκαν καὶ πάλι καὶ ἀντιτάχθηκαν στὴν ἐφαρμογὴ τοῦ Πατριαρχικοῦ Τόμου ἰδίως ὁ ἀρχιμ. Θεόκλητος Φαρμακίδης καὶ οἱ ξένες πρεσβεῖες. Ἐτοί ἐνῶ ὁ Ὑπουργὸς στέλνει πρὸς τὴ Σύνοδο τὸν Τόμον καὶ τὰ πατριαρχικὰ γράμματα στὶς 3 Αὐγ. 1850 γράφοντας «θέλομεν δὲ σπεύσει νὰ συνεννοηθῶμεν μεθ' ὑμῶν (τῶν Συνοδικῶν) καὶ ἐτοιμάσωμεν σύμφωνα τοῖς παρ' ἡμῖν τοὺς πρὸς τοῦτο ἀπαιτούμενους νόμους»⁹ κινεῖται τὸ παρασκήνιον καὶ ἀσκούνται φοβερῆς πιέσεις γιὰ τὸ ἀντίθετο. Ἐνδεικτικὰ ἀναφέρω τὰ ἐξῆς:

Ὁ Βαυαρὸς ἀπεσταλμένος Maximilian Pergler Von Pergar εἰδοποίησε τὸν πατέρα τοῦ Ὁθωνα Λουδοβίκου «... θὰ εἶναι καταστροφικὸν γιὰ τὴν Ἑλλάδα, ἂν ἀναγκασθεῖ νὰ ἐφαρμόσει (τὸν Τόμον) κατὰ γράμμα, ὅπως θέλει τὸ κόμμα τῶν Ναπαίων, ὄργανο τῶν Ρώσων»¹⁰. Ἀκόμη ὁ Οὐάις, Βρεταννὸς πρεσβευτῆς καὶ ὁ Forth Ρουάν, Γάλλος πρεσβευτῆς, παρακινούσαν καὶ πίεζαν τὸν βασιλιὰ Ὁθωνα καὶ τὰ μέλη τοῦ ὑπουργικοῦ σώματος νὰ μὴ δεχθῶν καὶ ἐφαρμόσουν τὶς θέσεις τοῦ Τόμου. Χαρακτηριστικὰ ὁ Βρεταννὸς πρεσβευτῆς συμβούλευε: «... τὰ πνευματικὰ ὄπλα δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ συγκριθοῦν μὲ

τὰ κοσμικὰ καὶ ἀπαξ ξεφύγουν ἀπὸ τὰ χέρια τῆς ἐξουσίας, εἶναι δύσκολο νὰ τὰ ξανακερδίσουν»¹¹.

Ἡ καθυστέρηση καὶ ἡ ὄλη ἀτμόσφαιρα μαρτυροῦσαν ὅτι ἐγκαταλείπετο ὁ Τόμος γι' αὐτὸ ὁ Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος θὰ πεί ὅτι ἐρρίφθη «εἰς τὸν σκόρον τῶν ἀρχείων».

Ἴσως ἐπεκταθῶ περισσότερο τοῦ δέοντος. Κρίνω ὅμως τοῦτο σκόπιμον διότι μὲ τὶς περιγραφόμενες ἐνέργειες ἀποδεικνύεται ὁ κρατικὸς αὐταρχισμὸς, ἡ προκλητικὴ ἐπέμβασις καὶ ἡ γέννησις μιᾶς νοστοροπίας ποὺ καταταλαιπώρησε τὴν Ἐκκλησία, τὴν Πολιτεία καὶ τὸν λαὸ μας τὶς δεκαετίες ποὺ ἀκολούθησαν.

Τὸν Μαῖο τοῦ 1852 πλέον ἐστάλησαν τὰ κείμενα τῶν Νόμων στὴν Ἱερὰ Σύνοδο γιὰ τὶς παρατηρήσεις της. Στὶς 31 Μαΐου ἀπαντᾷ ἡ Σύνοδος μὲ ἑπτὰ σημεία διαφοροποιήσεως γράφοντας «Ἐπιστρέφουσα πρὸς ὑμᾶς ἡ Σύνοδος τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Νομοσχέδιον, ὅπερ εὐηρεστήθητε νὰ ὑποβάλητε εἰς τὴν σκέψιν καὶ παρατήρησιν αὐτῆς, ἀπευθύνει τὰς ἀκολούθους παρατηρήσεις».

Ὅμως «ὁ Ὑπουργὸς χολωθεὶς λίαν... ἀποπέμπει αὐθημερὸν τὸ γράμμα πρὸς αὐτὴν, ὡς ἀναξιοπρεπὲς πρὸς τὴν πολιτικὴν ἀρχὴν καὶ περιέχον ἐπικρίσεις πλείους τοῦ δέοντος»¹². Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐπέστρεψε τὰ κείμενα μειώνουσα τὰς παρατηρήσεις της εἰς τρεῖς γράφουσα «τὰς παρατηρήσεις ταύτας ὑποβάλλουσα δι' ὑμῶν πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ἡ Σύνοδος, πέποιθεν ὅτι ἐν τῇ συνέσει αὐτῆς θέλει φροντίσει οὐ μόνον ἵνα γένηται ἡ διόρθωσις αὐτῆ, ἀλλὰ καὶ νὰ ὑποβληθῆ ὡς τάχιστα τὸ Νομοσχέδιον αὐτὸ εἰς τὰ Νομοθετικὰ σώματα, διότι εἶναι λίαν κατεπεῖγον».

Ἄλλὰ καὶ αὐτὸ δὲν ἄρесе στὸν Ὑπουργὸ «οὐδ' ἐλώφησεν ὁ θυμὸς αὐτοῦ, ἀλλ' ἀπεπέμφθη καὶ τοῦτο τὸ γράμμα εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἱερᾶς Συνόδου». Παραλλήλως ἐτέθησαν σὲ ἐνέργεια καὶ ἄλλου εἶδους πιέσεις. Μεγαλοποιήθηκαν γιὰ νὰ ἐπηρεάσουν τὴν κοινὴ γνώμη ὅπως γίνεται δυστυχῶς πολλῆς φορῆς, τὰ χριστοφορικὰ (Παπουλάκος) καὶ ἡ Καλογερικὴ κατὰ τοῦ Βασιλέως συνωμοσία καὶ ἀκόμη «Ἐψηρέται θερμοὶ τῆς ὑπουργικῆς μεγαλοπρεπειᾶς συνέρρον πρὸς τοὺς Συνοδικοὺς ποικίλα μορμολύκεια ἐπισείοντες τοῖς γεγηρακόσι, καὶ μυρίοις

8. Κ. Βαβοῦσος, Ἀρμενόπουλος, ἔτος 32 Ἀπρίλιος.

9. Κ. Οἰκονόμου, ἐνθ. ἀν. Β', 575.

10. P. Von Pergler πρὸς Βασιλέα Λουδοβίκο 18.11.1851.

11. T. Wyse πρὸς Κόμη Malmesbury, Ἀθήναι 7.6.1852.

12. Κ. Οἰκονόμου, ἐνθ. ἀν. Β', 588.

τρόποις ἄγγοντες αὐτοὺς καὶ παιδεύοντες ταῦτα», ἔτσι ὥστε μετὰ διήμερον καταπίεση συνοδικῶς ἀρχιερεὺς ξέσπασε λέγοντας «ἐξελέτωσαν καὶ τὴ μόνην ἡμῖν ὑπολειφθεῖσαν ζωὴν». Καὶ ὅλα αὐτὰ γιὰ νὰ ἐξασφαλίσει ὁ Ὑπουργὸς τὸ κάτωθι κείμενο τῆς Συνόδου γιὰ τὸν πρὸς ψήφισι Νόμο:

«Λαβοῦσα γνῶσιν ἡ Σύνοδος τοῦ παρὰ τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου σχεδιασθέντος καὶ συζητηθέντος νομοσχεδίου περὶ καταστάσεως τῆς ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐπιτρέφει πρὸς ὑμᾶς, κύριε Ὑπουργέ, ἀποφαινομένη ὅτι, ὡς τὴν τῆς Ἐκκλησίας διοίκισιν ἀφορῶν, οὐδὲν περιέχει ἀντιβαῖνον οὔτε εἰς τὰ θεία δόγματα τῆς ἀγίας ἡμῶν πίστεως, οὔτε εἰς τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ παραδόσεις τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας...»¹³.

Τὸ Νομοσχέδιο ὑπεβλήθη στὴ Βουλὴ στὶς 4 Ἰουνίου. Ἐπρεπε ὅμως νὰ περάσει ταχύτατα καὶ χωρὶς καμμία ἀντίρρηση καὶ συζήτηση ἀπὸ τὰ δύο σώματα, τὴ Βουλὴ καὶ τὴ Γερουσία.

Ἴδου πῶς δρομολογήθηκαν τὰ πράγματα κατὰ τὴν περιγραφὴ τοῦ Βρεταννοῦ πρεσβευτοῦ:

«Μετὰ ἀπὸ ἀρκετὸ χρόνο, τὸ ὑπουργικὸ συμβούλιο καὶ ὁ βασιλεὺς κατάληξαν σὲ τελικὴ συμφωνία γιὰ τὰ μέτρα ποὺ ἔπρεπε νὰ ὑποβληθοῦν στὴ Βουλὴ. Ὅλοι πίστευαν πῶς ἡ λεπτότητα τοῦ θέματος ἀπαιτοῦσε τὴ γρήγορη λήψη τῆς ἀπόφασης καὶ μὲ τὴ μικρότερη δυνατὴ δυσκολία. Ὁ καλύτερος τρόπος γιὰ νὰ γίνει αὐτὸ ἦταν μιὰ ὀλόψυχη ψήφος ἐπιδοκιμασίας. Τότε ἀνέλαβαν οἱ ὑπουργοὶ νὰ πείσουν τὰ μέλη τῆς Συνέλευσης πῶς κάθε διαμάχη καὶ συζήτηση γιὰ τὰ μέτρα θὰ ἔβαζε σὲ κίνδυνο τὴν ὅλη ὑπόθεση. Στὸ σπῆτι τοῦ Ζαΐμη εἶχαν μιὰ συνάντησι οἱ βουλευτὲς, ἐνῶ οἱ γερουσιαστὲς συγκεντρώθηκαν στὴν κατοικία τοῦ στρατηγοῦ Τσώρτς. Πολὺ δύσκολο νὰ συμφωνήσουν ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνῃ καμμία συζήτηση, ἀλλὰ τελικὰ τὸ κατάφεραν καὶ ὡς ἐκ τούτου τὸ νομοσχέδιο εἶχε ἐξασφαλισμένη τὴν ἐπιτυχία. Ἀρχικὰ μερικοὶ ὀρθόδοξοι βουλευτὲς ἀπειλήσαν πῶς θὰ φύγουν ἀπὸ τὴ συνάντησι ἀλλὰ ἦταν τόσο λίγοι ποὺ πείστηκαν νὰ παραμείνουν καὶ τελικὰ ἀκόμη καὶ αὐτοὶ ἀπρόθυμα συμφώνησαν μὲ τὴν πλειοψηφία»¹⁴.

Ἐψηφίσθη λοιπὸν ὁ Νόμος (Ἰούνιος 1852) στὴν μὲν Βουλὴ «μηδενὸς τολμήσαντος ἀνανεῦ-

σαι, ἀλλὰ δειλῶς ὑπεκχωρούντων καὶ τόπον τῆ ὀργῆ δόντων», στὴν δὲ Γερουσία «διεξήλθον αὐτὸ ἀπνευστί σχεδὸν οἱ γέροντες»¹⁵. Ἦταν ἕνας νόμος παράσπονδος καὶ κακόπιστος, διότι παρὰ τὴν ἀποδοχὴν τῶν ὄρων τοῦ Πατριαρχικοῦ Τόμου ἀκολούθησε τὸν δρόμο τῆς ἀσυνεπείας.

Αὐτὸς λοιπὸν ὁ καταστατικὸς τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τῆς 10ης Ἰουλίου 1852 ὠρίζε μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς:

1. Ἡ Κυβέρνησις καλεῖ τὰ μέλη τῆς Ἱεράς Συνόδου δυναμένη κατὰ τὴν κρίσιν της νὰ διατηρήσει δύο τῆς παρελθούσης συνοδικῆς περιόδου (ἄρθρο 3).

2. Στὴ Σύνοδο διορίζεται ὑπὸ τοῦ Βασιλέως Βασιλικὸς Ἐπίτροπος (ἄρθρο 6). «Πᾶσα ἀπόφασις ἢ πράξις τῆς Συνόδου γινομένη ἐν ἀπουσία τοῦ Βασιλικοῦ Ἐπιτρόπου ἢ μὴ φέρουσα τὴν προσυπογραφὴν αὐτοῦ εἶναι ἄκυρος».

ἴσως διερωτηθεῖ κανεὶς ποῖα ἦταν ἡ ἀντίδρασις τῆς Ἐκκλησίας, τῆς Ἱεράς Συνόδου. Τὴν ἀπάντησι δίνει ὁ Ὑπουργὸς Ἐκκλησιαστικῶν Π. Βάρβογλης γράφοντας πρὸς τὴν Ἱ. Σύνοδο: «Χρὴ γὰρ ὅσον τάχος χειροτονηθῆναι ἀρχιερεῖς ἐν ταῖς πανταχοῦ σχεδὸν τοῦ Κράτους ἤδη χηρευσάσαις ἐπισκοπαῖς, ἕως οὗ περίεσι καὶ οἱ χειροτονησόντες, (ὑπῆρχε δηλαδὴ φόβος νὰ μὴ ὑπάρχουν πλέον Ἀρχιερεῖς νὰ προβοῦν σὲ χειροτονίες) πέντε μόνις ἐκ πάντων μέχρι σήμερον ἐπιζήσαντες καὶ οὔτοι γηραῖοι καὶ οἱ λαοὶ τῆς Ἑλλάδος ἀπανταχοῦ ἀπαιτοῦσιν ἐπιμόνως πνευματικὸς ποιμενάρχας»¹⁶. Ὅταν συνέβαιναν ὅλα αὐτὰ τὰ κοσμογονικὰ γιὰ τὴν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας οἱ μόνοι ἐπιζῶντες ἀπὸ τὸν ἀγῶνα καὶ τίς κακουχίες γέροντες καὶ ἐν ἐσχάτῃ ἐξουθενώσῃ Ἀρχιερεῖς, ἦσαν οἱ Ἀττικῆς (Ἀθηνῶν) Νεόφυτος, Καλαβρυτῶν Βαρθολομαῖος, Κυκλάδων Δανιήλ, Αἰγίνης Σαμουήλ καὶ ὁ Αἰσίνης. Ἐκ τούτων «τρεῖς μένουσιν ἤδη Συνοδικοί, δειλὰ καὶ ἐν πᾶσιν εὐπειθῆ καὶ εὐχείρωτα γερόντια, οὐδεὶς δὲ ἕτερος ἀρχιερεὺς ὑπελείπετο οὔτε ἐν Πελοποννήσῳ, οὔτε ἐν ταῖς νήσοις, οὔτε κατὰ τὴν Ἠπειρὸν Ἑλλάδα τοῦ Κράτους τοῦ Ἑλληνικοῦ»¹⁷.

Ἐτσι ἡ ἐλπίδα ποὺ ἀνέτειλε τὸ 1850 χάθηκε

13. Ἐνθ. ἀν. σελ. 600.

14. T. Wyse πρὸς Malmesbury, Ἀθῆναι 1852.

15. K. Οἰκονόμου, ἐνθ. ἀν. Β', 611.

16. K. Οἰκονόμου, ἐνθ. ἀν. Β', 587.

17. K. Οἰκονόμου, ἐνθ. ἀν. Β', 586, 605.

καί βύθισε τήν Ἐκκλησία σέ μιὰ νέου εἶδους βαβυλώνια αἰχμαλωσία μὲ φοβερὲς συγκρούσεις καὶ ἐμπλοκές, ὁ ἀπόηχος τῶν ὁποίων φθάνει στὶς μέρες μας καὶ γευόμαστε τοὺς καρπούς της. Τὸ Κράτος δὲν θέλησε νὰ παραιτηθεῖ ἀπ' τὸν ἔλεγχο τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία στὴν πραγματικότητα ἦταν τόσο ἀδύνατη γιὰ νὰ μπορέσει νὰ ἀντιδράσει.

Β'

Τὰ Συντάγματα ποὺ θὰ ἀκολουθήσουν, δηλαδή τοῦ 1864, τοῦ 1911, τοῦ 1925, τοῦ 1927 καὶ τοῦ 1952 εἶναι πιστὰ ἀντίγραφα χωρὶς ὅμως καμμία διάθεση ἀποδέσμευσης τῆς Ἐκκλησίας.

Σταθμὸς στὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα εἶναι τὰ Συντάγματα τῆς δικτατορίας τοῦ 1968 καὶ 1973. Μιὰ ἐπιστροφή στὴν ἀντιβασιλεία τοῦ Ὁθωνος ἀφοῦ διακρίνει τοὺς «περὶ τὸ δόγμα καὶ τὴν λατρεία κανόνας». Ἡ θέσις αὐτὴ μὲ τὴν ἐν τῷ μεταξὺ δημιουργουμένην νομολογίαν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας θὰ συντελέσει στὴν ἐκκοσμίκευση τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς μὲ ἀποτέλεσμα τὰ θλιβερὰ γεγονότα τῶν τελευταίων ἐτῶν.

Ἡ Ε' Ἀναθεωρητικὴ Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων ψηφίζοντας τὸ Σύνταγμα τοῦ 1975 καὶ ἐπηρεασμένη «ἐκ τῶν ὀδυνηρῶν καὶ βαναύσων ἀναμείξεων τῆς δικτατορίας εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν ζήτημα, δι' ἧς ἐσκοπεῖτο νὰ καταστῇ ἡ Ἐκκλησία ὑποχείριον αὐτῆς» ἔθεσε τὶς προϋποθέσεις γιὰ μιὰ ἐλεύθερη καὶ ἀνεξάρτητη Ἐκκλησία¹⁸.

Τὸ κείμενο ἔχει ὡς ἐξῆς:

Ἄρθρο 3. Ἐπικρατοῦσα θρησκεία ἐν Ἑλλάδι εἶναι ἡ τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθόδοξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, κεφαλὴν γνωρίζουσα τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὑπάρχει ἀναποσπᾶστως ἠνωμένη δογματικῶς μετὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλης καὶ πάσης ἄλλης ὁμοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, τηροῦσα ἀπαρασαλεύτως, ὡς ἐκεῖναι, τοὺς ἱερούς ἀποστολικούς καὶ συνοδικούς κανόνας καὶ τὰς ἱερὰς παραδόσεις. Εἶναι αὐτοκέφαλος καὶ διοικεῖται ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῶν ἐν ἐνεργείᾳ Ἀρχιερέων καὶ τῆς ἐκ ταύτης προερχομένης Διαρκoῦς Ἱερᾶς Συνόδου, συγκροτουμένης ὡς ὁ Καταστατικὸς Χάρτης τῆς Ἐκκλησίας ὀρίζει, τηρουμένων τῶν διατάξεων τοῦ Πατριαρχικοῦ Τόμου τῆς κθ' τοῦ ἔτους

1850 καὶ τῆς Συνοδικῆς Πράξεως τῆς 4ης Σεπτεμβρίου 1928».

Κατὰ τὴν ταπεινὴν μου ἄποψιν τὸ ἰσχύον Σύνταγμα εἶναι τὸ καλύτερο ἀπὸ τὰ μέχρι σήμερον καὶ ἐπαναφέρει τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα στὶς καθαρὲς θέσεις τοῦ Πατριαρχικοῦ Τόμου ὑπογραμμίζοντας α) τὸ αὐτοκέφαλον β) τὴν ἰσχὺν τοῦ συνόλου τῶν ἱερῶν κανόνων γ) τὴν αὐτοδιοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας ἐλευθέρως καὶ ἀκωλύτως μακρὰν πάσης κοσμικῆς ἐπεμβάσεως.

Τὸ σημεῖον τριβῆς ὑπῆρξε ὁ ὑπ' αὐτοῦ προβλεφθεὶς καταστατικὸς χάρτης ὡς νόμος τοῦ κράτους.

Ἡ Κυβέρνησις διὰ τοῦ μακαριστοῦ ὑπουργοῦ Ἄντ. Τρίτση συγκρότησε τὴν μνημονευθεῖσα ἐπιτροπὴ (6.11.87)¹⁹ ἡ ὁποία μετὰ τριανταεξὶ πολὺωρες συνεδριάσεις κατέληξε κατὰ πλειοψηφία εἰς τὰ ἐξῆς:

1. Ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν εἶναι ἐπιτρεπτὸς οὔτε συμφέρει ὁ χωρισμὸς τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὴν Πολιτεία.

2. Νὰ καταρτισθεῖ μία συμφωνία μετὰ τὴν Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία θὰ διακηρύσσει δεσμευτικὰ τὰ πλαίσια τῶν γενικῶν ἀρχῶν ποὺ θὰ διέπουν τὶς σχέσεις τους καὶ θὰ κυρωθεῖ νομοθετικά.

3. Ὁ νέος καταστατικὸς χάρτης τῆς Ἐκκλησίας νὰ ἔχει λίγα ἄρθρα καὶ πολλὲς ἐξουσιοδοτήσεις στὴν Ἰ.Σ.Ι. καὶ Δ.Ι.Σ. Ἐτσι μὲ ἀποφάσεις τους κανονιστικοῦ περιεχομένου ρυθμίζονται τὰ θέματα τῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς καὶ διοίκησης τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία γιὰ ὅλα τὰ ζητήματα ποὺ ἀνάγονται στὸ αὐτοδιοικητὸ της καθίσταται ἐλεύθερη καὶ ὑπεύθυνη γιὰ τὶς πράξεις της.

4. Ἡ Ἐκκλησία δὲν πρέπει νὰ ἀντιμετωπίζεται ὡς ἓνα κοινὸ νομικὸ πρόσωπο δημοσίου δικαίου. Ἀντιθέτως, εἶναι ἀναγκαῖο, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος νὰ χαρακτηρίζεται κατὰ τὴν διοίκηση τῶν ὑποθέσεων ποὺ ἔχει κατὰ τὴν ἰσχύουσα νομοθεσία, ὡς νομικὸ πρόσωπο εἰδικοῦ χαρακτήρα (ἐκκλησιαστικὸ νομικὸ πρόσωπο) τὸ ὁποῖο δὲν ταυτίζεται, οὔτε μὲ τὰ νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου, οὔτε μὲ τὰ νομικὰ πρόσωπα ιδιωτικοῦ δικαίου.

Γ' Συμπεράσματα

Ἐξ ὧων ἀναφέρθηκαν μποροῦμε νὰ συμπεράνουμε ἀβιάστως τὰ ἐξῆς, τὰ ὁποία ἐν πολλοῖς

18. Χρ. Ροκόφυλλος, ἐνθ. ἀν. 854.

19. Ἴδὲ ὑπόσημ. 2.

είναι και έπισημάνσεις διαπρεπών νομομαθών της πατρίδος μας.

1. «Γίνεται γενικώς δεκτόν ότι από της άπελευθερώσεως της Έλλάδος από τόν τουρκικόν ζυγόν μέχρι τών ήμερών μας αί σχέσεις Έκκλησίας και Πολιτείας διαρρηθμίζονται, τή άνοχη έν πολλοίς της Έκκλησίας, υπό ένός έξόχως ιδιοτύπου και όλως άσταθούς και ύδαρούς συστήματος, όπερ άπεκλήθη «σύστημα της νόμω κρατούσης πολιτείας». Τό σύστημα τούτο μη έχον σαφή τά όρια της πολιτειακής δικαιοδοσίας και έξουσίας δι' έπέμβασιν εις τή Έκκλησίας, απέκκλινε πλειστάκις εις τήν χώραν μας και μετεβάλλετο υπό διαφόρων κυβερνήσεων εις τό άκρατότερον και άπολυταρχικότερον πολιτειοκρατικόν σύστημα, κατά τό όποιον ή εκκλησία είναι έντελώς ύποτελής εις τό κράτος, όπερ δύναται νά έπεμβαίη εις πάντα τά άφορώντα εις αύτήν θέματα, δογματικά και διοικητικά» (Χρ. Ροκόφυλλος, Νομ. Βήμα, έτος 23ον, σελ. 853).

2. Ό Πατριαρχικός και Συνοδικός Τόμος του 1850 μολοντί έκυρώθη υπό του Κράτους «έρρίφθη εις τόν σκόρον τών άρχείων» μέχρι του έτους 1975 όποτε με τό ισχύον Σύνταγμα κατεκυρώθη συνταγματικώς.

3. Γενικώς, κατά τόν έλεύθερον ύπερεκατοπεντηκονταετή βίον του Έθνους άπεδείχθη ότι πάσα άνάμειξις τών σχέσεων τών άφορωσών εις τήν Έκκλησίαν, με εκείνας που άφορούν εις τήν Πολιτείαν, ως και αί άλόγιστοι έπεμβάσεις του Κράτους εις ζητήματα άφορώντα τήν Έκκλησίαν, όδηγούν εις άτασθαλίαις και άλληλοεπεμβάσεις, προεκάλεσαν δέ κατά καιρούς σάλον εις τήν έθνικήν ζωήν και σκανδαλισμόν του λαού. Υπό τό πρόσχημα της έντός του συστήματος της νόμω κρατούσης πολιτείας προστασίας και έποπτείας του Κράτους επί της Έκκλησίας, ή Πολιτεία — και δη όσάκις εύρισκόμεθα πρό ισχυράς και άπολυταρχικής τοιαύτης — έπεμβαίνει κατά τρόπον όδυνηρόν και τυχοδιωκτικόν, καταλύουσα πάσαν αυτοτέλειαν και αυτονομίαν της Έκκλησίας» (Χρ. Ροκόφυλλος, ένθ. άν.).

4. Η Ε' Αναθεωρητική Βουλή με τό Σύνταγμα του 1975 αναμορφώνει τίς σχέσεις Έκκλησίας και Πολιτείας. Έπραγματοποιήθη έν βήμα προόδου εις ό,τι άφορά αύτες τίς σχέσεις «και ειδικότερον εις τήν έμπέδωσιν της άνεξαρτησίας και αυτοτελείας τών δύο τούτων, όλως διαφόρων όργανισμών», μολοντί ή παρεχομένη

υπό της Πολιτείας προς τήν Έκκλησίαν συνταγματική προστασία είναι μειωμένη σε σχέση προς όλα τά προηγούμενα συντάγματα.

Προτάσεις:

1. Νά συγκροτηθή ή τετραμελής έξ Αρχιερέων έπιτροπή προς μίαν έπανεξέτασιν και αξιολόγησιν τών πορισμάτων της γενομένης έργασίας του 1987.

2. Η Έπιτροπή αύτή νά διευρυνθεί και με άλλα πρόσωπα (Αρχιερείς, ένα πρεσβύτερον, έναν μοναχόν, καθηγητές Πανεπιστημίου κ.ά.), νά εξετάσουν τίς προτάσεις τών κομμάτων και νά είσηγηθούν εις τήν Δ.Ι.Σ. και Ι.Σ.Ι.

3. Η Δ.Ι.Σ. νά καθορίσει τούς άξονες συζητήσεως και τίς σταθερές θέσεις της Έκκλησίας από τίς όποιες δέν μπορεί νά μετακινηθή.

Κατά τήν ταπεινήν μου άποψιν αύτες οι θέσεις της Έκκλησίας πρέπει νά είναι οι έξής:

1. Οι σχετικές διατάξεις του ισχύοντος Συντάγματος έπαρκούν. Χρειάζεται μόνον έπιμελής έργασία, εις ό,τι άφορά τόν καταστατικόν χάρτην και διασαφήνις.

2. Βασικές αρχές της Έκκλησίας είναι: α) Τό Αυτοκέφαλον β) Αυτοδιοίκησις δια της Συόδου της Ίεραρχίας «έλευθέρως και άκωλύτως από πάσης κοσμικής έπεμβάσεως» γ) πηγή του Δικαίου της Έκκλησίας είναι τό σύνολον τών Αποστολικών και Συνοδικών Κανόνων και τών ιερών παραδόσεων.

3. Ό,τι άφορά τήν έσωτερική εκκλησιαστική διοίκηση (έκλογή και χειροτονία Αρχιερέων, χειροτονία ιερέων και διακόνων, Μοναχισμός, ευταξία και εκκλησιαστική πειθαρχία κ.λπ.) θα ρυθμίζονται υπό της Έκκλησίας δι' Έκκλησιαστικής Πράξεως (Κανονισμού).

Έάν ή Πολιτεία θέλει νά προσδώσει περισσότερο κύρος στήν Έκκλησιαστική αύτή πράξη μπορεί νά τήν επικυρώσει με νόμο στή Βουλή ως κώδικα όμως (χωρίς δηλαδή έπεμβάσεις).

4. Θέματα που άνάγονται σε άλλους τομείς της εκκλησιαστικής ζωής (π.χ. ποιμαντική διακονία στις ένοπλες δυνάμεις, στα σχολεία, φορολογία, διαφάνεια και έλεγχος οικονομικών διαχειρίσεων, μισθοδοσίες, ασφάλειες, ύγειονομική περίθαλψη, χριστιανικά μνημεία κ.ά.) είναι αυτονόητον ότι θα ρυθμίζονται νομοθετικά σε συνεργασία Έκκλησίας και Πολιτείας.

Μακαριώτατε,

Σεβασμιώτατοι,

Αναγνωρίζω ότι σās κατεπόνησα. Τό θέμα

ΜΝΗΜΗ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΓΕΡΜΑΝΟΥ ΚΑΡΑΒΑΓΓΕΛΗ (60 χρόνια ἀπὸ τὸ θάνατό του)*

«Γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου καὶ δώσω σοὶ τὸν στέφανον τῆς ζωῆς (Ἀποκ. 2,10).

Ὑστερα ἀπὸ 24 χρόνια, μὲ πρωτοβουλία καὶ παράκληση μιᾶς ἀνεψιάς ἀπὸ ἀδελφῆ τοῦ Γερμανοῦ πρὸς τὴν Ἐταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν τῆς Θεσσαλονίκης, τὰ ὁστά του μεταφέρθηκαν στὶς 12 Ἰουνίου 1959 στὴ Θεσσαλονίκη καὶ ἀπὸ ἐκεῖ στὶς 14 Ἰουνίου 1959 στὴν Καστοριά καὶ τοποθετήθηκαν σὲ εἰδικὴ κρύπτη στὴ βάση τοῦ ἀνδριάντα του στὴν πλατεία Βάν-Φλήτ. Ὁ

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Αὐστρίας
κ. ΜΙΧΑΗΛ

πολιτὸς Γέροντάς μου, Σεβ. Μητροπολίτης πρ. Αὐστρίας κ. Χρυσόστομος, σὲ ἰδιόχειρη καταχώρηση στὸ fol. 17b τοῦ προαναφερθέντος Βιβλίου Θανάτων, ἀναφέρει: *ἐκταφῆ τῶν ὁσίων ἐγένετο τὴν 14 Μαΐου 1959, ὥραν 9 π.μ. Τὰ ὁστά ἐτέθησαν ἐντὸς κιβωτίου ἐκ δρυὸς καὶ παρεδόθησαν τὴν 11 Ἰουνίου 1959 εἰς εἰδικὴν Ἐπιτροπὴν ἐκ μέρους τοῦ Ἐπισκόπου Θερωῶν Χρυσόστομου. Δι' ἀεροσκάφους μετεφέρθησαν τὴν 12 Ἰουνίου εἰς Θεσσαλονίκην καὶ ἐκεῖθεν εἰς Καστοριὰν καὶ ἐτοποθετήθησαν κάτωθεν τοῦ Ἀνδριάντος τοῦ Ἱεράρχου, εἰς κρύπτην, τὴν 14 Ἰουνίου, ἡμέραν Κυριακὴν. Τὴν μεταφορὰν συνώδευσεν, ἐντολῆ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρου, ὁ Ἐπίσκοπος Θερωῶν Χρυσόστομος Τσίτερ. † Ὁ Θερωῶν Χρυσόστομος.*

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 233 τοῦ ὑπ' ἀρ. 6 τεύχους.

ὁμως εἶναι μεγάλο καὶ οὐσιαστικό. Ὁ τόπος μας περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ ἔχει ἀνάγκη τῆς Ὁρθοδοξίας στὶς κοσμογονικὲς ἀλλαγὲς τῆς ἐποχῆς μας. Πιστεύω ὅτι καὶ ἡ Πολιτεία καὶ ἡ Ἐκκλησία θὰ σταθμίσουν τίς εὐθύνες των, θὰ ἀναγνωρίσουν τὰ λάθη τοῦ παρελθόντος καὶ ἡ προσεχὴς Ἀναθεωρητικὴ Βουλὴ θὰ δώσει τὴν δυνατότητα στὸ Γένος μας νὰ ἀναπληρώσει καὶ διορθώσει ὅ,τι χάλασε στὰ ἑκατὸν πενήντα χρόνια ποὺ πέρασαν.

(Τέλος)

Θὰ κλείσουμε τὴ σύντομη παρουσίαση τῆς προσωπικότητος τοῦ Μητροπολίτου Γερμανοῦ Καραβαγγέλη μὲ τὰ δικά του λόγια. Σὲ ἐπιστολὴ του πρὸς τὸν τότε Πρόεδρο τῆς Κοινότητος τῆς Ἁγίας Τριάδος Βιέννης, Βαρόνο Βασίλειο Γιαννηλία - Φίλεργο, ἀναφερόμενος στὰ ζητήματα καὶ στὶς δυσκολίες ποὺ ἀντιμετώπιζε, γράφει ὁ Δεσπότης: *Συνήθισα νὰ ἀντικρούζω ψυχραίμως ὅλας τὰς περιπετείας τοῦ βίου... Θὰ ἤμην λιποτάκτης τοῦ καθήκοντος, ἀν ἀπεφάσιζα νὰ ἀποσυρθῶ. Καὶ ἔχω ἀπόφασιν ἀμετάκλητον... νὰ ἐργασθῶ καὶ νὰ φέρω εἰς αἴσιον πέρας τὰ ζητήματα ταῦτα. Στὴ δὲ διαθήκη του, ἀνάμεσα στὰ ἄλλα, ἔγραψε καὶ τὰ ἐξῆς: Δὲν χρεωστῶ εἰς οὐδένα ὀβολόν. Εἰς τὸ Ἔθνος προσέφερα ὅ,τι ἦτο δυνατόν, ὡς Ἱεράρχης τοῦ '21.*

Στὴ συνέχεια παραθέτουμε τὸν Ἐνθρονιστήριο Λόγο ποὺ ἐκφώνησε ὁ Μητροπολίτης Ἀμασειᾶς καὶ Ἐξαρχος Κεντρῶας Εὐρώπης Γερμανός, κατὰ τὴν πρώτη του Θεία Λειτουργία στὸν Ἱερὸ Ναὸ τῆς Ἁγίας Τριάδος Βιέννης, στὶς 12 Ὀκτωβρίου 1924. Ὁ Λόγος αὐτός, ἀρκούντως ἐνδεικτικὸς τῶν ἀξόνων, γύρω ἀπὸ τοὺς ὁποίους στρέφονταν οἱ σκέψεις καὶ ἡ ζωὴ τοῦ ἀγωνιστοῦ Ἱεράρχου, περιέχεται στὰ φύλλα 4α-5β τοῦ ἰδιόγραφου Κώδικα τοῦ Γερμανοῦ Καραβαγγέλη μὲ τὸν τίτλο «Ἀλληλογραφία Μητροπόλεως Κεντρῶας Εὐρώπης», ποὺ φυλάσσεται στὸ Ἀρχεῖο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Αὐστρίας καὶ Ἐξαρχίας Οὐγγαρίας καὶ Μεσευρώπης, καὶ δημοσιεύεται γιὰ πρώτη φορὰ:

Ἀριθμ. Πρωτ. 6.

Προσφώνησις εἰς τὸν Ναὸν τῆς ἁγ(ίας) Τριάδος κατὰ τὴν α' λειτουργίαν τῆς 12ης 8 (= Ὀκτωβρίου) (1924).

Κύριε Πρεσβευτὰ κ.λπ.

Πειθόμενος εἰς τὴν φωνὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ Ἔθνους, λαμβάνω ἀπὸ τῆς σήμερον τὴν ποιμαντορικὴν ῥάβδον εἰς χεῖράς μου, ὅπως ποιμάνω εἰς νομὰς σωτηρίους τὸν λαόν μου τὸν περιούσιον τῆς νεοσυστάτου μου Ἐπαρχίας Κεν-

τρώας Εὐρώπης καὶ τῆς ἔδρας αὐτῆς, τῆς πεπολιτισμένης Βιέννης, περιλαμβανοῦσης ἐν τοῖς κόλποις αὐτῆς καὶ φιλοξενούσης ἄνδρας θεοσεβεῖς καὶ φιλοπάτριδας, τιμῆσαντας καὶ τιμώντας ἐν τῇ ξένη γῇ τὸ ὀρθόδοξον ἑλληνικὸν ὄνομα. Εἶη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον.

Εἰθισμένος ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας καὶ παραδόσεως νὰ εἶμαι εὐορκος στρατιώτης τῆς στρατευομένης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ θεράπων πιστὸς τοῦ εὐλογημένου Γένους ἡμῶν, περιπλακεὶς εἰς ὅλας τὰς περιπετείας τοῦ ἀλυτρώτου ἑλληνισμοῦ, μετὰ δυσφορίας ὁμολογῶ εἶδον ἐξαίφνης νὰ ἀποσπῶμαι ἀπὸ τὸ πολυκύμαντον καὶ πολυκίνδυνον πέλαγος 3θετῶν δοκιμασιῶν μᾶς εὐγενεῶς τολμῶ εἰπεῖν ποιμαντορικῆς Ὀδυσσεΐας. Ἐπὶ μῆνας ἕξ, ἀφ' ἧς ἐψηφίσθην Μητροπολίτης Ὑμῶν, ἐπιμόνως ἠρηγήθην νὰ ἐγκαταλείψω τὸ πεδῖον τῆς δράσεώς μου, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπάλευσα, ἠγωνίσθην, ἐκινδύνευσα, κατεδικάσθην ἐπανειλημμένως εἰς θάνατον ἔπραξα, νομίζω, ὅτι ὀφείλει νὰ πράξῃ ὁ τίμιος ἀξιωματικός, ὅστις δὲν θέλει νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ πεδῖον τῆς τιμῆς, εἰς τὸ ὁποῖον ἀφιέρωσε τὰ ἱερώτατα καὶ τιμωτέρα ἔτη του βίου του.

Ἄλλ' ἐπὶ τέλος ὑπακούσας εἰς τὴν ἐπίμονον Ἐκκλησίαν καὶ Γένους θέλησιν, ἔκνυσα τὸν ἀνχένα, καὶ ἰδοὺ σήμερον πάρεμι ἐν μέσῳ Ὑμῶν, καὶ εἶμαι εὐτυχῆς τὴν ὥραν ταύτην τὴν ἱεράν, ἀποφασίζων νὰ συνταυτίσω τὸν βίον μου πρὸς τὴν πνευματικὴν καὶ ἐθνικὴν ζωὴν Ὑμῶν τῶν ἐν Χ(ριστ)ῷ ἀγαπητῶν τέκνων μου.

Θεωρῶ λέγω ἐμαυτὸν εὐτυχῆ, διότι ἐκ τῆς ὀλιγοήμερου ἐνταῦθα διαμονῆς μου, μελετήσας καὶ ἀντιληφθεὶς τὴν κατάστασιν, ἐμόρφωσα τὴν πεποιθήσιν, ὅτι ἡ Πρόνοια τοῦ Θεοῦ μὲ ἔταξε ἀρχηγὸν ἀνδρῶν εὐσεβῶν, εὐγενῶν καὶ φιλοπατριδῶν, οἵτινες ἐν τῇ ξένη ζῶντες δὲν ἐλησμονήσαν οὔτε τὴν πατρίδα των, οὔτε τὴν θρησκείαν τῶν Πατέρων των, ἀλλ' ἐξακολουθοῦν βαίνοντες στερεῶ τῷ ποδὶ ἐπὶ τὰ ἴχνη τῶν προγόνων καὶ προκατόχων αὐτῶν, συνεχίζοντες τὰς ἱεράς παραδόσεις τῶν ἀειμνήστων ἐκείνων ἀνδρῶν, οἵτινες ἔπηξαν εἰς παλαιὰν ἐποχὴν τὸν ὠραῖον τοῦτον βωμὸν τῶν ἐκκλησιαστικῶν αὐτῶν θεσμῶν καὶ τὴν ἐστίαν τῶν οἰκογενειακῶν καὶ ἐθνικῶν αὐτῶν παραδόσεων.

Καὶ ἤδη ἡ φαντασία μου μὲ μεταφέρει ζωηρῶς εἰς τὴν μαύρην ἐποχὴν ἐκείνην, καθ' ἣν οἱ πατέρες Σας φεύγοντες τὴν τουρκικὴν τυραννίαν, διέσχίζον ὄρεα σκιόεντα καὶ θάλασσαν ἠχέουσαν, καὶ συνέρρεον ἐνταῦθα ἀπὸ τὰ ἀπώτε-

ρα σημεῖα τῆς ἑλληνικῆς γῆς, ὅπως ὁργανώσωσιν ἐργασίαν καὶ δημιουργήσωσι πόρους πρὸς συντήρησιν καὶ μόρφωσιν τῶν τέκνων αὐτῶν καὶ ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐθνικῶν αὐτῶν ἀναγκῶν. Κι εὐλόγησεν ὁ Θεὸς τὰ ἔργα αὐτῶν, καὶ ἀνέδειξεν αὐτοὺς ἄνδρας πλήρεις πατριωτισμοῦ, πίστεως καὶ ἀποστολικοῦ ζήλου, ἀρετῶν, εἰς τὰς ὁποίας ὀφείλεται τὸ ἱερὸν τοῦτο καὶ ἀξιοθαύμαστον τέμενος τῆς πίστεως καὶ φιλογενείας αὐτῶν, ὅπου ὁ θρυλικὸς Παπᾶς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐνταῦθα μὲν ἐτέλει τὴν θείαν μυσταγωγίαν, ὑπερθεν δὲ ἐδίδασκε τὸ Ψαλτήριον καὶ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα εἰς τὴν φιλομαθῆ τῆς Κοινότητος νεολαίαν.

Ἄφου δὲ συνέπηξαν καὶ ἐξησφάλισαν τὴν φωλεὰν ταύτην, ὡς ἄνδρες προορατικοὶ καὶ φιλοπάτριδες, ὁραματιζόμενοι τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος των ἀπὸ τοῦς τουρκικοῦς ὄνυχας, ἐλίκνιζον ἐντὸς αὐτῆς τὰ ἱερώτερα καὶ γλυκύτερα ὄνειρα τῆς ἐλευθερίας, ἐκκολάψαντες καὶ ἐκθρέψαντες ἐν αὐτῇ τὸν πρῶτον πυρήνα τῆς ἑλλην(ικῆς) Ἐπαναστάσεως καὶ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν παλιγγενεσίας.

Ἦτο μαύρη ἡ ἐποχὴ, χρόνοι δουλείας πικρᾶς, βαρβαρωτέραν τῆς ὁποίας δὲν εἶδεν ἡ ἀνθρωπότης, καὶ ὁ ῥαγιαῖς ἐστέναζεν ὑπὸ τὸ πέλημα τοῦ Γενιτσάρου ἄλλὰ καὶ οἱ ἄνδρες τοὺς ὁποίους ἐχειραφῆτησεν ἡ φωλεὰ αὕτη, ἀνεδείχθησαν ἀετοὶ ὑψιπέται, περιφρονοῦντες τὰς λαίλαπας καὶ τὰς καταιγίδας. Ὄταν ὁ Τυρταῖος τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν παλιγγενεσίας, Ῥήγας ὁ Φερραῖος, ἐπωφελούμενος τῶν φιλικῶν αὐτοῦ σχέσεων πρὸς τὸν Ἡγεμόνα τῆς Ρουμανίας Μαυρογένη ἔρριπτε τὸν πρῶτον σπόρον τοῦ ἔργου αὐτοῦ, καὶ ἐκ Βουκουρεστίου ἐκίνει εἰς ἀποστασίαν τὸν δυνάστην τῆς Βουλγαρίας Παξβάνογλου, καὶ ἀλληλογραφοῦσε μὲ τοὺς ἀρματωλοὺς καὶ κλέπτας, τοὺς λογάδας, τοὺς προκρίτους καὶ Ἐπισκόπους τοῦ Γένους, ἐδῶ εἰς Βιέννην ἦλθε νὰ ἐκτυπώσῃ τὰς συγγραφάς του, καὶ προσεγγίσει ἐντεῦθεν πρὸς τὴν ἐπαναστατικὴν τῆς Γαλλίας ἐστίαν ἰσχυρῶς βοηθούμενος δὲ ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα οἰκούντων προγόνων καὶ προκατόχων Σας, ἐντεῦθεν εὗρε τὸν τρόπον νὰ ἔλθῃ εἰς ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ ἐν Ἰταλίᾳ τότε θριαμβεύοντος Βοναπάρτου, ἀξιωθεὶς τῆς τιμῆς νὰ προσκληθῇ ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ εἰς προσωπικὴν ἐν Βενετίᾳ συνέντευξιν.

Ἄλλὰ καὶ ἡ Φιλικὴ Ἐταιρεία εἰς Βιέννην εὗρε τὸ ἔδαφος γόνιμον νὰ καλλιεργήσῃ καὶ ἐφαρμόσῃ τὸ ἐθνοσωτήριον αὐτῆς πρόγραμμα ἢ

Βιέννη ἐφιλοξένει τότε εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς τὸν στενὸν φίλον τοῦ Καποδίστρια Ἄνθιμον τὸν Γαζήν, ἓνα ἐκ τῶν 8 μοχλῶν, τῶν κινούντων τὴν μηχανὴν τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας, εὐλογήσαντα ἐπ' Ἐκκλησίας τὰ πρῶτα ὄπλα τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος· καὶ ἡ Βιέννη εἶναι ἐκείνη, ἣτις ἐφιλοξένησε τὸ τελευταῖον ἔτος τοῦ βίου αὐτοῦ μετὰ δετεῖς κινδύνους ἐν Ῥωσία καὶ ἐπικοὺς πολέμους ἐν Ρουμανία τὸν Γενικὸν Ἐπίτροπον τῆς Ἀρχῆς, πρεσβύτερον τῶν πέντε υἱῶν Κωνσταντίνου ἐκείνου τοῦ Ὑψηλάντου, τὸν ἀείμνηστον Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, θανόντα ἐνταῦθα τῷ 1828φ ἔτει ἐκ νοσήματος καρδιακοῦ, κληρονομίας ἐνὸς δεδοξαμένου, περιπετειώδους καὶ θρυλικοῦ ἐθνικοῦ βίου.

Πρὸς τὴν ἱερὰν μνήμην τῶν ἀοιδίμων ἐκείνων ἀγωνιστῶν, ἰδρυτῶν καὶ εὐεργετῶν τῆς Κοινότητος ταύτης κατὰ καθήκον ἀποτενόμενος, εὐχομαι ὅπως ἡ μνήμη αὐτῶν εἶνε ἀγῆρωσ καὶ αἰωνία, τὰ δὲ ἱερὰ ὅσα αὐτῶν εἶθε νὰ ἀναθάλωσιν ἐκ τῆς τέφρας αὐτῶν.

Στρέφων ἤδη τὸν λόγον μου πρὸς Ὑμᾶς, τέκνα ἐν Κ(υρί)ῳ ἀγαπητά, τοὺς πατρῶζοντας ἀπογόνους καὶ διαδόχους ἐκείνων, ὅσοι σήμερον διέπετε τὰς ἐκκλησιαστικὰς καὶ ἐθνικὰς ὑποθέσεις τῆς Κοινότητος ταύτης καὶ ἀποτελεῖτε τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰ μέλη αὐτῆς, ἐπευλογῶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν Ὑμῶν, καὶ εὐχομαι ἐκ ψυχῆς, ὅπως ἐξακολουθήτε καὶ ἐν τῷ μέλλοντι συνεχίζοντες τὰς παραδόσεις ἐκείνων οἵτινες ἐθυσίασαν τὰ πάντα καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν, ὅπως παραδώσωσιν εἰς Ὑμᾶς τοὺς μεταγενεστέρους ἀνόθευτον τὴν θρησκευτικὴν αὐτῶν παρακαταθήκην καὶ ἀγνήν τὴν ἐθνικὴν τῶν κληρονομίαν.

Ζῶντες μακρὰν τῆς φίλης πατρίδος, καὶ ἀπολαύοντες τῶν ἀγαθῶν τῆς ξένης ἀλλὰ καὶ τόσον φιλοξένου χώρας, μὴ λησμονεῖτε ὅτι ἐγεννήθητε καὶ ἐβαπτίσθητε εἰς τὴν κολυμβήθραν τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Μήτηρ ἡμῶν Ἐκκλησία, μορφωθείσα ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς παραδόσεως, διετήρησε διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἀνόθευτον τὸ πνεῦμα τοῦ Εὐαγγελίου, αὐτὴ διέδωκε τὸν Χριστιανισμὸν εἰς τὴν Ἀνατολήν, τὴν Ῥωσίαν, τὴν Αἴγυπτον καὶ Ἀβησσυνίαν μέχρις Ἀραβίας καὶ τῶν Ἰνδιῶν καὶ διὰ τῶν Ἑλλήνων Ἱεραποστόλων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου ἐχριστιάνισε τὴν Βαλκανικὴν, τὴν Ἰλλυρικὴν, τὴν Ρουμανίαν, Σερβίαν καὶ Βουλγαρίαν καὶ διὰ τῶν διαδόχων ἐκείνων ἐχριστιάνισε τὸ Σίριον, τὴν Δαλματίαν καὶ ἐξεγραμμάτισε τὰς χριστιανικὰς χώρας, ἀλλὰ καὶ συνετήρησεν αὐτὰς ἐν τῇ πίστει καθ' ὅλας τὰς

ἐπιδρομὰς τῶν βαρβάρων Κατακτητῶν καὶ ἰδίως μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Βυζαντίου κατὰ τὴν μακροαῖωνα τοῦ ἔθνους δουλείαν, μαρτυρήσασα ἐν πυρὶ καὶ σιδήρῳ καὶ πρωταγωνιστήσασα εἰς ὅλας τὰς περιπετείας τοῦ Γένους.

Ὅντες γνήσια τέκνα τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, μὴ λησμονεῖτε συγχρόνως καὶ τὴν γλυκείαν καὶ πολυπαθὴ πατρίδα «διότι πατὴρ καὶ μητὴρ καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων τιμιάτερον καὶ ἱερώτερόν ἐστιν ἡ πατρίς», ἡ πατρίς μας, ἣτις εἶναι ἡ μήτηρ καὶ ἡ κοιτίς τοῦ πολιτισμοῦ, τῆς φιλοσοφίας, τῆς ἱστορίας, τῆς ποιήσεως, τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν.

Εἰς τὴν γλώσσαν αὐτῆς ἐγράφη τὸ Εὐαγγέλιον καὶ συνέγραψαν οἱ Ἀπολογηταὶ καὶ Μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, εἰς τὴν γλώσσάν μας καὶ εἰς τὸν τόπον μας αἱ 7 Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι τῆς καθόλου Ἐκκλησίας, καὶ ἔλυσαν τὰ ἀναφνεύτα κατὰ τὸν Μεσαῖωνα δογματικὰ ζητήματα. Ὅταν δὲ λήγοντος τοῦ Μεσαίωνα ἐπιπτεν ἡ Βασιλις τῶν πόλεων, οἱ λογάδες μας καταφυγόντες εἰς Βενετίαν, διέδωσαν διὰ τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν τὸν ἑλληνικὸν πολιτισμὸν καθ' ὅλην τὴν Δύσιν, χρηματίσαντες, κατὰ τὴν κοινὴν ὁμολογίαν τῶν νεωτέρων ἱστορικῶν, οἱ Προδρόμοι τῆς ἀναγεννήσεως καὶ τοῦ νεωτέρου τῆς Εὐρώπης πολιτισμοῦ. Ἐκ τοιαύτης φυλῆς, εὐλογημένοι Χριστιανοί, γεννηθέντες καὶ ἀναγεννηθέντες ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἐχάμεθα λοιπὸν στερωῶς τῶν πατρίων δογμάτων καὶ παραδόσεων, συνεχίζοντες τὰς εὐγενεῖς παραδόσεις ἐκείνων, εὐσεβεῖς ἐν τῇ πίστει, πιστοὶ εἰς τὸ ἔθνος, τίμιοι ἐν ταῖς συναλλαγαῖς, φιλάδελφοι καὶ εὐγενεῖς πρὸς ἀλλήλους, γινόμενοι ἐν τῇ ξένη τύπῳ καὶ ὑπογραμμῳ ἐν παντὶ πρὸς δόξαν τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ, τιμὴν δὲ τοῦ εὐλογημένου Γένους.

Ἡ δὲ χάρις τοῦ Θεοῦ, ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν, φρουρήσοι τὰς καρδίας Ὑμῶν καὶ τὰ διανοήματα Ὑμῶν εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν, προάγουσα καὶ κατενοδοῦσα τὰ ἔργα τῶν χειρῶν Ὑμῶν καὶ ἐπευλογοῦσα τοὺς οἴκους Ὑμῶν, τὰς εἰσόδους καὶ ἐξόδους Ὑμῶν, τὰ τέκνα Ὑμῶν καὶ πάντας Ὑμᾶς. Ἀμήν.

Τοῦ ἀοιδίμου καὶ μακαριστοῦ Ἱεράρχου Γερμανοῦ τοῦ Καραβαγγέλη, τοῦ ἡρωικοῦ Μακεδονομάχου Μητροπολίτου Καστορίας, τοῦ πολυπαθοῦς Μητροπολίτου Ἀμασειᾶς τοῦ Πόντου καὶ τοῦ καρτερικοῦ Ἐξάρχου Κεντρῶας Εὐρώπης, αἰωνία ἡ μνήμη.

(Τέλος)

ΡΙΖΑΡΕΙΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

1844 - 1994

150 ΕΤΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ - ΣΗΜΕΡΙΝΟΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ*

Ἡ προσφορὰ καὶ τῶν δύο αὐτῶν Ἰδρυμάτων τῆς Ριζαρείου Ἐκκλ. Σχολῆς εἰς τὸ Ζαγόρι, καὶ γενικώτερον εἰς τὴν Ἠπειρον, ἀλλὰ, τελευταίως, καὶ εἰς τὴν Βόρειον Ἠπειρον, εἶναι σημαντικωτάτη, ὡς λεπτομερῶς ἀνεπτύχθη, κατὰ τὸν ἑορτασμὸν τῆς σημερινῆς Ἐπετείου καὶ εἰς τὸ Μονοδένδρι, τὸ παρελθόντα Ἰούλιον.

Ὡς προϋπόθεσις τῶν «εὐεργεσιῶν» αὐτῶν

Τοῦ κ. **ΑΝΔΡΕΟΥ ΙΩΑΝ. ΦΥΤΡΑΚΗ**
Ὁμοτ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν
Συμβούλου τῆς Ριζαρείου Ἐκκλ. Σχολῆς

τῆς Ριζαρείου, εἶχε τεθῆ, ἐξ ἀρχῆς, ὅτι δὲν θὰ ἦσαν «*πρὸς βλάβην τῶν κοινωφελῶν Διατάξεων*» τῆς Ριζαρείου Διαθήκης, δηλαδὴ τῆς Ριζαρείου Ἐκκλ. Σχολῆς, ὡς ὀρίζεται εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 171 ἄρθρον τῆς,

Ἐνδείκνυται νὰ ἀναφερθῆ, ἀκόμη, ὅτι, ἡ Διοίκησις τῆς Ριζαρείου, ἀπεφάσισε, κατ' ἀρχὴν, τὸ ἔτος 1963, ὅπως, εἰς τὴν παραμείνασαν ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῆς ἑκτασιν τῶν 3.200 τ. μέτρων παρὰ τὸν Ἰ. Ναὸν τῆς παλαιᾶς Σχολῆς, οἰκοδομήσῃ, ἐν καιρῷ, ὡς ἐπέκτασιν τοῦ ὑπάρχοντος ἐκεῖ διωρόφου παραδοσιακοῦ κτηρίου τῆς καὶ εἰς ἀρμονικὴν μετ' αὐτοῦ οἰκοδομικὴν σύνθεσιν, εἰδικὴν πτέρυγα, προσηρμοσμένην εἰς τὸ ὄλον περιβάλλον, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ προβλέπωνται οἱ κατάλληλοι χώροι διὰ τὴν μεταφορὰν τῆς, μὴ σχολικῆς χρήσεως, βιβλιοθήκης τῆς, ὡς καὶ ἡ κατασκευὴ δύο Αἰθουσῶν, καταλλήλων καὶ δι' Ἀναγνωστήριον καὶ Διαλέξεις.

Ἐπιδιώξις τῆς δημιουργίας τοῦ «*Ριζαρείου αὐτοῦ Πνευματικοῦ Κέντρου*» θὰ εἶναι, νὰ ἐπεκταθῆ τὸ παιδευτικὸν ἔργον τῆς Ριζαρείου Ἐκκλ. Σχολῆς καὶ ἐκτὸς τῶν σχολικῶν χώρων, νὰ διατηρηθῆ ἡ ἀνάμνησις τῆς, εἰς τὸν χώρον αὐτόν, καρποφόρου λειτουργίας τῆς ἐπὶ ἓνα καὶ πλέον αἰῶνα, ὡς καὶ ἡ μνήμη τῶν Ἐθνικῶν Εὐεργετῶν *Μάνθου καὶ Γεωργίου Ριζάρη*, τῶν ὁποίων τὰ ὄσα φυλάσσονται εἰς τὴν πρόσοψιν τοῦ παλαιοῦ τῆς Ἰ. Ναοῦ.

Τὸ ἔτος 1969, ἐωρτάσθη «*μετὰ πάσης λαμπρότητος*», ἐπίσης, εἰς τὸν ἴδιον αὐτὸν χώρον εἰς τὸν ὁποῖον εὕρισκόμεθα σήμερον, ἡ 125ῃ Ἐπέτειος ἀπὸ τῆς λειτουργίας τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς (ἡ 100ῃ, τὸ 1944, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἑορτασθῆ εἰς τὴν ὑπόδουλον τότε Ἑλλάδα), ὑπὸ τὴν καθολικὴν δὲ ἀναγνώρισιν καὶ τῆς μεγάλης προσφορᾶς τῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς μελλοντικῆς ἀποστολῆς τῆς, ὡς διαφαίνεται καὶ εἰς τὰ δημοσιευόμενα, εἰς τὸν ἐκδοθέντα, τὸ 1970, εἰδικὸν τόμον μετὰ τὰς ἐκδηλώσεις «*ἐπὶ τῷ ἑορτασμῷ*» τῆς ἐν λόγῳ Ἐπετείου, κείμενα: τὰ ἑόρτια Γράμματα τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ ἄλλων Προκαθημένων Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν καὶ Ἱεραρχῶν, οἱ λόγοι καὶ τὰ ἑόρτια Μηνύματα ἐκπροσώπων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τῆς Πολιτείας, τῶν Ἀνωτάτων Ἐκπαιδευτικῶν Ἰδρυμάτων κ.ἄ., ὡς καὶ τὰ σχετικὰ δημοσιεύματα τοῦ ἀθηναϊκοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐπαρχιακοῦ Τύπου.

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, ἐν ᾧ τῆς ἀνωτέρω Ἐπετείου, εἶχεν ἀπονείμει εἰς τὴν Ριζαρείου, τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1966, τὸ «*Χρυσοῦν Μετάλλιον*», «*διὰ τὴν λαμπρὰν καὶ ἀκτινοβόλον χριστιανικὴν αὐτῆς δρασίαν*», τὴν ἐχαροκῆριζε δὲ «*ἐστὶαν ἀληθοῦς Χριστιανικῆς καὶ κλασσικῆς παιδείας, ἐκ τῶν κόλπων τῆς ὁποίας ἀνεδείχθησαν ἐξαιρετοὶ Κληρικοὶ καὶ Ἱεράρχαι, ὡς ἐπίσης καὶ ἐπιφανεῖς ἐπιστήμονες εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ἐπιστήμης, μετὰ ἀκτινοβολίαν καὶ πέρα τῶν ὁρίων τῆς Χώρας*».

Ἡ Διοίκησις τῆς Ριζαρείου συνεζήτη, ἀπὸ μακροῦ, τὴν προώθησιν καὶ τοῦ δευτέρου στόχου τῶν μεταπολεμικῶν προγραμματισμῶν τῆς, τὴν ἀναδιάρθρωσιν καὶ διεύρυσιν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἔργου τῆς, ἀλλὰ αἱ, κατὰ τὴν ἐπταετίαν, «*περιστάσεις δὲν τὸ ἐπέτρεψαν*», διὰ νὰ ἐπαναλάβωμεν τὴν παλαιὰν ἔκφρασιν.

Εὐθύς ὁμως μετὰ τὴν πολίτευσιν, ἐπεδίωξεν, ὅπως, δι' εἰδικῆς διατάξεως εἰς τὸν ὑπ' ἀριθ. 476, τοῦ 1976, Νόμον, «*Περὶ Ἐκκλ. Ἐκπαιδευσεως*» (ἄρθρ. 4), θεσπισθῆ, ὅτι, «*δι' ἐφ' ἀπαξ ἐκδοθησομένου Προεδρικοῦ Διατάγματος, προτάσει τοῦ Ὑπουργοῦ Παιδείας καὶ Θρησκευμᾶ-*

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 242 τοῦ ὑπ' ἀρ. 6 τεύχους.

των, μετὰ πρότασιν τοῦ Πολυμελοῦς Συμβουλίου Ἐκτελεστῶν τῆς Διαθήκης Ριζάρη, θέλουν ρυθμισθῆ καὶ καθορισθῆ, ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς περι Κληροδοτημάτων Νομοθεσίας, πάντα τὰ οἰουδήποτε χαρακτηρὸς καὶ φύσεως θέματα, τὰ ἀναγόμενα εἰς τὴν καθόλου ἄσκησιν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἔργου τοῦ Ἰδρύματος τῆς Ριζαρείου Ἐκκλ. Σχολῆς, ὡς καὶ εἰς τὴν διοίκησιν καὶ διαχειρίσιν αὐτοῦ».

Ἀπὸ τοῦ 1978 δέ, ἡ Ριζαρείος ἤρχισε νὰ ἐκδίδῃ, ὑπὸ τὴν Ἐπιστασίαν μου, καὶ Περιοδικὸν - Σύγγραμμα, μὲ τὸν τίτλον «Ριζαρείος Ἐκκλησιαστικὴ Παιδεία», εἰς τὸ ὁποῖον θὰ διεγράφετο ἡ καθόλου δραστηριότης τῆς, θὰ ἀνεπτύσσοντο θέματα σχετικὰ μὲ τὸ παιδευτικὸν τῆς ἔργον, ἀλλὰ, κυρίως, θὰ κατεβάλλετο προσπάθεια νὰ διευρυνθῆ εἰς τὴν Χώραν μας ὁ προβληματισμὸς εἰς θέματα, ἀφορῶντα εἰς τὰ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς μας Ἐκπαιδεύσεως, ὡς καὶ εἰς τὰ τῆς συγχρόνου ἑλληνορθοδόξου Ἀγωγῆς τῶν Νέων μας καὶ τοῦ λαοῦ μας, γενικώτερον, καὶ διὰ τῶν ἀξίων Ἐφημερίων μας. Τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ ἔχουν ἐκδοθῆ, μέχρι σήμερον, τέσσαρες ὀγκῶδεις τόμοι, ἀπὸ 400-600 σελίδας.

Ἐντὸς τοῦ πλαισίου αὐτῶν τῶν ἐπιδιώξεων, ἡ Διοίκησις τῆς Ριζαρείου ἀπεδέχθη, κατ' ἀρχὴν, τὸ 1983, ὅπως, «παρὰ τῆ Ριζαρείῳ», λειτουργήσῃ τὸ «Παιδαγωγικὸν Κέντρον Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως», τοῦ ὁποῖου τὴν σύστασιν συνεζήτει τότε τὸ Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων.

Καὶ παλαιότερα, βέβαια, ἰδιαίτερος ὁμως μετὰ τὴν διακοπὴν τῆς λειτουργίας τοῦ «Ριζαρείου Ἀνωτέρου Ἐκκλ. Φροντιστηρίου», τὸ ἔτος 1982, ἡ Διοίκησις τῆς Ριζαρείου, μὲ ἐπανειλημμένα ἐγγραφὰ τῆς πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας, προέτεινε τοὺς τύπους τῶν Σχολῶν τῆς, διὰ τῶν ὁποῖων θὰ ἐπετυγχάνετο, κατὰ τὴν κρίσιν τῆς, ἡ ἀναδιάρθρωσις καὶ διεύρυνσις τοῦ παιδευτικοῦ ἔργου τῆς.

Κατὰ πρότον, προετίετο ἡ ἴδρσις μᾶς προτύπου, τριετοῦς φοιτήσεως Ἀνωτέρας Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς, μὲ τὴν ὀνομασίαν «Ριζαρείος Ἐκκλησιαστικὴ Ἀκαδημία», εἰς τὴν ὁποῖαν θὰ γίνωνται δεκτοί, κατόπιν ἐπιλογῆς καὶ ὡς ὑπότροφοι τῆς Ριζαρείου, ἀπόφοιτοι Διδασκαλείων, παλαιῶν Γυμνασίων, Λυκείων, Ἐκκλησιαστικῶν καὶ μὴ, ὡς καὶ ἄλλων ἰσοτίμων Σχολείων, ἔχοντες, κατὰ προτίμησιν, συμπληρώσει τὰς στρατιωτικὰς τῶν ὑποχρεώσεις, καὶ ἐκ

τῆς Μητροπολιτικῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς Διασποράς.

Διὰ τῆς αὐστηρᾶς ἐπιλογῆς τῶν καταλλήλων μαθημάτων, τῶν καταλληλοτέρων Καθηγητῶν, τῆς καθόλου λειτουργίας τῆς Σχολῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς καλλιέργειας τοῦ Ὁρθοδόξου ἠθους εἰς τοὺς μαθητὰς τῆς καὶ τῆς ἐνισχύσεως τῆς ἐσωτερικῆς τῶν οἰκοδομῆς, θὰ ἐπιδιώκεται νὰ παρέχωνται εἰς αὐτοὺς ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἐφόδια, θεωρητικὰ, πρακτικὰ καὶ, ἄς εἰπωμεν, βιωματικά, τὰ ὁποῖα θὰ τοὺς εἶναι ἀπαραίτητα διὰ τὸ λειτουργήματα τοῦ Ἐφημερίου εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον.

Προετίετο, ἀκόμη, ὅπως, εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ «Ριζαρείου Ἀνωτέρου Ἐκκλ. Φροντιστηρίου», ἰδρυθῆ μία πρωτοπορειτικὴ Ἐπιμορφωτικὴ Σχολὴ διὰ τὸν Ἐφημεριακὸν μας Κλήρον, ὑπὸ τὸ ὄνομα «Κέντρον Ποιμαντικῆς Ἐπιμορφώσεως Κληρικῶν».

Εἰς τὴν Σχολὴν αὐτὴν θὰ καλοῦνται, καθ' ὀμάδας καὶ δι' ὠρισμένον ἐκάστοτε χρόνον, οἱ ὑποδεικνυόμενοι ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας Ἐφημέριοι, διὰ τὴν πνευματικὴν τῶν ἀναθέρευσιν, τὴν ἐπιμόρφωσιν τῶν εἰς τοὺς διαφόρους τομεῖς τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου τῶν καὶ τὴν ἐνημέρωσιν τῶν, ἀπὸ ἐμπείρους, Κληρικούς καὶ μὴ, εἰδικούς Καθηγητὰς καὶ ἄλλους παράγοντας τῆς Ἐκκλησιαστικῆς μας ζωῆς, εἰς τὰ σύγχρονα προβλήματα τοῦ πνευματικοῦ ἔργου τῶν.

Ἡ διάρκεια ἐκάστου ἐπιμορφωτικοῦ κύκλου, ὡς καὶ τὸ πρόγραμμα ἐπιμορφώσεως ἐκάστης ὀμάδος, θὰ ρυθμιζῶνται, ἐκάστοτε, ἐπὶ τῆ βάσει τῆς εἰδικῆς τῆς ἐπιδιώξεως.

Εἰς τὴν Σχολὴν αὐτὴν θὰ δύνανται νὰ καλοῦνται, καθ' ὀμάδας, καὶ Ἐφημέριοι ἀπὸ τὰς μονίμως, ὡς γνωστόν, ἐθναρχούσας Ἐκκλησίας τῆς Ἑλληνικῆς Διασποράς, διὰ τὴν ἐνημέρωσιν τῶν εἰς τὰ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς καὶ τῆς Κοινωνικῆς ζωῆς, ἡ ὁποία θὰ τοὺς εἶναι, πιστεύομεν, χρήσιμος καὶ διὰ τὸ ἔργον τῶν εἰς τὰς Ἐκκλησίας τῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν προβολὴν καὶ υποστήριξιν τῶν Ἐθνικῶν μας θεμάτων.

Ἀκόμη, θὰ ὀργανώνωνται «Συμπόσια» Ὁρθοδόξων Ἐφημερίων ἐξ Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς Διασποράς, ὡς καὶ ἀπὸ τὰς ὁμοδόξους Χώρας, διὰ τὴν ἀνταλλαγὴν ἀπόψεων καὶ τὸν συντονισμὸν τοῦ πνευματικοῦ τῶν ἔργου, εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον.

Βέβαια, ἐπειδὴ αἱ ἐπιδιώξεις τῆς Ἐπιμορφωτικῆς αὐτῆς Σχολῆς, θὰ ἔχουν εὐρύτερον χα-

ρακτήρα, θα ήδύνατο να βοηθηθῆ ἡ λειτουργία της καὶ ἀπὸ τὸν προϋπολογισμόν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων ἢ καὶ ἀπὸ ἄλλας πηγὰς.

Εἰς τὴν σημερινὴν καλπάζουσαν κοινωνικὴν ἐξέλιξιν, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἡ ἐπιμόρφωσις, ἢ «*διὰ βίου ἐκπαίδευσις*», ἔχει καθιερωθῆ, δι' ὅλους δὲ τοὺς παράγοντας τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, εἶναι ἀδικαιολόγητος ἢ μὴ συστηματικὴ καθιέρωσις τῆς ἐπιμορφώσεως καὶ τῶν Ἐφημερίων μας, ἢ ὁποῖα καὶ θὰ συνεπλήρωνεν ὠρισμένας ἐλλείψεις τῆς ἀρχικῆς τῶν Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως.

Αὐταὶ αἱ προτάσεις τῆς Ριζαρείου, υἰοθετήθησαν, κατ' ἀρχὴν, καὶ ἀπὸ παράγοντας τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καὶ ἀπὸ τὰς, κατὰ καιροὺς, συσταθείσας ὑπ' αὐτοῦ Ἐπιτροπὰς ἀναδιαρθρώσεως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως, ὡς καὶ ἀπὸ παράγοντας τῆς Ἐκκλησίας, με ἐκπροσώπους τῆς Ὅποιας καὶ συνειργάσθη ἡ Ριζαρείος, διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ὡς ἀνωτέρω Ἐπιμορφωτικῆς Σχολῆς.

Καὶ φυσικὰ, θὰ ἀνεμένετο, ὅτι, εἰς σύντομον, ἀπὸ τὰς ἀνωτέρω προτάσεις, χρόνον, θὰ καθιερούμετο καὶ τὸ προβλεπόμενον ὑπὸ τοῦ ἀναφερθέντος Νόμου Διάταγμα, διὰ τὴν λειτουργίαν τῶν νέων Ριζαρείων Σχολῶν. Καὶ ὅμως, παρὰ τὰς διαρκεῖς ὀχλήσεις μας, ἔχουν παρέλθει δώδεκα ὅλα ἔτη καὶ ἀκόμη τίποτα δὲν ἔγινε.

Καὶ ἡ «*γεραρὰ Ριζαρείος*», με τὴν ἱστορίαν της, τὴν θαυμαστὴν προσφορὰν της καὶ τὰς συγχρόνους δυνατότητάς της, τὰς ὁποίας με τὸσους μόχθους ἐδημιούργησεν, ἐπὶ μίαν δωδεκαετίαν ἤδη, ἔχει ὑποβαθμισθῆ ἀπαράδεκτα. Ἐχει καταδικασθῆ, θὰ ἔλεγα, νὰ λειτουργῆ ὡς ἓνα ἀπὸ τὰ 14 Ἐκκλησιαστικὰ Λύκεια τῆς Χώρας, ἀμφιβόλου ἀποδοτικότητος, ὡς καὶ ὅλα τὰ ἄλλα Ἐκκλησιαστικὰ Λύκεια, διὰ τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον ἰδρύθησαν, παρὰ τὰς καταβαλλομένας μεγάλας προσπάθειάς.

Καὶ τὸ περισσότερο ἐντυπωσιακόν, οἱ πτυχιούχοι τῆς Ριζαρείου, ὅσοι δὲν εἰσάγονται εἰς τὰ Πανεπιστήμια, ὑποχρεοῦνται νὰ ἐγγράφωνται εἰς τὰς λειτουργούσας Ἀνωτέρας Ἐκκλησιαστικὰς Σχολὰς, τῆς Κηφισιάς, τῆς Θεσσαλονίκης, τοῦ Ἡρακλείου καὶ αὐτῆς τῆς Βελλᾶς, διὰ τὴν ὀλοκλήρωσιν τῆς ἱερατικῆς τῶν μορφώσεως!

Καὶ ὅμως, κοινῆ, πιστεύω, εἶναι ἡ πεποίθη-

σις, ὅτι ἡ Ριζαρείος Ἐκκλησιαστικὴ Σχολὴ εἶναι ἀξία καλύτερας τύχης καὶ καλύτερας μεταχειρίσεως.

Μία ἀδικαιολόγητος χρονία ἀδράνεια τῶν ἀρμοδίων παραγόντων, θὰ ἔλεγε κανεὶς, ὅτι διάφοροι ἀόρατοι, ἀλλὰ ἰσχυραὶ, ἀντίρροποι δυνάμεις, ἔχουν καταδικάσει εἰς μαρασμόν καὶ ἐπικίνδυνον ἀδράνειαν καὶ τὸ ἱστορικὸν αὐτὸ Ἴδρυμα Ἐκκλησιαστικῆς Παιδείας.

Ἐκ μέρους τῆς Διοικήσεως τῆς Σχολῆς αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ὡς τὸ μόνον ἐπιζὸν μέλος τῶν παλαιῶν Συμβουλίων τῆς Ριζαρείου, τὰ ὁποῖα διετύπωσαν τοὺς μεταπολεμικοὺς προγραμματισμούς της, κἀνω ἔκκλησιν, καὶ πρὸς τὴν Πολιτείαν καὶ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, νὰ προσέξουν, νὰ βοηθήσουν καὶ νὰ προστατεύσουν, ὡς ἔχουν, ἄλλωστε, χρέος, τὴν Ριζαρείον, ὅπως ἰδιαίτερα δὲ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἐνα Ἐκπαιδευτικὸν Ἴδρυμα, τὸ ὁποῖον προσφέρει τὰς «*εὐεργεσίας*» τοῦ εἰς τὸ Κοινόν, προσφέρεται, εἰς τὴν κυριολεξίαν, ἐπὶ 150 ἡδη ἔτη, χωρὶς νὰ ζητῆ τίποτα.

Κρούω τὸν κώδωνα τῶν πολλαπλῶν κινδύνων, τοὺς ὁποίους θὰ ἀντιμετωπίσῃ, εἶμαι βέβαιος, ἡ Ριζαρείος, ὡς Ἐκκλησιαστικὴ Σχολὴ, ἐὰν θὰ συνεχισθῆ ἡ ὑποβάθμισις της.

Τὸ ἀρμόδιον Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, παρακαλεῖται, ὅπως, χωρὶς χρονοτριβὴν καὶ μετὰ τὸ προβλεπόμενον Πρ. Διάταγμα, προωθήσῃ τὰς προτάσεις τοῦ Συμβουλίου τῆς Σχολῆς, αἱ ὁποῖαι ἐπὶ τόσον χρόνον ἐκκρεμοῦν ἀδικαιολόγητα.

Συγχρόνως, ὅμως, παρακαλεῖται, ὅπως συμπαρασταθῆ καὶ εἰς τὰς προσπάθειάς, πού καταβάλλει, αὐτὸν τὸν καιρὸν, τὸ Συμβούλιον τῆς Σχολῆς, διὰ τὴν ἀξιοποίησιν τῆς περιουσίας της, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν καὶ μόνον, καὶ αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ λησμονῆται, ἀντλεῖ ἀνέκαθεν τοὺς οικονομικοὺς πόρους, διὰ τὴν ἐπιβίωσίν της καὶ τὴν ἐπιτέλειον τοῦ ἔργου της. Πρὸκειται, ἄλλωστε, περὶ ἐκτάσεων, αἱ ὁποῖαι παρεχωρήθησαν ὑπὸ τοῦ Κράτους εἰς τὴν Ριζαρείον, εἰς ἀντάλλαγμα τοῦ ἀνυπολογίστου ἀξίας περιβόλου τῆς παλαιᾶς Σχολῆς, διὰ τὴν ἀξιοποίησιν τῶν ὁποίων, μάλιστα, τὸ Κράτος ἔχει ἀναλάβει, ἀσφαλῶς, καὶ κάποιαν ὑποχρέωσιν.

Ἐκτὸς ὅμως τούτου, ἀντονόητον εἶναι, ὅτι, ἡ ὑποχρεωτικὴ πλέον διάθεσις τοῦ 30% ἐκ τῶν «*προσόδων τοῦ Ριζαρείου Κληροδοτήματος*» διὰ τοὺς ὀριζομένους ὑπὸ τῆς ἀνωτέρω ἀναφερθεῖ-

σης έφευειακής άποφάσεως σκοπούς, μειώνει τās οικονομικές της δυνατότητας και δύναται νά δημιουργήση κινδύνους διά τó μέλλον της, οί όποιοι θα πρέπει, όπωσδήποτε, νά προληφθούν.

Η Ριζάρειος Έκκλ. Σχολή χαρακτηρίζεται, και δικαιολογημένα, ώς Ήπειρωτικόν ίδρυμα, διότι ίδρύθη, πράγματι, με τόν μόχθον δύο μεγάλων Ήπειρωτών Έθνικών Ευεργετών.

Συγχρόνως όμως, και κατ' έξοχήν, είναι και Ίδρυμα Έκκλησιαστικόν, διότι, ό ουσιώδης και μοναδικός σκοπός της, είναι ή ανάδειξις μορφωμένων Έφημεριών. Και ούδεις δύναται νά άμφιβάλη, ότι, διά τήν ένδεδειγμένην κατάρτισιν τών Έφημεριών μας και τόν όλον πνευματικόν και ήθικόν των όπλισμόν, άρμοδία, κατά κύριον λόγον, είναι ή Έκκλησία.

Η Έκκλησία, ή όποία γνωρίζει και τās, κατά καιρούς, άνάγκας τού Ποιμνίου της και άναλόγως ρυθμίζει, πρέπει νά ρυθμίξη, και τήν εκπαίδευσιν τού Κλήρου της και τās μεθόδους τού ποιμαντικού και διδακτικού έργου του.

Κατά συνέπειαν, άναφαίρετον είναι, κατά τήν γνώμην μου, και τó δικαίωμα και τó ήθικόν χρέος τής Έκκλησίας, όπως παρακολουθή τó όλον έργον και τής Ριζαρείου Έκκλ. Σχολής, όχι δέ έξ άποστάσεως και περιπτωσιακώς, αλλά διά τής συμμετοχής Έκπροσώπου της εις τās Διοικητικά της Συμβούλια, ώς ειδικού δέ Συμβούλου της.

Ευνόητον είναι, ότι, οί μη Κληρικοί, όσον και νά εύρίσκωνται «κοντά» εις τήν Έκκλησίαν, δέν δύναται νά γνωρίζουν όλας τās πτυχάς τού ποιμαντικού έργου, διά τó όποιον πρέπει νά εκπαιδεύωνται οί σπουδασταί μιάς Έκκλησι. Σχολής, ώς και ή Ριζάρειος.

Συνεπώς, άς μου έπιτραπή νά πιστεύω, ότι και ή «γεραρά» Ριζάρειος, με τήν θαυμαστήν της προσφοράν και τās σημερινάς της δυνατότητας, δικαιούται νά εύρίσκειται έντός τού πλαισίου τής στοργής και τής ευθύνης, αλλά και τής έμπράκτου μερίμνης, ίδια τής Έκκλησίας, ώστε, διά τής στενής συνεργασίας των, νά έπιτυγχάνεται, εύχερέστερα και πληρέστερα, ή, τóσον σημαντική διά τó εκκλησιαστικόν έργον, κοινή των επιδίωξις.

* * *

Εις τās ήμέρας μας, πολύς λόγος γίνεται διά τήν μεγάλην άποστολήν, τήν όποιαν ή Όρθοδοξία, ή Έλληνική Όρθόδοξος Έκκλησία, με τήν

πλουσίαν πνευματικότητά της και ώς μία, πράγματι, μεγάλη Οίκουμενική Πνευματική Δύναμις, καλεΐται νά επιτέλεση, άκριβώς σήμερα, όχι δέ μόνον μεταξύ τών Όρθοδόξων λαών, αλλά και εις τόν, τóσον προβληματιζόμενον, σύγχρονον κόσμον. Ένα κόσμον, ό όποίος, ώς όλοι σήμερα πιστεύουν, έχει άνάγκην άπό πνευματικήν και ίδια ήθικήν έξυγιάνσιν, διά νά μη κατολισθή εις μίαν σύγχρονον βαρβαρότητα και αυτοκαταστροφά άπό τās επιτεύγματά του.

Διά νά μπορέση όμως νά επιτελέση τήν άποστολήν Της αύτήν, έχει, άσφαλώς, άνάγκην άπό πνευματικούς έργάτας, φορείς και άποστόλους τών έλληνορθοδόξων μας παραδόσεων, με τόν ζήλον και τόν ένθουσιασμόν πραγματικών Ίεραποστόλων.

Η νέα Ριζάρειος, φιλοδοξεΐ νά συμβάλη, έν τώ μέτρω τών δυνατοτήτων της, εις τήν άνάδειξιν αύτών τών Κληρικών, αύτών τών Προσωπικότητων, πού θα έπωμισθούν τó δύσκολον, αλλά όντως σωτήριο και τóσον γνώριμον εις τās οίκουμενικάς παραδόσεις μας, αυτό έργον.

(Τέλος)

Η ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ

Μέ πατερική άνάλυση

Τού Γεωργίου Β. Μαυρομάτη

Μέ τήν εύκαιρία συμπληρώσεως 1900 έτών από τή συγγραφή τού τελευταίου βιβλίου τής Καινής Διαθήκης (95-1995), ή Άποστολική Διακονία έθεσε σέ κυκλοφορία τó έργο αυτό, άρτιο από πλευράς εμφάνισεως (πλαστικοποιημένο έξώφυλλο και 16 σελίδες κειμένου σέ τετραχρωμία, χαρτί σαμουά), πλήρες από πλευράς περιχομένου. Παρουσιάζει, μετά τó κείμενο και τή μετάφραση, εύρύτατο σχολιασμό βασισμένο κυρίως στους άγίους Άνδρέα και Άρέθα, έπισκόπους Καισαρείας, οί όποιοι έρμήνευσαν και έμβάθυναν περισσότερο άπ' όλους τούς άλλους Πατέρες στό θεόπνευστο βιβλίο τής Άποκαλύψεως.

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ίασιόν 1 - 11521 Άθήνα,

τηλ. 01/72.28.008, fax 72.38.149,

Δραγατσανίου 2 - πλατ. Κλαυθμώνος,

τηλ. 33.10.977, 32.28.637

Έθνικής Άμύνης 9α και Τσιμισκή,
Θεσσαλονίκη, τηλ. 275.126, fax 278.559.

ΟΔΟΠΟΡΙΚΟΝ ΕΙΣ ΕΛΛΗΝΟΡΘΟΔΟΞΑ ΚΕΝΤΡΑ ΤΗΣ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΣ*

32. Ὁ Γενικός Προξένος τῆς Ἑλλάδος στὸ Σύδνεϋ

Οἱ συζητήσεις στὸ δειπνο αὐτὸ μᾶς παρέσχον γιὰ μίαν ἀκόμη φορὰ τὴ δυνατότητα νὰ χαροῦμε ἰδιαίτερος τὴ συνεργασία τῶν ὑπηρετούντων στὴν Αὐστραλία ἐξαιρέτων Ἑλλήνων Γενικῶν Προξένων μὲ τὴν Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ. Οἱ σχετικὲς διαπιστώσεις, τὶς ὁποῖες κάμαμε στὴν Βρισβάνη καὶ στὴν Μελβούρνη, ἰσχύουν καὶ γιὰ τὶς προξενικὲς ἀρχὲς τοῦ Σύδνεϋ. Μᾶς

Τοῦ κ. **ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ**
Ὁμοτ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

ἔκαμεν ἰδιαίτερη ἐντύπωση ἡ εὐρύτης τῶν πνευματικῶν ἐνδιαφερόντων τοῦ τότε Γεν. Προξένου στὴν πόλι αὐτὴ κ. Ἰωάννου Καμπόλη, ὁ ὁποῖος συμπαρίστατο μὲ ἀγάπη στὶς προσπάθειες τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Αὐστραλίας καὶ μὲ ἐξαιρετικὴ σύνεσι τὴν βοηθοῦσε νὰ ὑπερπηδῆσῃ τὰ ἐμπόδια, τὰ ὁποῖα, ὡς μὴ ὄφελε, ἐπιπροσθύν στὴν ἀπρόσκοπτη προώθησι τοῦ ἀκτινοβόλου καὶ ἀνακαινιστικοῦ ἔργου τῆς. Ἡ συζητήσις μᾶς μὲ τὸν ἐξαιρετὸν αὐτὸν διπλωμάτην, ὁ ὁποῖος σήμερον ὡς πρέσβυς ἐπαξίως προΐσταται τοῦ Γραφείου Προσωπικοῦ τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν στὴν Ἀθήνα, συνετέλεσε στὸ νὰ ἐκτιμήσωμε τὶς ὑγιεῖς ἀπόψεις του γιὰ τὶς σχέσεις Ὁρθοδοξίας καὶ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ στὸ νὰ διαπιστώσωμε πόσον πολὺ οἱ Ἕλληνες διπλωμάτες εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποβοηθοῦν τὸν ἐξελληνιστικὸ ρόλο τῆς —ἐκτὸς Ἑλλάδος— Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας.

33. Ἡ «παρουσία τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας στὴν αὐστραλιανὴ κοινωνία»

Γενικῶς σχολιάζοντες ὅλοι οἱ συνδαιτυμόνες τὸν ἐπίλογο τῆς διαλέξεώς μου περὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ ἀναπτύξουν οἱ ἀπόδημοι Ὁρθόδοξοι Ἕλληνες μίαν ἐξελληνιστικὴν δρᾶσι καὶ νὰ δημιουργήσουν καὶ στὴν Αὐστραλία μίαν καινούρια Μεγάλη Ἑλλάδα, ἀνέφεραν χαρακτηριστικὰ

στοιχεῖα τῶν προσπαθειῶν τους, ποὺ ἐπαληθεύουν πλήρως ὅ,τι ἔχει γράψει σχετικῶς ὁ πατέρας τοῦ ἀνωτέρω ἀναφερθέντος ἱεροδιακόνου π. Ἰωάννου Χρυσανγῆ, ὁ Αἰδεσιμολογιώτατος Πρωτοπρεσβύτερος τοῦ Οἴκουμενικοῦ Θρόνου π. Μιλιάδης Χρυσανγῆς, ὁ ὁποῖος εἶναι Ἱερατικῶς Προϊστάμενος τοῦ Ἱ. Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Rose Bay καὶ τὸν ὁποῖο, ὅπως καὶ τὴν πρεσβυτέρα του, εἶχαμε γνωρίσει στὸ συνέδριο τῆς Βρισβάνης. Σὲ ἐξαιρετὴ ἐκθεσί του γιὰ τὴν «παρουσία τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας στὴν αὐστραλιανὴ κοινωνία» καταλήγει ὡς ἐξῆς:

«Ἡ Ἑλληνικὴ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία εἶναι τὸ κέντρο γιὰ τὴν πολιτιστικὴ ἐκπαιδευτικὴ καὶ φιλανθρωπικὴ ζωὴ στὶς Ἑλληνορθόδοξες Κοινότητες - Ἐνορίες στὴν Αὐστραλία. Εἶναι ὁ συνδετικὸς κρίκος μεταξὺ τοῦ παλαιοῦ καὶ τοῦ νέου στοιχείου στὴ συνέχεια τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τῶν Ἑλλήνων μεταναστῶν στὴν Αὐστραλία, ἐνῶ μὲ τὴν παράδοσή της βοηθεῖ τοὺς πιστοὺς νὰ προσανατολισθοῦν στὴν νέα ζωὴ τους. Ἡ Ἐκκλησία δὲν ἐνθαρρύνει τὴν ἀπομόνωση τῶν πιστῶν της, ἀλλὰ ἀντιθέτως τοὺς ἐνθαρρύνει νὰ γίνουν Αὐστραλοὶ πολῖτες, χωρὶς νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν πολιτιστικὴν τους παράδοσιν. Ἐτσι ἐνθαρρύνει καὶ προωθεῖ τὶς ἀξίες τῆς ζωῆς, τὴν πίστη καὶ τὰ ἔθιμα ποὺ βοηθοῦν τοὺς Ἕλληνες μετανάστες νὰ δεχθοῦν κάθε τι πολῦτιμο στὴν νέα ζωὴ τους, χωρὶς νὰ ἀρνηθοῦν τὴ δική τους ταυτότητα... Οἱ Ἕλληνες Ὁρθόδοξοι μετανάστες στὴ χώρα αὐτὴ... ἀγωνίζονται νὰ βιώσουν τὴν ταυτότητα τοῦ δικοῦ τους φρονήματος στὴν Αὐστραλία, πραγματοποιώντας ἔτσι τὴν θεμελιώδη ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ ἔχει γιὰ σκοπὸ τῆς νὰ μεταμορφώσῃ τὴν κοινωνία καὶ ὁλόκληρη τὴ δημιουργία. Ἡ ἀποτελεσματικὴ τους συμβολὴ στὴν αὐστραλιανὴ ζωὴ μέσῳ τῆς Ἐκκλησίας τους εἶναι χωρὶς ἀμφιβολία μιὰ πολῦτιμη προσφορὰ στὴν νέα χώρα ποὺ υἰοθέτησαν γιὰ πατρίδα τους» (Ἐπετηρὶς τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Αὐστραλίας — Greek Orthodox Archdiocese of Australia, Directory, 1993, σσ. 20-21).

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 330 τοῦ ὑπ' ἀρ. 7 τεύχους.

34. Ο Σεβ. Αρχιεπίσκοπος Αυστραλίας κ. Στυλιανός

Την 3η Φεβρουαρίου 1994 (Πέμπτη) ζήσαμε στο Σύδνεϋ μίαν από τις ωραιότερες και πλουσιώτερες σε έντυπώσεις και εμπειρίες ημέρες της ζωής μας. Έπειδή την επομένη θα αναχωρούσαμε για την επιστροφή στην Ελλάδα, έπρεπε να ιδούμε και γνωρίσωμε όσον τὸ δυνατόν περισσότερα.

Πρωτῶ-πρωτῶ ὁ ἀγαπητὸς ἱεροδιάκονος πατὴρ Ἰωάννης μᾶς μετέφερε ἀπὸ τὸ ξενοδοχεῖο στὸ σεμνὸ καὶ ωραῖο κτίριο τῆς Ἱ. Αρχιεπισκοπῆς (242 Clevelant Street, Redfern, Sydney, N. S. N. 2016).

Ὁ Σεβασμιώτατος Αρχιεπίσκοπος κ. Στυλιανὸς μᾶς ξενάγησε ὁ ἴδιος μέσα στοὺς χώρους τοῦ κτιρίου αὐτοῦ. Ἰδιαιτέρως μᾶς ἐντυπωσίασεν ἡ συνδεομένη μὲ τὸ Γραφεῖο του πλουσιωτάτη προσωπική του βιβλιοθήκη, τὴν ὁποία μᾶς ἔδειξεν ὁ Σεβασμιώτατος μὲ τὴν ἔκδηλη σχετικὴ χαρὰ τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀκαδημαϊκοῦ διδασκάλου. Ἡ βιβλιοθήκη αὐτὴ μᾶς θύμισε τὶς λαμπρὲς σπουδές, τὶς πανεπιστημιακὲς ἐπιδόσεις καὶ τὴν ὄλη σταδιοδρομία του. Ὁ Σεβασμιώτατος, ποὺ γεννήθηκε τὸ 1935 στὸ Ρέθυμνο τῆς Κρήτης, σπούδασε στὴν Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπεφοίτη-

σε τὸ 1958. Διάκονος χειροτονήθηκε τὸ 1957 καὶ πρεσβύτερος τὸ 1958. Ἀπὸ τὸ 1958 ἕως τὸ 1966 μετεκπαιδεύθηκε στὴ Βόννη τῆς Γερμανίας, ἐπιδοθεὶς ἰδιαιτέρως στὴν Συστηματικὴ Θεολογία καὶ στὴν Φιλοσοφία τῆς Θρησκείας. Τὸ 1966

Ἡ Ἑλληνορθόδοξος Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Ἀπ. Ἀνδρέα.

Ἡ τελετὴ καθοσιώσεως τῶν πρώτων ἀποφοίτων τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου (17.3.1990).

διορίσθηκε Ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Πατριαρχικῆς Μονῆς Βλατάδων στὴν Θεσσαλονίκη καὶ Ἀντιπρόεδρος καὶ στὴ συνέχεια Πρόεδρος τοῦ ἐκεῖ Πατριαρχικοῦ Ἰδρυμάτος Πατερικῶν Μελετῶν, τοῦ ὁποῦ ὑπῆρξεν ἓνα ἀπὸ τὰ ἰδρυτικά του μέλη. Ἀνακηρύχθηκε Διδάκτωρ τῆς Θεολογίας στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν (1965) καὶ διετέλεσεν Ὑφηγητὴς τῆς Συστηματικῆς Θεολογίας στὸ Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (1969-1975). Τὸ 1970 ἐξελέγη παμψηφεῖ, ἀπὸ τὴν Ἁγία καὶ Ἱερά Σύνοδο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Τιτουλάριος Μητροπολίτης Μηλιτουπόλεως παραμένων στὴν Ἱερά Μονὴ Βλατάδων καὶ ἀσκῶν καθήκοντα Ἐξάρχου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου γιὰ θέματα τῆς Βορείου Ἑλλάδος καὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Τὸ 1975 ἐξελέγη παμψηφεῖ Ἀρχιεπίσκοπος Αὐστραλίας. Συμμετέχει συχνὰ σὲ ἐπιστημονικὰ συνέδρια καὶ ἔχει ἐκπροσωπήσει κατ' ἐπανάληψιν τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο σὲ συνέδρια τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἰδιαιτέρως ὁ γράφων γνώρισε τὴ λαμπρὴ θεολογικὴ σκέψι καὶ συγκρότησί του, ὅπως καὶ τὴν ἀρίστη ὑπ' αὐτοῦ ἐκπροσώπησι τοῦ γνησίου ὀρθοδόξου πνεύματος τόσον στὰ Οἰκουμενικὰ Συμπόσια τοῦ Regensburg (Γερμανία), ὅσον — ὅπως ἤδη ἔχομε ἀναφέρει — καὶ στὸ Ε' Παγκόσμιο Συνέδριο «Πίστewς καὶ τάξεις» στὴν πόλι Santiago de Compostela (Ἰσπανία), ὅπου ὁ Σεβασμιώτατος ἦταν ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Ὀρθοδόξων. Ἐξ ἄλλου, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ ἐπισήμου Θεολογικοῦ Διαλόγου Ὀρθοδόξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν εἶναι Ἀρχηγὸς τῆς Πατριαρχικῆς Ἀντιπρο-

σωπείας καὶ ὁ ἀπὸ ὀρθοδόξου πλευρᾶς παμψηφεῖ ἐκλεγμένος Συμπρόεδρος. Πρὸ τοῦ Διαλόγου αὐτοῦ ὑπῆρξε καὶ μέλος τῆς Πατριαρχικῆς Ἀντιπροσωπείας στὴν Διεθνή Ἐπιτροπὴ Διαλόγου μὲ τοὺς Ἀγγλικανούς, καθὼς καὶ Συμπρόεδρος γιὰ ἓνα διάστημα. Συνέγραψε μελέτες ἐπὶ θεμάτων Δογματικῆς καὶ Συστηματικῆς ἐν γένει Θεολογίας, καθὼς καὶ ποικίλα δοκίμια καὶ μέχρι στιγμῆς 16 ποιητικῆς συλλογές. Ἐχει τιμηθῆ μὲ τὸ Διεθνὲς βραβεῖο Gottfried von Herder (1973), καθὼς καὶ μὲ τὸ Βραβεῖο Ποίησης τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν (1980). Ἐχει ἀνακηρυχθῆ Ἐπίτιμος Διδάκτωρ τοῦ Πανεπιστημίου Lublin Πολωνίας (1985) καὶ τοῦ ἔχουν προσφερθῆ πολλὲς ἄλλες τιμητικῆς διακρίσεις. Ἀπὸ τὴν ἐγκατάστασί του στὴν Αὐστραλία δίδαξε «Ὀρθόδοξο Θεολογία καὶ Πνευματικότητα» στὸ Sydney University, ἀπὸ δὲ τὸ 1986 κατευθύνει ὡς Κοσμητῶρ τὴν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ἰδρυθεῖσα Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου, στὴν ὁποία καὶ διδάσκει τὰ μαθήματα τοῦ Συστηματικοῦ Κλάδου: Εἰσαγωγὴ στὴ Θεολογία, Δογματικὴ, Χριστιανικὴ Ἠθικὴ, Συμβολικὴ (Ἐπετηρὶς Ἰ. Ἀρχιεπισκοπῆς Αὐστραλίας, 1993, σ. 8 καὶ 29).

Ἡ Ἑλληνικὴ Ὀρθόδοξος Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου (St. Andrew's Greek Orthodox Theological College), στοὺς χώρους τῆς ὁποίας μᾶς ξενάγησε προσωπικῶς μὲ δικαιολογημένη βαθυτάτη ἱκανοποίησι ὁ ἴδιος ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Στυλιανός, εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ ὠραιότερα καὶ σπουδαιότερα πνευματικὰ δημιουργήματά του, γιὰ τὸ ὁποῖο δικαίως μπορεῖ νὰ καυχᾶται «ἐν Κυρίῳ».

(Συνεχίζεται)

Ο ΚΑΤ' ΕΠΙΓΝΩΣΗ ΣΕΒΑΣΜΟΣ ΣΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ*

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ: ΕΙΣΑΓΩΓΗ. Ι. Ο ΚΑΛΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ. ΙΙ. Η ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΔΙΚΑΙΟΥ. ΙΙΙ. ΟΙΚΕΙΩΣΗ ΜΕ ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ. ΙV. ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΑΣΚΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΕΚ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ. V. ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ. VI. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ.

Τὸ μεγαλεῖο τοῦ κόσμου τοῦ Δικαίου δὲν εἶναι, δυστυχῶς, ἀπ' ὅλους ὁρατό. Θεᾶται ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ψυχῆς τοῦ καθενός, τὸ ὅποιο, ἀναλόγως, ἐπηρεάζει ἢ νομικῆ, ἀλλὰ καὶ ἡ θεολογικὴ καὶ ἡ φιλολογικὴ καὶ ἡ φιλοσοφικὴ παιδεία. Ἡ ἀνάλογη πρὸς τὴν (ἀγαθὴ ἢ πονηρὴ) φύση ἐπήρεια τῆς (πραγματικῆς ἢ μὴ) παιδείας, εἴτε, κατὰ κανόνα, ἀναδεικνύει τὸν

νόμος διπλὸς ἐστίν, ὁ μὲν πρὸς τὸ ρητόν, ὁ δὲ πρὸς τὴν διάνοιαν» τοῦ νομοθέτη (Ὁριγένης) καὶ τὸ μὲν ρητόν ἢ «γράμμα (τοῦ νόμου) ἀποκτένει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ» (Κορινθ. Β', γ' 6). Ἐνῶ ἡ ἐρμηνεία τοῦ νόμου πρέπει νὰ γίνεταί πάντοτε πρὸς οἰκοδομὴν (Κορινθ. Α', ιδ' 26).

Ἡ διεργασία αὐτὴ εἶναι λογικὴ καί, ὡς ἀφορῶσα τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου, ἐπὶ τῆς προσωπικότητος, τῆς ἐλευθερίας, τῆς μορφώσεως, τοῦ ἐπαγγέλματος, τῆς περιουσίας, ἀλλ' ἴσως καὶ τῆς ζωῆς καὶ τῆς τιμῆς, συντελεῖται καὶ πρέπει νὰ συντελεῖται μὲ σωφροσύνη, ἐπιείκεια καὶ ἐπιστήμη, συνεπῶς, ἀπὸ ἐπιστήμονα νομικό, μὲ καρδιά καθαρὰ, πνεῦμα εὐθὲς καὶ ψυχὴ καλότεχνο.

Ἰσαξία μὲ τὴν ἐρμηνεία εἶναι καὶ ἡ θέσπιση τῶν κανόνων τοῦ Δικαίου, ἢ προέχουσα (ὀρθὴ) νομοθέτηση, καὶ συνεπῶς ἀνάλογο τὸ δέος τοῦ κύρους καὶ τῆς τιμῆς τοῦ νομοθέτη καὶ τοῦ δικαστῆ (πρβ. Καθολ. Ἐπιστ. Ἰακώβου δ' 12). Ἡ φύση, ἡ γνώση καὶ ἡ στάση τοῦ νομοθέτη καὶ τοῦ ἐρμηνευτῆ τοῦ Δικαίου συνθέτουν καὶ διαμορφώνουν τὸ προσωπικὸ ἀξιολογικὸ τους μέτρο, τὸ ὅποιο, ὡς ἐκ τούτου, ποικίλλει καὶ συνεπῶς προκαλεῖ τὸ πρόβλημα τῆς θεσπίσεως (νομοθετήσεως) καὶ τῆς ἐρμηνείας τῶν κανόνων τοῦ Δικαίου. Συνάμα τὸ προσωπικὸ αὐτὸ ἀξιολογικὸ μέτρο νοήσεως τοῦ Δικαίου ἀποκαλύπτει καὶ χαρακτηρίζει τὸν δόκιμο ἢ μὴ ἐργάτη τοῦ Δικαίου, ἀλλὰ καὶ τὸν πραγματικὸ ἐπιστήμονα ἢ νομικό.

ΙΙΙ. ΟΙΚΕΙΩΣΗ ΜΕ ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ

Τὸ κατάλληλο ἔνδυμα εἰσόδου στὸν κόσμον τοῦ Δικαίου καὶ ἡ καλὴ στάση πρὸς τὸ σεβασμιο κείμενο τῶν ἀρχῶν, ἀξιών καὶ ἀρετῶν τοῦ Συντάγματος, προδιαθέτουν, ἐξοικειώνουν καὶ καταξιώνουν τὸν ἐρμηνευτὴ τῶν διατάξεων του, στὸν ὅποιο παρέχουν ἓνα ἀσφαλὲς πλαίσιο ἐρμηνευτικῆς διεργασίας: νοήσεως τῆς ἀξίας, τῆς σημασίας καὶ τῆς ἀλληλουχίας ἐκάστης διατάξεώς του πρὸς τὶς ἄλλες σχετικότερες καὶ σχετικές.

Τοῦ κ. ΚΩΝ/ΝΟΥ ΧΡ. ΤΡΑΚΑ

Ἀντιπροέδρου τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου

δόκιμο ἐργάτη τοῦ Δικαίου, εἴτε, κατ' ἐξαίρεση, διανοίγει τὴ σισύφειο ταλαιπωρία τῆς σοφιστικῆς μεταβολῆς τοῦ «ἡσσοнос λόγου» σὲ «κρείσσονα» καὶ τανάπαλι.

ΙΙ. Η ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΔΙΚΑΙΟΥ

Ἡ ἐρμηνεία τῶν κανόνων τοῦ Δικαίου ἀναζητεῖ, ἀνευρίσκει, ἀναπτύσσει καὶ ἐξειδικεύει τὸ ἀληθὲς νόημα τοῦ κανόνα τῆς ρυθμίσεως τῆς ἐρμηνευομένης διατάξεως τοῦ νόμου (ὑψηλό, ὡς νόημα ὀρθοῦ νόμου) αὐτοτελῶς καὶ ἐν συνάψει πρὸς τὰ νοήματα τῶν σχετικῶν, ὡς πρὸς τὸν σκοπὸ των, διατάξεων τοῦ ἰδίου ἢ ἄλλου νόμου ἢ νόμων, μέχρι τοῦ Συντάγματος, γιὰ τὴν ὑπαγωγή, στὸ νόημα αὐτό, τῆς, κατὰ περίπτωσιν, γενικῆς ἢ ἐιδικῆς ἢ ἀτομικῆς ὑποθέσεως τοῦ κοινωνικοῦ βίου. Ἡ συσχέτιση τῆς ἐρμηνευομένης διατάξεως νόμου μὲ τὶς ἄλλες σχετικῆς (καὶ σύμφωνες μὲ τὶς συνταγματικῆς) διατάξεις, καὶ προκειμένου περὶ διατάξεως τοῦ Συντάγματος μὲ τὶς σχετικῆς διατάξεις τούτου, ἐξασφαλίζει τὴν συστηματικὴ καὶ τελολογικὴ ἐνότητα τῶν ἐνοπιῶν τῶν κανόνων τοῦ δικαίου, γιὰ τὴν ἀντήληση τοῦ ἀληθοῦς νοήματος αὐτῆς (τῆς ἐρμηνευομένης διατάξεως) τὴν ὁποία ὑποδεικνύει καὶ ἡ ρωμαϊκὴ ἐρμηνευτικὴ ἀρχή: «Οὐ δεῖ δικάζειν ἢ ἀποκρίνασθαι ἀπὸ προσκομιδῆς μέρους νόμου... ἀλλὰ ὀλόκληρον καὶ ἀκέραιον τὸν περὶ τούτου νόμον σκοπεῖν...» (Σύννομις Δ. ε'). Καθόσον «ὁ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 253 τοῦ ὑπ' ἀρ. 6 τεύχους.

Τὸ Σύνταγμα *προτάσσει*, στὸ ἄρθρο 2, τὴν ἀξία ἢ ἀξιοπρέπεια τοῦ ἀνθρώπου, ἢ ὅποια ἀποτελεῖ, κατὰ τὸ προοίμιο τῆς Οἰκουμενικῆς Διακηρύξεως τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου (τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν) τῆς 10ης Δεκεμβρίου 1948, «τὸ θεμέλιο τῆς ἐλευθερίας, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς εἰρήνης στὸν κόσμο» καί, κατὰ τὸ ἄρθρο 1 τοῦ θεμελιώδους Νόμου τῆς Βόννης (Συντάγματος τῆς πρώην Δυτικῆς Γερμανίας), «ἀπαρὰβίαστη καὶ ἀπρόσβλητη ἀρχή», ὡς τρόπον τινά, ἀπαύγασμα τῆς «αἰδοῦς» (εὐπρεπείας) τῆς (προγονικῆς) πλατωνικῆς σοφίας.

Κατοχυρώνει τὰ ἀτομικὰ δικαιώματα ἢ ἀτομικὲς ἐλευθερίες, ὅπως: α) *Τῆς ἰσονομίας*: ἦτοι, τῆς ἰσότητος τοῦ νόμου γιὰ ὅλους τοὺς Ἕλληνες καὶ τῶν Ἑλλήνων ἐνώπιον τοῦ νόμου (ἄρθρο 4 παρ. 1). β) *Τῆς ἐλευθερίας ἀναπτύξεως τῆς προσωπικότητος* καὶ τῆς συμμετοχῆς ἐκάστου στὴν κοινωνικὴ, οικονομικὴ, πολιτικὴ κ.λπ. ζωὴ τῆς Χώρας, ἐφόσον δὲν προσβάλλει τὰ δικαιώματα τῶν ἄλλων καὶ δὲν παραβιάζει τὸ Σύνταγμα ἢ τὰ χρηστὰ ἦθη (ἄρθρο 5). γ) *Τῆς ἀνεξίθρησκείας*, ἦτοι, τῆς ἀπαρὰβίαστης ἐλευθερίας τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως (ἄρθρο 13). δ) *Τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς παροχῆς διευκολύνσεων στὴ μόρφωση καὶ στὴν παιδεία* (ἄρθρο 16). ε) *Τῆς* (αὐτονόητης στὸ Κράτος Δικαίου) *παροχῆς πλήρους καὶ ἀποτελεσματικῆς δικαστικῆς προστασίας* (ἄρθρο 20).

Θεσπίζει πολλὰ *κοινωνικὰ δικαιώματα*, στὰ ἄρθρα 21-24, βασικῶς, ὑπὲρ α) τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογενείας, εἰδικότερα, τῆς μητρότητας, τῆς παιδικῆς ἡλικίας, τῶν πολυτέκνων οἰκογενειῶν, τῶν χηρῶν καὶ ὀρφανῶν, β) τῶν ἀναπήρων καὶ θυμάτων πολέμου, τῶν πολεμιστῶν, γ) τῆς ὑγείας τῶν πολιτῶν, δ) τῆς νεότητος, τοῦ γήρατος, τῆς ἀναπηρίας καὶ τῆς περιθάλψεως τῶν ἀπόρων, τῆς ἀποκτήσεως κατοικίας (ἄρθρο 21 β-γ), ε) τῆς ἐργασίας (ἄρθρο 22) καὶ (ὑπὲρ αὐτῆς) τῆς συνδικαλιστικῆς ἐλευθερίας (ἄρθρο 23), στ) τοῦ φυσικοῦ καὶ πολιτιστικοῦ περιβάλλοντος (ἄρθρο 24).

Τὰ ἀτομικὰ καὶ τὰ κοινωνικὰ δικαιώματα τελοῦν ὑπὸ τὴν ἐγγύτησιν καὶ τὴν προστασίαν τοῦ Κράτους, μὲ σκοπὸ τὴν πραγμάτωσιν τῆς κοινωνικῆς προόδου, σὲ καθεστῶς εἰρήνης, ἐλευθερίας καὶ δικαιοσύνης (ἄρθρο 25 παρ. 1 καὶ 2). Ὡς ἐκ τούτου, δὲν ἐπιτρέπεται ἡ καταχρηστικὴ ἄσκησίν τους (παρ. 3), δηλαδὴ, ἡ προφανῆς πα-

ραβίασιν τῶν ὁμοίων δικαιωμάτων τῶν ἄλλων, ἢ ὅποια προσβάλλει τὴν οὐσία τοῦ δικαιώματος, κατὰ τὴν γνωστὴ ἔννοια τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 281 τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος, τόσο ἀπὸ μεμονωμένα ἄτομα, ὅσο καί, κυρίως, ἀπὸ ἐνώσεως προσώπων μὲ νομικὴ ἢ μὴ μορφή.

Καθορίζει (τὸ Σύνταγμα) περαιτέρω τὴν ἄσκησιν τῆς ἐξουσίας ἀπὸ τις (καθιερωμένους ἀπὸ τὸν Ἀριστοτέλη) τρεῖς λειτουργίες τοῦ Κράτους: τὴ νομοθετικὴν, τὴν ἐκτελεστικὴν καὶ τὴν δικαστικὴν (ἄρθρο 26) βασικῶς μὲν ἀνεξάρτητες, μεταξὺ τους, ἀλλὰ καί, ἐν μέρει, ἀλληλεξαρτώμενες, ὥστε νὰ ἀλληλοπεριστελλέται ἡ δύναμις καὶ ἡ δράσις τους καὶ ἔτσι ἡ ἐξουσία ν' ἀνταποκρίνεται πληρέστερα στὴν ἀποστολὴν τῆς ὑπὲρ τῶν πολιτῶν καὶ γενικῶς τῶν ἀτόμων.

Ἡ νομοθετικὴ λειτουργία ἀσκεῖται ἀπὸ τὴν Βουλὴν καὶ τὸν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας (ἄρθρο 26 παρ. 1). Ἡ Βουλὴ, ἐπὶ πλεόν, ἀναδεικνύει τὸν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας καὶ στηρίζει καὶ ἐλέγχει τὴν Κυβέρνησιν (ἄρθρα 30 ἐπ. καὶ 84). Εἶναι συνεπῶς τὸ προέχον ὄργανο τοῦ Κράτους. Ἡ νομοθετικὴ ἀρμοδιότης τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας περιορίζεται στὴ δυνατότητα ἀναπομπῆς στὴ Βουλὴν νομοσχεδίου ποῦ ἔχει ψηφισθῆ ἀπ' αὐτὴν, ἐφόσον, μὲ τὴν τελευταία ἀναθεώρησιν τοῦ Συντάγματος (τοῦ 1986), ἀπέμεινε στὸν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας μόνον ἡ (διοικητικῆς φύσεως) ἐκδοσις καὶ δημοσίευσιν τῶν νόμων, ὄχι καὶ ἡ (νομοθετικῆς φύσεως) κύρωσις αὐτῶν (ἄρθρο 42). Ἡ μὴ ἀναπομπὴ νομοσχεδίου στὴ Βουλὴν συναρτάται μὲ τὴν σύμφωνη πρὸς τὸ Σύνταγμα νομοθέτησιν καὶ τὴν ἐπίγνωσιν ὅτι αὐτὴ ἀποτελεῖ ἐνέργεια πνεύματος καὶ ψυχῆς, κατὰ λόγον, ἐπιστήμην καὶ ἀρετὴν.

Δοθέντος ὅτι ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ἀποτελεῖ τὸ σύμβολο τῆς ἐνότητος τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς συνετῆς ἀσκήσεως τῆς ἐξουσίας, ὁ περιορισμὸς τῶν ἀρμοδιοτήτων του δὲν ὑπηρετεῖ τὴν ὑψίστην ἰδέαν τῆς Δημοκρατίας καὶ πάντως ὁ καθορισμὸς τῶν ὑψηλῶν καθηκόντων του δὲν ἐπιτρέπεται ν' ἀποτελεῖ ἀντικείμενο συγκυριακῶν μεταβολῶν ἢ ἐπιθυμιῶν.

Ἡ λογικὴ ὑφὴ τοῦ πολιτεύματος τῆς Προεδρευομένης Κοινοβουλευτικῆς Δημοκρατίας ἔχει ὡς πρῶτο πολιτειακὸν λόγον καὶ σεβασμὸν, ἀντιστοίχως, τὴν Βουλὴν καὶ τὸν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας καὶ ὡς ἀρμονικὴ λειτουργία του τὴν ἀνάδειξιν τοῦ Προέδρου ἀπὸ τὴν Βουλὴν, ἢ ὅποια ἐνέχουσα ἔμμεση συμμετοχὴ τοῦ Ἐκλογικοῦ

Σώματος και μεταβίβαση κυριαρχικής εξουσίας, παραφυλάσσει τόν Πρόεδρο τής Δημοκρατίας ως σύμβολο έθνικης ένότητας άπαλλαγμένο από πολιτικές άντιθέσεις.

Η έκτελεστική λειτουργία άσκειται από τόν Πρόεδρο τής Δημοκρατίας και τήν Κυβέρνηση (άρθρο 26 παρ. 2), τήν Κυβέρνηση δέ και ως Δημοσία Διοίκηση (άρθρα 81 έπ. και 101 έπ.).

Η δικαστική λειτουργία άσκειται μόνο από τά δικαστήρια (άρθρο 26 παρ. 3) τά όποια συγκροτούνται από τακτικούς δικαστές, πού άπολαύουν λειτουργικής και προσωπικής άνεξαρτησίας (άρθρο 87 παρ. 1). Τά δικαστήρια έλέγχουν τή συνταγματικότητα τών νόμων, ήτοι, τή συμφωνία του περιεχομένου προς τó Σύνταγμα (άρθρα 93 παρ. 4 και 100 παρ. 1 έδάφ. ε'). Η άρμοδιότητα αυτή (όλων) τών δικαστηρίων όχι μόνο δέν άποτελεϊ επέμβαση στην άρμοδιότητα τής νομοθετικής λειτουργίας, έφόσον, έκτός από συνταγματικό έθιμο, θεσπίζεται και ρητώς, πλέον, από τó ισχύον Σύνταγμα (άρθρο 93 παρ. 4) και ή εξουσία άσκειται (άπό τις τρεις λειτουργίες) όπως τούτο όρίζει (άρθρο 1 παρ. 3) αλλά άποσκοπεϊ στη σύμφωνη προς τó Σύνταγμα νομοθέτηση και συνεπώς στην τήρηση του Συντάγματος. Παραλλήλως και ή δικαστική λειτουργία ύφίσταται τήν άναφερθείσα περιστολή τής εξουσίας της, από τις δύο άλλες λειτουργίες: τήν νομοθετική και τήν έκτελεστική, έξ αυτού του Συντάγματος, όμως με τις ακόλουθες δεσμεύσεις: α) Τήν πλήρωση τών έκάστοτε κενών θέσεων εισαγωγικού βαθμού τών δικαστικών και εισαγγελικών λειτουργών, καθώς και τών δικαστικών υπαλλήλων, διά τής προκηρξέως διαγωνισμού με άπόφαση του Ύπουργού Δικαιοσύνης. β) Τόν διορισμό, τήν προαγωγή, μετάθεση, άπόσπαση τούτων με προεδρικό διάταγμα (άρθρο 88 παρ. 1). γ) Τόν καθορισμό τής βαθμολογικής και τής μισθολογικής έξελίξεως αυτών με ειδικό νόμο (άρθρο 88 παρ. 2). δ) Τήν άπαγόρευση στους δικαστικούς λειτουργούς νά παρέχουν κάθε άλλη έμμισθη ύπηρεσία και ν' άσκοϋν όποιοδήποτε έπάγγελμα, καθώς και νά συμμετέχουν στην Κυβέρνηση, έκτός νά εκλέγονται μέλη τής Άκαδημίας ή καθηγητές, όποιασδήποτε βαθμίδος, Πανεπιστημίου (άρθρο 89 παρ. 1-4). ε) Τήν διενέργεια προαγωγών, μέχρι και τους βαθμούς άρεοπαγίτη και συμβούλου του Συμβουλίου τής Έπικρατείας και του Έλεγκτικού Συνεδρίου, καθώς και μεταθέσεων

και άποσπάσεων, μέχρι και τους βαθμούς Προέδρου Έφετών και Παρέδρου Έλεγκτικού Συνεδρίου, κατόπιν έρωτήματος του Ύπουργού Δικαιοσύνης προς τó οικείο άνώτατο δικαστικό συμβούλιο του Συμβουλίου τής Έπικρατείας, του Άρείου Πάγου, του Έλεγκτικού Συνεδρίου (άρθρο 90 παρ. 1-4). στ) τήν διενέργεια προαγωγών στις θέσεις του προέδρου και τών αντιπροέδρων τών άνωτέρω τριών άνωτάτων δικαστηρίων, καθώς και του εισαγγελέως του Άρείου Πάγου και του γενικού έπιτρόπου τής έπικρατείας στο Έλεγκτικό Συνέδριο, με άπόφαση του Ύπουργικού Συμβουλίου (άρθρο 90 παρ. 5). ζ) Τήν έγερση από τόν Ύπουργό Δικαιοσύνης πειθαρχικής άγωγής κατά τών δικαστικών λειτουργών (άρθρο 91 παρ. 1 και 3).

Η έναρμονιζόμενη με τήν άλληλοπεριστολή τής εξουσίας άνωτέρω άρμοδιότητα του Ύπουργικού Συμβουλίου, εκ του άρθρου 90 παρ. 5 του Συντάγματος, άποκλείει τήν άλληλεξάρτηση τών δικαστών, έκάστης Όλομελείας τών τριών άνωτάτων δικαστηρίων, προς άυτοπροαγωγή αυτών, και μάλιστα τήν άσχετη παρεμβολή έξωδικαστικών «έκλεκτόρων», κατά τις διάφορες διασκέψεις. Η αίγλη του Προέδρου τής Δημοκρατίας, ως του κοινού έξισορορητικού παράγοντα τών κρατικών λειτουργιών, θά συνέβαλλε ουσιαστικώς στην ένίσχυση τής άπαιτουμένης άγαθής κρίσεως του Ύπουργικού Συμβουλίου, διά τής, έν προκειμένω, προεδρίας τούτου από τόν Πρόεδρο τής Δημοκρατίας, μετά από σχετική, συνταγματικώς έπιτρεπτή, πρόβλεψη του νόμου (πρβ. άρθρα 104 και 135 Ίταλικού Συντάγματος, 65 Γαλλικού και 160 Ίσπανικού).

(Συνεχίζεται)

ΕΠΙΣΗΜΟΙ ΔΟΞΟΛΟΓΙΑΙ ΜΕΓΑΛΩΝ ΕΟΡΤΩΝ, ΕΠΕΤΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΕΛΕΤΩΝ

Ένα ιδιαίτερα εύχρηστο βοήθημα για τους κληρικούς και ιεροψάλτες μας. Στην προσεγμένη, δίχρωμη και χρυσόδετη αυτή έκδοσή μας, περιέχονται πλήρεις Δοξολογίες για: Νέον Έτος, Κοπή Βασιλόπιττας, Λιτάνευση ιερών Εικώνων, 25η Μαρτίου, Τελετή Σταυροπροσκυνήσεως, Ημέρα Ένόπλων Δυνάμεων (15 Αύγουστου), Ύψωση Τιμίου Σταυρού, Άγιο Άρτέμιο (προστάτη Έλλ. Αστυνομίας), Νικητήρια (28η Οκτωβρίου), Έθνική Άντίσταση. Σχήμα 17X24, σελίδες 48.

Η ΥΓΕΙΑ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΔΥΣΜΕΝΕΙΣ ΓΙ' ΑΥΤΗΝ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ*

Βάσει μαρτυριών τού ιδίου στις Ἐπιστολές του

Ἄλλοῦ σημειώνει: «Αὐτοὶ ποὺ με ἐγκαλοῦν γιὰ κακοδοξία ἔχουν ἤδη προστεθεῖ φανερὰ στὴ μερίδα τῶν αἰρετικῶν. Αὐτοὶ ποὺ με κατακρίνουν ἐπὶ τῇ βάσει ξένων συγγραμμάτων φαίνονται ἀντίθετοι πρὸς ἐγγραφές ὁμολογίες τους ποὺ ἄλλοτε οἱ ἴδιοι μοῦ εἶχαν δώσει»¹⁵⁷. Τὸ ἦθος τους εἶναι πολὺ ἀξιόβητο. Προβαίνουν καὶ στὶς ἐπάσχυντες ἐνέρο-

λογοποιοὶ τινες, δημιουργοὶ τοῦ ψεύδους, πρὸς αὐτὸ τοῦτο μεμισθωμένοι»¹⁶⁰. Αὐτοὶ «ἀεὶ πρὸς τὸ ἴδιον συμφέρον βλέποντες, ἐπιχειροῦσιν ἢ διαβάλλειν τινὰς ἢ συνιστᾶν»¹⁶¹. Αὐτῶν ἓνας εἶναι ὁ σκοπός: νὰ ἐπιζητοῦν παντοῦ τὸ συμφέρον τους, καὶ ἐκείνον μὲν ποὺ συνεργεῖ γιὰ τὴν πραγμάτωση τῶν ἐπιθυμιῶν τους νὰ τὸν θεωροῦν φίλον τους, αὐτὸν δὲ ποὺ ἀνθίσταται στὶς ἐπιθυμίες τους νὰ τὸν θεωροῦν ἐχθρό τους καὶ νὰ μὴν φείδονται καμίας διαβολῆς ἐναντίον του¹⁶². Αὐτοὶ εἶναι «χριστέμποροι», ὄχι χριστιανοί, γιατί «ἀντὶ τοῦ κατ' ἀλήθειας ζῆν» προτιμοῦν «τὸ κατὰ τὸν βίον τοῦτον λυσιτελοῦν» (δηλαδή, αὐτὸ ποὺ τοὺς ὠφελεῖ σὲ αὐτὴν ἐδῶ τῇ ζωῇ)¹⁶³. Ὅλοι αὐτοὶ ἐξαπατοῦν μὲ τὶς ψευδολογίες τους τοὺς χριστιανούς, «ἐπαγγελλόμενοι δὴθεν ὀρθότητα πίστεως»¹⁶⁴. Τὸ πλῆθος αὐτῶν τῶν διαρκῶς ἐναλλασσόμενων καὶ ἐπινοούμενων διαβολῶν τοῦ φαίνεται ὡς θάλασσα μὲ ἀλλεπάλληλα κύματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἄλλα μὲν χτυποῦν ἐπάνω του, ἄλλα δὲ ἔρχονται πρὸς πίσω, καὶ πρὸς πίσω ἄλλα ἐτοιμάζονται νὰ ἐπιπέσουν ἐπάνω του μὲ τὴ σειρὰ τους. Γιὰ ὅλη αὐτὴν τὴν ἀθλία κατάσταση, ἢ ὁποῖα ἐπεβάρυνε ἀσφαλῶς τὴν ἤδη βεβαρυμένην ὑγείαν του, μία λύση ἐβλεπε καὶ εὐχόταν: νὰ δώσει ὁ Θεὸς νὰ τὸν πάρει κοντά του ἀπὸ «τὸν δύστηνον αὐτὸν βίον»¹⁶⁵.

Δ) Ὁ πόνος του καὶ ἡ ὀδύνη του γιὰ τὶς συμφορὰς ποὺ δοκίμαζε ἢ πατρίδα του ἢ Καππαδοκία,

Τοῦ κ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Κ. ΠΑΛΛΗ
τ. Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Μ.Ε.

γίες γιὰ νὰ ἐξυπηρετήσουν τὰ προσωπικά τους συμφέροντα. Τοὺς ἀποκαλύπτει χωρὶς κανέναν ἐνδοιασμό. Γράφει σὲ μιά του ἐπιστολή: «Ὁλος αὐτὸς ὁ πικρὸς χεῖμαρρος τῆς ἐναντίον μου ψευδολογίας ἐπενοήθη ἀπὸ τοὺς κατηγοροῦς μου ὡς πρόσημα τῆς πρὸς ἐμὲ διαστάσεώς τους, γιατί ἢ πρὸς ἐμὲ κοινωνία ἦταν γι' αὐτοὺς ἐμπόδιον εἰς τὸ νὰ γίνουν ἐπίσκοποι («πρὸς τὴν τῆς δυναστείας ἀνάληψιν»)»¹⁵⁸. Καὶ ἀλλοῦ ἐπαναλαμβάνει: «Τίποτε, ἀπὸ τὴν ἀρχή, δὲν ἐγίνε ἀπὸ ἐμένα, οὔτε μικρὸ οὔτε μεγάλο, ποὺ νὰ μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ὡς αἴτιο τῆς πρὸς ἐμὲ διαστάσεώς τους. Ἄλλὰ ἀνθρώποι ποὺ με μισοῦσαν, γιὰ τοὺς λόγους ποὺ αὐτοὶ γνωρίζουν (γιατί τίποτε δὲν χρειάζεται ἐγὼ νὰ πῶ γι' αὐτοὺς) συνεχῶς με διέβαλλαν»¹⁵⁹. Ἄλλοῦ χαρακτηρίζει ἀκριβέστερα τοὺς κατηγοροῦς του καὶ τοὺς συκοφαντές του: «Τὶς ἐναντίον μου κατηγορίες καὶ συκοφαντίες τὶς διαδίδουν ψευδολογοί,

160. Βλέπε: 210,244,12-13: «...εἰσὶ τινες λογοποιοὶ, δημιουργοὶ τοῦ ψεύδους πρὸς αὐτὸ τοῦτο μεμισθωμένοι, οἱ τὰ ἐμὰ ὑμῖν ἐξηγούνται...».

161. Βλέπε: 226,274,15-16: «...ἀεὶ πρὸς τὸ ἴδιον συμφέρον βλέποντες ἢ διαβάλλειν τινὰς ἢ συνιστᾶν ἐπιχειροῦσι...».

162. Βλέπε: 224,305,1-4: «Ἄλλ' εἰς ὁ σκοπός, ὡς ἔοικε, τὸ ἐαυτῶν ζητεῖν πανταχοῦ, καὶ φίλον μὲν ἠγεῖσθαι τὸν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτῶν συνεργοῦντα, πολέμιον δὲ κρίνειν καὶ μηδεμίαν κατ' αὐτοῦ διαβολῆς φείδεσθαι τὸν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτῶν ἀνθιστάμενον».

163. Βλέπε: 240,295,22-27: «Μόνον μὴ ἐξαπατηθῆτε ταῖς ψευδολογίαις αὐτῶν ἐπαγγελλομένων ὀρθότητα πίστεως. Χριστέμποροι γὰρ οἱ τοιοῦτοι καὶ οὐ χριστιανοί, τὸ ἀεὶ αὐτοῖς κατὰ τὸν βίον λυσιτελοῦν τοῦ κατ' ἀλήθειαν ζῆν προτιμῶντες. Ὅτε ἐνόμισαν κτᾶσθαι τὴν κενὴν ἀρχὴν, προσέθεντο τοῖς ἐχθροῖς τοῦ Χριστοῦ ὅτε εἶδον τοὺς λαοὺς ἀγριαίνοντας, σχηματίζονται πάλιν τὴν ὀρθότητα».

164. Βλέπε: 240,295,22-25 καὶ: 210,244,12-13.

165. Βλέπε: 123,149,21-28: «Ὡσπερ γὰρ ἐν τοῖς κύμασι τὸ μὲν λήγει, τὸ δὲ ἀνίσταται, τὸ δὲ ἤδη φθὴν μελαίνεται, οὕτω καὶ τῶν ἡμετέρων κακῶν τὰ μὲν πέπαιται, τὰ δὲ πάρεσι, τὰ δὲ προσδοκᾶται, καὶ μία τῶν κακῶν ἡμῖν, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον, ἀπαλλαγῆ, εἴξει τῷ καιρῷ καὶ ὑπεξελεθῆν τοῖς διώκουσιν». Βλέπε καί: 212,250,3-5: «...μίαν τίθεμαι τῶν κακῶν παραμυθίαν τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκός, ὅφ' ἧς πέπεισμαι μὴ πολὺν χρόνον παραμένειν τῇ δυστήνῳ ταύτῃ ζωῇ».

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 256 τοῦ ὑπ' ἀρ. 6 τεύχους.

157. Βλέπε: 226,273,34-37: «Οἱ γὰρ ἡμῖν κακοδοξίαν ἐγκαλοῦντες ἐφάνησαν νῦν ἐκ τοῦ προφανοῦς τῇ μερίδι τῶν αἰρετικῶν προσιθήμενοι· οἱ ὑπὲρ ἀλλοτρίων συνταγμάτων ἡμᾶς κατακρίνοντες ταῖς ἰδίαις ὁμολογίαις, ἂς ἐγγράφους ἡμῖν κατέθεντο, ἐναντιούμενοι φαίνονται».

158. Βλέπε: 223,269,16-21: «Ἄλλ' οὐ γὰρ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ χωρισμοῦ αἰτία, ἐτέρα δὲ ἐστὶ τῆς διαστάσεως ἢ ὑπόθεσις ἢ ἐγὼ αἰσχύνομαι, καὶ ἐσίγησα δὲ πάντα τὸν χρόνον, εἰ μὴ νῦν πεπραγμένα ἀναγκαῖαν μοι καθίστη διὰ τὸ τῶν πολλῶν λυσιτελῆς τῆς ὅλης αὐτῶν προαιρέσεως τὴν φανέρωσιν. Νομιζέτωσαν οἱ χριστοὶ ἐμπόδιον αὐτοῖς εἶναι πρὸς τὴν τῆς δυναστείας ἀνάληψιν τὴν πρὸς ἡμᾶς κοινωνίαν...». Βλέπε καί: 226,274,31-34: «Ὁ μὴ αὕτη γέ ἐστι κατὰ ἀλήθειαν τῆς διαστάσεως ἢ αἰτία· ἀλλ', ἐπειδὴ ἐνόμισαν εὐδοκίμησιν τότε παρὰ τῷ Εὐζωίῳ, εἰ ἡμῶν ἐαυτοῦς ἀλλοτριώσαν, ἐκείνας ἐαυτοῖς ἐπενόησαν τὰς προφάσεις, ἵνα εὐρωσὶ τὴν σύστασιν παρ' αὐτοῖς διὰ τοῦ πρὸς ἡμᾶς πολέμου».

159. Βλέπε: 244,301,29-32: «...οὐδὲν παρ' ἡμῶν τὸ ἐξ ἀρχῆς οὔτε μικρὸν οὔτε μείζον γέγονε τῆς διαστάσεως αἰτιον· ἀλλ' ἀνθρώποι μισοῦντες ἡμᾶς, δι' ἂς ἴσασιν προφάσεις αὐτοὶ (οὐ γὰρ ἐμὲ χρὴ λέγειν περὶ αὐτῶν οὐδέν), συνεχεῖς ἐποιοῦντο τὰς διαβολὰς».

ιδιαίτερα για τη διαίρεση, την ερήμωση, την καταστροφή και τον αφανισμό της. Για όλα αυτά που βρήκαν την Καππαδοκία πονά και οδύρεται και παρακαλεί, όσους λόγω θέσεως και αξιώματος έχουν τη δύναμη, να την βοηθήσουν να ορθοποδήσει¹⁶⁶. 'Οδύρεται δὲ καὶ γιὰ τὴν Λιβύη, ἡ ὁποία ὑποφέρει ἀπὸ παρόμοια μὲ τὴν πατρίδα του κακά, «παραδοθείσα θηριώδει ἤθει ἀνδρός, ὠμότητι τε ὁμοῦ καὶ ἀκολασία συζώντος»¹⁶⁷.

Ε) Ὁ πόνος του καὶ ἡ ὀδύνη του γιὰ τὸν θάνατον προσφιλῶν ἢ ἐπιφανῶν προσώπων, ὅπως τῆς μητέρας του^{167α}, φίλων του Ἐπισκόπων, ἢ εὐσεβῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀξιωματούχων, καὶ πρὸ πάντων μικρῶν παιδιῶν γνωστῶν του οἰκογενειῶν. Ὁ θρήνος του σὲ μερικὲς περιπτώσεις θανάτου, ἰδίως μικρῶν παιδιῶν, συγκινεῖ βαθύτατα τὸν ἀναγνώστη τῶν παραμυθητικῶν ἐπιστολῶν του¹⁶⁸.

ΣΤ) Ὁ πόνος του γιὰ τὰ καθημερινὰ προβλήματα καὶ τὶς διάφορες συμφορὲς καὶ δυστυχίες ποὺ βρήκαν γνωστοὺς καὶ φίλους του, τοὺς ὁποίους προσπαθεῖ νὰ βοηθήσει μὲ τὴ μεσολάβησή του σὲ ἀνθρώπους ποὺ ἦταν σὲ θέση νὰ βοηθήσουν¹⁶⁹.

Ζ) Οἱ δυσμενεῖς καιρικὲς συνθήκες ποὺ χαρακτηρίζουν τὴν Καππαδοκία, ὅπως: οἱ παρατεταμένες βροχὲς μὲ τὴν ὑγρασία τους¹⁷⁰, τὰ χιόνια καὶ γενικὰ ὁ βαρὺς χειμῶνας, γιὰ τὸν ὁποῖον συχνὰ παραπονεῖται στίς ἐπιστολές του¹⁷¹, καθὼς καὶ οἱ ὀδοιπορίες καὶ γενικὰ οἱ μετακινήσεις, ποὺ κυριολεκτικὰ συνέτριβαν τὸ ἐξασθενημένο σῶμα του καὶ τὸ καθήλωναν σὲ ἀκίνησια στὸ κρεβάτι¹⁷².

Η) Ὁ ἀσκητικὸς τρόπος ζωῆς καὶ τὸ λιτοδίαιτο τῆς τροφῆς του. Σὲ πολλὰ σημεῖα τῶν ἔργων τοῦ ὁ Μ. Βασίλειος μιλά γιὰ τὴ λιτότητα στὴ διατροφή¹⁷⁴. Γι' αὐτὴν κάνει λόγον, π.χ. στὴν ἐπιστολήν του πρὸς τὸν Ἡγεμόνα Ἀντίπατρον¹⁷⁴. Καὶ ὁ Ἀντίπατρος γνωρίζοντας τὸ λιτοδίαιτο καὶ φιλάσθενό του, τοῦ συνιστᾷ ἀπαντώντας: «Μὴ διατάξεις νὰ

τρῶς νόστιμο φαγητό»¹⁷⁵. Ἄλλου μιλά γιὰ τὸ «περὶ τὴν δίαιταν ἐγκρατές», καὶ ἐπισημαίνει ὅτι ἡ «φιλοσοφία» εἶναι καλὴ καὶ διότι δὲν ἐπιτρέπει σὲ αὐτοὺς ποὺ τὴν ἀκολουθοῦν νὰ «ίατρεύονται πολυτελῶς», ἀλλὰ «τὸ αὐτὸ καὶ ὄψον παρ' αὐτῆ ἐστὶ καὶ πρὸς ὑγείαν ἀρκεῖ». Καὶ ὑπόσχεται στὸν Ἀντίπατρον, ὁ ὁποῖος τὸν πληροφόρησε ὅτι «τὰς ἀποκαμούσας ὀρέξεις» του τὰς ἀποκατέστησε τρώγωντας «κράμβας ἐν ὄξει ταριχευθείσας», ὅτι στὸ ἐξῆς θὰ θεωρεῖ αὐτὸ τὸ φαγητὸ καλύτερο ἀπὸ τὸν Ὀλυμπίους χορτάζουσας»¹⁷⁶.

Ἄλλὰ καὶ σὲ ἄλλα, ἐκτὸς τῶν ἐπιστολῶν, ἔργα του ὁ Μ. Βασίλειος τονίζει τὸ λιτοδίαιτο τῆς τροφῆς. Στους «Ὅρους κατ' ἐπιτομήν», π.χ. γράφει σχετικὰ: «Ὁ ἄνθρωπος δὲν πρέπει νὰ τρώγει «ἄμεριμνος, ἀλλ' ὡς ἔχων ἐπόπτην τὸν Θεὸν» καὶ ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς μεταλήψεως τροφῆς εἶναι νὰ μὴν «ἐσθίει δι' ἡδονὴν ὡς δούλος γαστρος, ἀλλ' ὡς ἐργάτης Θεοῦ, διὰ τὴν εὐτονίαν τὴν ἐν τοῖς κατ' ἐντολήν τοῦ Χριστοῦ ἔργοις»¹⁷⁷. Καὶ εἰς τὴν Ἑρμηνείαν εἰς τοὺς Ψαλμοὺς παρατηρεῖ: «Τὸ δὲ πλῆθος τῆς σωματικῆς δυνάμεως (πού, προφανῶς, ἐνισχύεται ἀπὸ τὴν ἐκλεκτὴ καὶ ἀφθονή τροφή) ἐμπόδιον ἐστὶ πρὸς τὴν σωτηρίαν τοῦ πνεύματος»¹⁷⁸.

Θ) Τὸ γῆρας, ποὺ ὅσο πρενοῦσαν τὰ χρόνια τὸ αἰσθανόταν νὰ βαρύνει ἐπάνω του. Ἦταν, ἄλλωστε, φυσικὸ τὰ τόσα προβλήματα ποὺ ἀντιμετώπιζε στὴν ταραγμένη ἐποχὴ του νὰ γίνονται πιὸ ἀνυπόφορα γιὰ τὶς ὀλοένα ἐξασθενοῦμενες σωματικὲς του δυνάμεις. Ἐτσι, γράφει στὸν «Ἀδελφόν του Γρηγόριον»: «Τὰ χρόνια πέρασαν καὶ συνέτριψαν τὸ σῶμα μου καὶ ἔφεραν καὶ τὴν ψυχὴ μου σὲ κακὴ κατάσταση, γιὰ τὸ ὅσα δοκίμασα ξεπερνοῦσαν τὶς δυνάμεις μου»¹⁷⁹. Ἄλλου μιλά γιὰ τὸ «βαρὺ τοῦτο γῆρας», ποὺ θὰ ἤθελε νὰ τὸ ἀποξυῖσει ἀπὸ πάνω του καὶ νὰ ξαναγίνει ἀπὸ γέρος πάλι νέος¹⁸⁰. Καὶ ἄλλου, γράφοντας στὸν Ἐπίσκοπον Ὀπτιμον, διατυπώνει ὡς ἐξῆς τὸ ἴδιο αἶσθημα: «Ἐμεῖς οἱ γέροντες ἔχουμε ἤδη ναρκωθεῖ καὶ λόγῳ ἡλικίας καὶ λόγῳ ἀσθενείας τοῦ σώματος καὶ λόγῳ πλῆθους τῶν θλίψεων, «αἱ πολλαὶ νῦν περὶ ἡμᾶς κινήθεισαι ἐβάρησαν ἡμῶν τὴν ζωὴν»»¹⁸¹.

166. Βλέπε Ἐπιστολές: 74,75,76,104,269,(321).

167. Βλέπε: 61,95,27-32.

167α. Βλέπε: 30,52,4-7.

168. Βλέπε Ἐπιστολές: 5, 6, 23, 28, 29, 62, 101, 206, 269, 300, 301, 302. Βλέπε καί: Παναγ. Πάλλη, «Ἡ στάση τοῦ Μ. Βασιλείου ἐναντι τοῦ θανάτου (βάσει τῶν παραμυθητικῶν του Ἐπιστολῶν)» εἰς «ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ», τεύχη: ἀρ. 6 καὶ 7, 15 Μαρτίου 1986 καὶ 1 Ἀπριλίου 1986.

169. Βλέπε Ἐπιστολές: 32, 35, 36, 37, 73, 78, 83, 84, 86, 87, 109, 110, 111, 112, 148, 149, 177, 178, 179, 180, 272, 273, 274, 275, 278, 279, 280, 281, 284, 285, 286, 303, 304, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320.

170. Βλέπε: 216,254,19-20: «...ἐκ τῶν ὄμβρων καὶ τῶν ἀθυμιῶν πολλὴν ἀρρωστίαν συναγαγόντες...».

171. Βλέπε: 27,48,1-6· 198,222,2-5· 121,148,17-19· 48, 82, 29-30· 350, 380, 28-33· 322, 369, 4-5. καί: 30,52,2: «χειμῶνος ἐπάχθειαν».

172. Βλέπε: 112,140,26-27· 48,82,29-30· 121,148,17· 198, 222, 2-4· 350, 380, 28-33· 172, 194, 31· 217, 254, 32-35· 269, 337,34· 218, 260,4-5· 9,33,13-15.

173. Βλέπε: 41,65,32-35.

174. Βλέπε: Ἐπιστολὴ 186.

175. Βλέπε: Ἐπιστολὴ 187.

176. Βλέπε: Ἐπιστολὴ 186.

177. Βλέπε: ΒΕΠΕΣ 53,309,21-25.

178. Βλέπε: ΒΕΠΕΣ 52,73,10-11.

179. Βλέπε: 58,92,39,93,1: «...ἐπειδὴ εἰς βίον παρήλθομεν συντριβόντα μὲν ἡμῶν τὸ σῶμα, κακοῦντα δὲ καὶ τὴν ψυχὴν τῷ υπερβαίνειν τὴν ἡμετέραν δύναμιν».

180. Βλέπε: 271,339,35-340,1: «Πόσου οἶει τίθεσθαί με ἄξιον πάντα ταῦτα διὰ τῆς σῆς συντυχίας ἀναλαβεῖν τὴ μνήμη καὶ τὸ βαρὺ τοῦτο γῆρας ἀποξυσάμενον νέον δοκεῖν πάλιν ἐκ γέροντος γεγενῆσθαι;».

181. Βλέπε: 260,319,20-22: «...ἡμᾶς τοὺς γέροντας καὶ νεναρκωτάς ἤδη καὶ τῷ χρόνῳ καὶ τῇ ἀσθενείᾳ τοῦ σώματος καὶ τῷ πλῆθει τῶν θλίψεων αἱ πολλαὶ νῦν περὶ ἡμᾶς κινήθεισαι ἐβάρησαν ἡμῶν τὴν ζωὴν...». Βλέπε καί: 176, 197, 33: «ἡμεῖς οἱ γέροντες...» καί: 277, 343, 25-28: «...εἰ μὴ τῷ γῆρα ἐβαρυνόμεν καὶ τῇ συντρόφῳ κατειχόμεν ἀσθενεῖα καὶ μυρίαῖς ταῖς κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν φροντίσιν ἡμῶν πεπεδημένους, οὐδὲν ἂν με κατέσχευ αὐτὸν γενέσθαι παρὰ σέ».

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΚΩΝ/ΝΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΤΟΥ ΕΞ ΟΙΚΟΝΟΜΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΝ ΤΟΥ 1821*

ΜΕΡΟΣ Β'

ΟΙ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΑΓΩΝΟΣ ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Ὁ Κ. Οικονόμος, ὡς κατεγράφη εἰς τὸ Α' Μέρος τῆς ἐργασίας αὐτῆς, διὰ τῆς Φιλανθρωπικῆς Ἐταιρείας τῆς Ὁδησοῦ καὶ ἀργότερον διὰ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Κομιτάτου συνέβαλε τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀνακούφισιν τῶν δεινοπαθούτων Ἑλλήνων. Παραλλήλως ὅμως ἐνήργησε καὶ ὡς πρέσβυς τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων, τόσον διὰ τοῦ προφορικοῦ, ὅσον, καὶ κυρίως, διὰ

Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΠΟΥΓΑΤΣΟΥ

τοῦ γραπτοῦ λόγου. Οὕτω ἐκ τῶν πολλῶν Λόγων του, τοὺς ὁποίους ἐξεφώνησεν εἰς Τσαρισάνην, Θεσσαλονίκην, Σμύρνην, Κωνσταντινούπολιν, Ὁδησσόν, Ναύπλιον καὶ εἰς Ἀθήνας καὶ οἱ ὅποιοι ἀποτελοῦν τὸ ἀξιολογώτερον εἶδος τῆς πλουσίας συγγραφικῆς του παραγωγῆς, ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον ἔχουν, ὡς πρὸς τὸ θέμα τῆς

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 218 τοῦ ὑπ' ἀρ. 5 τεύχους.

Ἐπίλογος

Ὁλη αὐτὴ ἡ ψυχικὴ ὁδὴν καὶ θλίψη, ποῦ ἦταν ἀποτέλεσμα τῶν τόσο δυσμενῶν καταστάσεων καὶ συνθηκῶν μέσα στὶς ὁποῖες ζοῦσε, ὄχι μόνον διαιώνιζε ἀλλὰ καὶ ἐπεδεινῶνε καὶ ὄξυνε τὴν ἀσθενεία του καὶ τελικὰ ἐπέσπευσε τὸν θάνατόν του, ὁ ὁποῖος τὸν βρῆκε μόλις στὸ τεσσαρακοστὸ ὄγδοο ἔτος τῆς ζωῆς του. Ἡ ποιότητα, ὅμως, τῆς ζωῆς ἐνὸς ἀνθρώπου δὲν μετρίεται ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἐτῶν ποῦ αὐτὸς ἔζησε, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ ἔργο ποῦ ἐπετέλεσε ὅσο ζοῦσε. Καὶ τὸ ἔργο τοῦ Μ. Βασιλείου, παρὰ τίς συνεχεῖς σχεδὸν καὶ ἐπώδυνες ἀρρώστιες ποῦ ἰσοβίως τὸν ταλάνιζαν, ὑπῆρξε ὄντως τεράστιο σὲ ποσότητα καὶ ποικιλία καὶ ἄκρως ἀξιοθαύμαστο σὲ ποιότητα, ὥστε νὰ ἀποσπάσει δικαίως τὴν αἰώνια εὐγνωμοσύνη τῆς Ἐκκλησίας, ἢ ὁποῖα ὁμοθυμῶς τὸν ἀναγνώρισε ὡς Οἰκουμενικὸν τῆς Διδάσκαλον, ὡς Ἅγιον καὶ ὡς Μέγαν.

(Τέλος)

συμβολῆς του εἰς τὸν Ἀγῶνα, οἱ ἐκφωνηθέντες εἰς Ὁδησσόν²¹¹.

Οἱ Λόγοι αὐτοὶ «πλήρεις εὐσεβείας, πλήρεις καλλιεπικῆς χάριτος, πλήρεις ρητορικῆς δεινότητος, ἐξεφωνήθησαν τὸ μὲν πρὸς διέγερσιν τοῦ μίσους τῶν χριστιανῶν κατὰ τῶν Τούρκων, τὸ δὲ πρὸς ἐγκαρτέρησιν τῶν πρώτων, μέχρις ἀνακτίσεως τῶν ἀπαραγράπτων αὐτῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων»²¹². «Τίς ἀναγινώσκων τοὺς Λόγους αὐτούς», σημειοῖ ὁ Κ. Σιβίνης, «δὲν ἐκχέει δάκρυα κατανύξεως φανταζόμενος οἶονεὶ παρόντα καὶ συναγωνιζόμενον τὸν Οἰκονόμον μετὰ τῶν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Σταυροῦ κατὰ τῆς αἰμοβόρου ἀσεβείας ἀθλούντων, καὶ μετὰ τῶν θανατουμένων ὑπὲρ Δικαιοσύνης καὶ ἐννόμου ἐλευθερίας;»²¹³.

Ἡ τοιαύτη συμβολὴ τοῦ Κ. Οἰκονόμου εἰς τὸν Ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων ἀπορρέει καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἐπίστευεν ἀδιστακτικῶς, κατ' ἀντίθεσιν ἄλλων²¹⁴ εἰς τὴν ἀναγκαιότητα τοῦ Ἀγῶνος αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν πεποίθησιν του ὅτι ἀπαιτεῖται, σὺν τῇ θεῖα βοήθειᾳ καὶ τῇ ἀρωγῇ τῶν ὁμογενῶν, καὶ ἡ ἀνδρεία τῶν γενναίων²¹⁵. Διὰ τοῦτο, ἂν καὶ ἔθεώρει τὸν πόλεμον «κακὸν κάκιστον, ἀπάνθρωπον καὶ ἀνόσιον»²¹⁶, τὴν δὲ εἰρήνην

211. Ἰδ. Κ. Οἰκονόμου, Λόγοι Ἐκκλησιαστικοί, ἔκδοσις Ἰωάννου Π. Βόξου ἐν Βερολίῳ ΑΩΛΓ' (1833).

212. Ἰδ. Ἀναστασίου Ν. Γούδα, Βίοι..., ἐνθ' ἀνωτ., σ. 185.

213. Ἰδ. Κ. Σιβίνης, Ὑπόμνημα..., ἐνθ' ἀνωτ., σ. 30.

214. Πρβλ. Πολυκάρπου Συνοδινού, Κ. Οἰκονόμος..., ἐνθ' ἀνωτ., «Ἐκκλησ. Φάρος» τ. Ζ' (1911) σ. 33.

215. Ἰδ., εἰς τὸν «Προτρεπτικόν» τοῦ Λόγον, σ. 221. «Καταφιλῶ τοὺς πυρολαμπεῖς, καὶ τοὺς γενναίους σας βραχίονας, οἵτινες διώκουσι τὸν βάρβαρον ἀπὸ τῆς πατρίδος. Συστρατεύομαι μεθ' ὑμῶν καὶ συμπεριάγω πανταχοῦ καὶ τὸν νοῦν, καὶ τὴν γλῶσσαν, καὶ τὴν καρδίαν, καὶ πάσας τὰς δυνάμεις τῆς ἀσθενείας μου». σ. 282. «Ἄν ἐπιμένητε προθύμως εἰς τὸν ἱερόν σας ἀγῶνα, ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων συμπολεμεῖ μεθ' ὑμῶν». σ. 289. «...καὶ τώρα σαλευόμενον (τὸ κράτος τοῦ Σουλτάνου) προσκαλεῖ τὰς γενναίας χεῖράς σας εἰς κατακρήμνισιν αὐτοῦ... ὁ μόνος σκοπὸς τῆς φιλοτιμίας καὶ πασῶν τῶν ἐπιθυμιῶν σας... νὰ ἀπαλλάξητε τὴν πατρίδα ἀπὸ τῆς τυραννίας».

216. Προτρ., σ. 276.

«καλὸν καὶ θεῖον καὶ χριστιανικώτατον»²¹⁷ ἐν τούτοις παρεκίνει τοὺς Ἕλληνας νὰ ἀγωνισθοῦν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος. «Σεῖς εἰσθε», ἐτόνιζεν ὄλως ἰδιαιτέρως, «οἱ ἀπόγονοι τῶν Ἡρακλέων, καὶ τῶν Ἀριστειδῶν. Ἀρκετὰ ἐτυραννήθητε. Ἡ ὥρα τῆς ἐκδικήσεως ἐσήμανεν ἤδη. Παρήλθεν ἡ τριῶν καὶ ἡμίσεος αἰῶνων μακρὰ καὶ κακοσέληνος νύξ τῆς δουλώσεως ἡμῶν, καὶ ἀνέτειλεν ἡ γλυκεία καὶ ροδόχρους αὐγή τῆς ἐλευθερίας. Φωνὴ Θεοῦ σᾶς ἐξήγειρεν ἐκ τῆς κοίτης τοῦ φοβεροῦ τῆς ἀποκαρώσεως ὕπνου, καὶ σᾶς ἐπροσκάλεσεν εἰς τὴν καλὴν ἐργασίαν τοῦ ἐπουρανίου αὐτοῦ θελήματος. Ἡ οἰκουμένη προσήλωσε μετὰ θάμβους τὰ βλέμματά της εἰς τὰ κινήματά σας. Αἱ ψυχὰι τῶν ἁγίων, τῶν μαρτύρων, τῶν συγγενῶν σας, ἰλαρώταται οὐρανῶθεν σᾶς ἐφορῶσιν. Οἱ φύλακες Ἄγγελοι ἀοράτως σᾶς συμπαραστατοῦσιν. Ὁ Θεός, ὁ μέγας Θεός, ἐστύβωσε τὸ τόξον τῆς δίκης αὐτοῦ κατὰ τοῦ τυράννου. Χωρεῖτε, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες! Τὸν σταυρὸν εἰς τὴν μίαν, καὶ τὸ ξίφος ἔχοντες εἰς τὴν ἄλλην, πετᾶτε, ὡς ἄφωνα βέλη τῆς θείας ὀργῆς, κατὰ τῶν κεφαλῶν τῶν Ἀγαρηνῶν. Ἡ βεβαιότης, ὅτι πολεμεῖτε ὑπὲρ παντὸς τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους, καὶ ὅτι ἀποθνήσκετε ἐνδόξως ὑπὲρ τῆς πίστεως, θέλει σᾶς κάμει νὰ νικήσητε πάσας τὰς δυσκολίας. Ὁ πατριωτισμός, καὶ τὸ κοινὸν κατὰ τῆς τυραννίας μῖσος θέλει ἀναπληρώσει, διὰ τῆς θείας χάριτος, ὅλας τὰς φαινόμενας ἐλλείψεις καὶ ἀσθενείας σας. Καὶ ἔπειτα πρὸς τίνας πολεμεῖτε; πρὸς τοὺς ἡλιθίους καὶ χαύνους Μουσουλμάνους. Πᾶσα ἢ πρὸς τὸ παρὸν φαινόμενη αὐτῶν τόλμη τίποτ' ἄλλο δὲν εἶναι, εἰ μὴ θηρίου ψυχορραγοῦντος ἔσχατα τινάγματα»²¹⁸.

Γενικώτερον διαφαίνεται εἰς τοὺς ἐκφωνηθέντας, ὑπὲρ τοῦ Ἀγῶνος, Λόγου του, ὅτι ὁ Κ. Οἰκονόμος «καὶ μακρὰν τῆς φίλης Ἑλλάδος εὐρισκόμενος δὲν ἔμεινεν ἀργὸς θεατῆς, ἀλλὰ συνεπόνει μετὰ τῶν ἀδελφῶν, καὶ συνέπασχε, καὶ μυριοτρόπως αὐτοὺς παρηγόρει καὶ ἐνεθάρρυνεν εἰς τοὺς ἀγῶνας, διακαοῦς καὶ ἀσβέστου στοργῆς γινόμενος ὑπόδειγμα»²¹⁹.

Εἰδικώτερον τὴν 19 Ἰουνίου τοῦ 1821 ἐξεφώνησεν εἰς τὸν ἱερὸν ναὸν τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος, Μητροπολιν τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλη-

σίας εἰς Ὀδησσόν, τὸ θαυμάσιον ἐκεῖνον «Ἐπιτάφιον Λόγον»²²⁰ του εἰς τὸν ἀείμνηστον Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριον Ε' διὰ τοῦ ὁποῦ κατένυξε τὰς ψυχὰς τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν εὐσεβῶν Ρώσων, ἐνέπνευσε θάρρος εἰς τοὺς ἀγωνιζομένους τὸν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἱερώτατον ἀγῶνα, εἰς τοιοῦτον σημείον, ὥστε ἀβιάστως νὰ θεωρῆται οὗτος ὁ Λόγος, ὡς τὸ πρῶτιστον θούριον ἄσμα τῶν ἐλληνικῶν ἀγωνισμάτων. Ὁ Λόγος οὗτος ἐφάμιλλος, κατὰ τὸν Ἰωάννην Φιλήμονα, τοῦ Λόγου τοῦ Γρηγορίου πρὸς τὸν Μ. Βασίλειον²²¹ «ἐθαυμάσθη καὶ θέλει θαυμάζεσθαι ὡς ἐν τῶν ἀριστουργημάτων τῆς ἐξαισίας ρητορικῆς εὐγλωττίας τοῦ ἀνδρός, ὕψους ἔνεκα καὶ περινοίας, εὐθύτητος ἐννοιῶν καὶ εὐρυθμίας σχημάτων, ἀληθείας ἐν γένει καὶ πατριωτικῶν ἐμπνεύσεων»²²². Τοιαύτην καὶ τοσαύτην ἀπήχησιν εἶχεν ὁ Λόγος αὐτὸς τοῦ Κ. Οἰκονόμου εἰς τοὺς συγχρόνους του ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσίας Ἀλέξανδρος Α' Παυλίδης «ἐνθουσιῶν... ἀνέγνωσε μεγαλοφώνως παρόντων δύο... τὸν περὶ τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου Ἐπιτάφιον»²²³. Ὁ Λόγος οὗτος φέρει ὡς τίτλον «Λόγος Ἐπιτάφιος εἰς τὸν ἀείμνηστον Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριον»²²⁴ καὶ ὑπότιτλον «ἐν γενεᾷ αὐτοῦ ἐδοξάσθη, καὶ ἡ δόξα αὐτοῦ οὐκ ἐξαλειφθήσεται»²²⁵. Ἀποτελεῖται δὲ ἐκ ἸΘ' παραγράφων.

(Συνεχίζεται)

220. Ἰδ. Κ. Οἰκονόμου, Λόγοι ἐκκλησ. ἐνθ' ἄνωτ., σ. 1-16. Καὶ κατωτέρω σ. 17-62. Κ. Οἰκονόμου, Λόγος εἰς τὸ μνημόσυνον τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μαρτυρησάντων ἀειμνήστων τριῶν Μητροπολιτῶν, τοῦ Ἐφέσου Διονυσίου τοῦ Καλλιάρχου, καὶ τοῦ Νικομηδείας Ἀθανασίου, καὶ τοῦ Ἀγχιάλου Εὐγενίου. (Ἐρρέθη τῇ Κυριακῇ τοῦ Θωμᾶ, 1822, Ἀπριλίου 10).

221. Γρηγορίου Θεολόγου, Εἰς τὸν Μέγαν Βασίλειον, Ἐπίσκοπον Καισαρείας Καππαδοκίας, Ἐπιτάφιος, ΒΕΠΕΣ, τ. 60, σ. 136-179.

222. Ἰωάννου Φιλήμονος, Δοκίμιον περὶ τῆς Ἑλλην..., ἐνθ' ἄνωτ., τ. Γ', σ. 229.

223. Ἰδ. Ἀρχεῖον Κ. Οἰκονόμου, Φ. III, 195/16-12-1822.

224. Ὁ Ἐπιτάφιος οὗτος Λόγος τοῦ Κ. Οἰκονόμου ἐξεδόθη, Ἑλληνιστὶ καὶ Ρωσιστὶ, ἐν Πετροπόλει τὸ 1821, ἐν τῇ τυπογραφίᾳ Γ. Γρέτς. Ὁμοίως ἐν Μόσχᾳ, τὸ 1821, ἐν τῇ τυπογραφίᾳ Αὐγούστου Σεμένου. Τὸ 1824, Ἑλληνιστὶ καὶ Γερμανιστὶ, ἐν Πετροπόλει, δαπάναις τοῦ βιβλιοπώλου Φεέ. Ὑστερον, τὸ 1833, περιελήφθη εἰς τὴν ἐκδοσὶν τῶν Λόγων τοῦ Κ. Οἰκονόμου ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Π. Βόζου.

225. Ἰδ. Σοφ. Σειράχ μδ', 8. 13.

217. Αὐτόθι.

218. Προστ., σ. 305-306.

219. Ἰδ. Κ. Σιβίνη, Ὑπόμνημα..., ἐνθ' ἄνωτ., σ. 31 σμ. 1.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Ἔργον εὐθύνης καὶ διακονίας.

Τὸ προεδρευόμενον ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μεγάρων καὶ Σαλαμίνος κ. Βαρθολομαίου ἀκτινοβόλον «Ἐκκλησιαστικὸν Ἐπιστημονικὸν καὶ Μορφωτικὸν Ἴδρυμα Ἰωάννου καὶ Ἐριέτης Γρηγοριάδου» ὠργάνωσε προσφάτως ἐν τῇ Μεγάλῃ Αἰθούσῃ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας Ἀθηνῶν διάλεξιν, γενομένην ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Ποιμαντικῆς Τμηματὸς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Σωτηρίου Βαρναλίδη, ἀναπτύξαντος τὸ θέμα: «Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο: Μαρτυρία - Εὐθύνες - Πρωτοβουλίες».

Ἡ γλαφυρὰ καὶ ἐμπεριστατωμένη διάλεξις ἀπέδειξεν, ὅτι τὸ πρωτόθρονον ἐν τῇ Ὁρθοδόξῃ Σεπτὸν Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐπιτελεῖ πολυδιάστατον ἔργον εὐθύνης καὶ διακονίας, ὅπερ ἔχει πανορθόδοξον καὶ οἰκουμενικὴν ἐμβέλειαν.

Συνελόντι εἰπεῖν, τὸ ἔργον τοῦτο σημαίνει ἀρίστην προοιούσαν πραγμάτωσιν πάντων ἀνεξαιρέτως τῶν πεφωτισμένων καὶ ρηξικελεύθων ὁραματισμῶν, τοὺς ὁποίους εἶχε παρουσιάσει ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος, ὅταν ἐξεφώνει τὸν ἤδη προβληθέντα ἀπὸ τῶν στηλῶν τῆς «Ἐκκλησίας» ἱστορικὸν καὶ μνημειώδη ἐνθρονιστήριον λόγον Αὐτοῦ.

Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καὶ Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωσις

Ἐν συνεχείᾳ πρὸς ὅσα ἐλέχθησαν εἰς προηγούμενον τεύχος τῆς «Ἐκκλησίας» περὶ τῆς ἰδρύσεως παρὰ τῷ κέντρῳ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως ἐν Βρυξέλλαις εἰδικοῦ Γραφείου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου πρὸς προβολὴν τῆς Ὁρθοδοξίας, δεόν νὰ προσθέσωμεν ὅτι μετὰ τοῦ Γραφείου τούτου θὰ συνεργάζεται ἀρμονικῶς καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος.

Ὡς ἤδη εἶχεν ἐπισημανθῆ πρό τινων ἐβδομάδων εἰς ἀθηναϊκὴν ἐφημερίδα, «τὸ διάστημα, πού ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Ὁρθοδοξίας βρισκόταν στὸ Βέλγιο, συνέπεσε μὲ τὴν ἐπίσκεψιν τριμελοῦς

ἀντιπροσωπείας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἣ ὅποια εἶχε μεταβεῖ σὺς Βρυξέλλες προκειμένου νὰ μελετήσῃ τίς δυνατότητες εὐρύτερης συνεργασίας μὲ τὴν Κοινότητα. Ἡ ἀντιπροσωπεία αὐτὴ ἀπετελεῖτο ἀπὸ τοὺς Σεβ. Μητροπολίτες Κερκύρας κ. Τιμόθεο, Ἀττικῆς κ. Παντελεήμονα καὶ τὸν ἀρχιμανδριτὴ Χρυσόστομο Σαββάτο».

Ὡς εἶναι βέβαιον, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος δύναται, διὰ στενῆς συνεργασίας μετὰ τοῦ ὡς ἄνω Γραφείου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, νὰ συμμετάσχη εἰς κοινοτικὰ προγράμματα, τὰ ὅποια ἀφοροῦν εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν, τὴν νεότητα, τὸν πολιτισμὸν, τὴν προστασίαν τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, τὴν διαμόρφωσιν τῆς πνευματικῆς φυσιογνωμίας καὶ ταυτότητος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως καὶ τὴν ὀργανικὴν ἔνταξιν εἰς αὐτὴν πασῶν τῶν Ὁρθοδόξων χωρῶν. Αἱ δυνατότητες αὗται παρουσιάσθησαν εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον ἐκ μέρους τῆς τριμελοῦς ἐπιτροπῆς ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κερκύρας κ. Τιμοθέου, ὅστις κατὰ συνετὸν τρόπον προβάλλει τὴν προώθησιν τῆς ἀναπτύξεως τῶν σχέσεων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως.

Ἐξόχως ἐνδιαφέρουσα συνέντευξις.

Ὁ ἐντιμολογιώτατος Ἄρχων Μέγας Ρεφερενδάριος τῆς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῆς Ἐκκλησίας κ. Γιάννης Μαρίνος, ὁ ὅποιος ἐπανειλημμένως ἔχει ἐπαινεθῆ ἀπὸ τῶν στηλῶν τῆς «Ἐκκλησίας» οὐ μόνον ὡς διακεκριμένος δημοσιογράφος καὶ Διευθυντὴς τοῦ λαμπροῦ περιοδικοῦ «Οἰκονομικὸς Ταχυδρόμος», ἀλλὰ καὶ ὡς ἐξαιρετικὸς ὀξύνοος κριτικὸς ἀναλυτῆς ζητημάτων, τὰ ὅποια σχετίζονται πρὸς τὴν ζωὴν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, παρουσίασε προσφάτως εἰς τοὺς ἀναγνώστας τοῦ ὡς ἄνω περιοδικοῦ ἐκτενεστάτην καὶ ἐξόχως ἐνδιαφέρουσαν συνέντευξιν, παραχωρηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου.

Ἡ συνέντευξις αὕτη ἔνθεν μὲν ἀποκαλύπτει τὴν εὐρύτητα τῶν ὀριζόντων καὶ τὴν σφαιρικὴ

τητα τῶν ἐνδιαφερόντων τοῦ θέσαντος τὰ πολυδιάστατα εὔστοχα ἐρωτήματα κ. Μαρίνου, ἐτέρωθεν δὲ παρουσιάζει διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν ἀνάγλυφον τὴν προσωπικότητα τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου, ἥτις, ὡς ὀρθῶς σημειοῦται ἐν σχετικῇ προλογικῇ σημειώματι τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ «Οἰκονομικοῦ Ταχυδρόμου», «φαίνεται ὅτι θὰ ἀφήσει ἔντονη τὴ σφραγίδα τῆς στὴν Ἱστορία τῆς Ὁρθοδοξίας, ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὁ γοητευτικὸς λόγος του, ἡ ἔντονη προσωπικότητά του, ἡ φλόγα ποὺ κρύβεται κάτω ἀπὸ τὴν ἐκ πρώτης ὄψεως ἡρεμὴ ἐμφάνισή του, συναρπάζουν τὸν συνομιλητὴ του». Αὐτά, ὡς προσθέτει ὁ κ. Μαρίνος, «τὸν φοβίζουν κάπως, καθὼς ἡ κοχλάζουσα ἐνεργητικότητα καὶ ἡ εὐλογία ἐπιθυμία του νὰ προβάλλει πολλὰ μαζί καὶ γρήγορα, ἴσως δὲν διευκολύνει τὴν μετὰ τῆς ἐπιβαλλομένης περιοσκέψεως ἐκδήλωση τῶν ὁποιαδήποτε πρωτοβουλιῶν του, ποὺ κι ἂν ἀκόμα εἶναι ἀπόλυτα ὀρθῆς καὶ εὐνόητες, πρέπει νὰ λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν τὸν καχύποπτο καὶ διόλου φιλικὸ περιγυρο, ἀλλὰ καὶ τὴν εὐκολία μὲ τὴν ὁποία οἱ καλοθελητὲς παρεξηγοῦν καὶ παρερμηνεύουν».

Δειγματοληπτικῶς προβάλλομεν εἰς τὰς ἐπομένας Παρατηρήσεις τοῦ παρόντος τεύχους, μερικὰ σημεῖα τῆς λαμπρᾶς συνεντεύξεως.

«Ἡ τάξις καὶ ἡ πειθαρχία ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ».

Ὅταν ὁ κ. Γιάννης Μαρίνος ἐξήτησεν ἐκ τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου νὰ ἀπευθύνῃ νουθεσίαν διὰ τὰς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος ἐκκρεμότητας, ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Βασιλίδος τῶν πόλεων ἀπήντησε μετὰ παρησίας ὡς ἐξῆς:

«Φοβοῦμαι, κ. Μαρίνε, ὅτι ἐδῶ ποὺ ἔφθασαν τὰ πράγματα, ὁποιαδήποτε νουθεσία ὀποθενδήποτε προερχομένη θὰ πέσει εἰς τὸ κενόν, διότι ὑπάρχει πολλὴ ἐμπάθεια καὶ πολὺς φανατισμὸς, ὅπως τὸ εἶπατε. Προσεύχομαι, καὶ ὅλοι ἐδῶ προσευχόμεθα, νὰ εἰρηνεύσουν τὰ πράγματα, νὰ ἀνανήψουν οἱ ἀδελφοί μας, εἴτε εἶναι ἀρχιερεῖς, εἴτε ἱερεῖς, εἴτε εἶναι λαϊκοὶ ὁπαδοί των, οἱ ὁποῖοι ἀντιστρατεύονται εἰς τὰς ἐπισημοὺς ἀποφάσεις τῆς Ἐκκλησίας. Γιὰ μᾶς τοὺς Ὁρθόδοξους ἡ μείζων ἀρχὴ καὶ ἐξουσία ἐν τῇ

Ἐκκλησίᾳ εἶναι ἡ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας, ἡ Σύνοδος τῶν Ἐπισκόπων. Αὐτὸ εἶναι μὲ ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες διαφορὲς μας μὲ τὴν Καθολικὴ Ἐκκλησία, ὅπου ὑπάρχει οὕτως εἰπεῖν μονοκρατικό, μοναρχικό, σύστημα διοικήσεως, ἐνῶ στὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία ὑπάρχει πάντοτε ἡ Σύνοδος τῶν Ἐπισκόπων καὶ ἡ ψῆφος τῶν πολλῶν. Δημοκρατικό, ἂν πρέπει νὰ χρησιμοποιήσωμε ἕναν κοσμικὸ ὄρο, θὰ λέγαμε ἀκριβῶς δημοκρατικό σύστημα διοικήσεως. Λοιπὸν, ἐφ' ὅσον ἡ Ἐκκλησία ἀποφασίζει καὶ ἀποφαίνεται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, κανεῖς, οὔτε ὁ Πατριάρχης, οὔτε ὁ Δεσπότης, οὔτε ὁ α' πιστός, οὔτε ὁ β' πιστός ἔχει δικαίωμα νὰ ἀντιστρατευθεῖ εἰς αὐτὰς τὰς ἀποφάσεις τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ πρέπει νὰ ὑπακούσει καὶ νὰ πειθαρχήσει. Διαφορετικὰ διασαλεύεται ἡ τάξις καὶ ἡ πειθαρχία ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, πράγμα τὸ ὁποῖον εἶναι βασικώτατον. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὅπως ὁ Στρατός. Χωρὶς τάξι, χωρὶς πειθαρχία, χωρὶς τοὺς Ἱεροὺς Κανόνας δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει. Κι ἂν ὑπάρχει —ἀνθρωπίνως ὁμιλῶ— ἐπὶ 2.000 χρόνια τώρα, εἶναι διότι ἔχει τοὺς Κανόνας, τὸ Κανονικὸν Δίκαιον, ἔχει τὴν τάξιν, ἔχει τὴν πειθαρχίαν, διαφορετικὰ θὰ εἶχε διαλυθεῖ. Βεβαίως εἶναι θεοσυστατος θεσμὸς ἡ Ἐκκλησία καὶ ἀπὸ αὐτῆς τῆς ἀπόψεως, πιστεύομε ὅτι «Πύλαι Ἰδοῦ οὐ κατισχύσουσιν Αὐτῆς». Ἀλλὰ, ἀνθρωπίνως, ἐπαναλαμβάνω ὅτι αὐτὸ ποὺ κρατᾷ τὴν Ἐκκλησία 2.000 χρόνια τώρα εἶναι ἡ τάξις καὶ ἡ πειθαρχία. Αὐτὴν τὴν τάξιν διασαλεύουν οἱ ἀδελφοί μας, οἱ ὁποῖοι ἀρνοῦνται νὰ πειθαρχήσουν καὶ νὰ συμφωνήσουν μὲ τὰς ἀποφάσεις τῆς Ἱεραρχίας Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας».

Ὁρθοδοξία καὶ Οἰκουμενικοὶ Διάλογοι

Ἐν σχέσει πρὸς τὴν συμμετοχὴν τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας εἰς τοὺς Οἰκουμενικοὺς Διαλόγους, ὁ Παναγιώτατος κ. Βαρθολομαῖος, ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος συνεντεύξει του πρὸς τὸν κ. Μαρίνον, ὑπεγράμμισε τὰ ἐξῆς:

«Ὑπάρχει μεγάλη παρανόηση σ' αὐτὸ τὸ θέμα. Νομίζουν μερικοὶ Ὁρθόδοξοι ἀδελφοί μας ὅτι διαλεγόμενοι μὲ τοὺς Καθολικοὺς π.χ. ἢ μὲ τοὺς Ἀγγλικανοὺς κ.ο.κ. προδίδομε τὴν Ὁρθοδοξία, προδίδομε τὴν πίστη μας. Φυσικά, οὐ-

δὲν ἀναληθέστερον τούτου. Ἀπλῶς προσπαθοῦμε νὰ τοὺς γνωρίσουμε καλύτερα καὶ αὐτοὶ νὰ γνωρίσουν ἐμᾶς...

»Βεβαίως. Πρέπει νὰ ἔχουμε τὸν διάλογο γιὰ νὰ γνωρίσουμε καλύτερα ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, νὰ προσπαθήσουμε νὰ καταλάβουμε καλύτερα ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, καὶ διὰ τῶν θεολογικῶν διαλόγων, τοὺς ὁποίους ὀλόκληρη ἡ Ὁρθοδοξία καὶ ὄχι μόνον τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ὑπευθύνως διεξάγει μὲ τοὺς ἑτεροδόξους ἀδελφούς μας, νὰ βροῦμε ἐνδεχομένως σημεῖα προσεγγίσεως, σημεῖα συνδιαλλαγῆς. Παίρνουμε τὰ θέματα, τὰ ὁποῖα μᾶς χωρίζουν ἢ ἐπὶ τῶν ὁποίων διίστάμεθα καὶ προσπαθοῦμε μὲ ἐντιμο καὶ εὐλικρινῆ θεολογικὸν διάλογο, μὲ ὑπευθυνότητα —διότι σ' αὐτοὺς τοὺς διαλόγους συμμετέχουν ἄριστοι θεολόγοι καὶ ἐπίσκοποι ἀπὸ ὅλας τὰς Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας—, προσπαθοῦμε, λέγω, μὲ ὑπευθυνότητα καὶ ἐντιμότητα νὰ βροῦμε ποῦ μποροῦμε νὰ πλησιάσουμε καὶ νὰ συμφωνήσουμε καὶ ἂν ὑπάρχουν σημεῖα εἰς τὰ ὁποῖα εἶναι ἀδύνατος ἡ συνεννόησις καὶ ἡ προσέγγισις, αὐτὰ θὰ τὰ ἀφήσουμε στὸν Θεό, ὁ ὁποῖος θὰ μᾶς φωτίσει, ὅταν ἐκεῖνος νομίζει, πῶς θὰ βροῦμε τὴ λύση καὶ αὐτῶν τῶν δύσκολων προβλημάτων».

Ἰλιόχοι καὶ Παπικὸν Πρωτεῖον.

Ἐπὶ ἐρωτήσεως διὰ τὸ ζήτημα τῶν σχέσεων τῆς Ὁρθοδοξίας μετὰ τοῦ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ, ὁ Παναγιώτατος Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος, ἀναφερόμενος εἰς τὰ ζητήματα τοῦ Ἰλιόχοι καὶ τοῦ Πρωτεῖου τοῦ Πάπα, ἐτόνισε τὰ ἑξῆς: Εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Πέτρου τῆς Ρώμης «παρέστη ὁ Πατριάρχης (ὁ ἀείμνηστος Δημήτριος) σὲ μιὰ λειτουργία, τὴν ὁποῖα ἔκανε ὁ Πάπας μὲ τοὺς συλλειτουργοὺς του. Ὄντως ἀπήγγειλε ὁ Πάπας καὶ ὁ Πατριάρχης καὶ ὄλοι οἱ παρόντες τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως τῆς Νικαίας - Κων/πόλεως εἰς τὰ ἑλληνικά, ὅπως ἐγράφη πρωτοτύπως, καὶ χωρὶς τὸ Ἰλιόχοι. Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία ἀπῆλειψε τὸ «καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ», τὸ Ἰλιόχοι. Ἀπόδειξις ὅτι ἐξακολοθεῖ νὰ τὸ χρησιμοποιεῖ στὴ λειτουργία ὡς ἂν ἀπαγγέλλει τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως. Ἀλλὰ ἦταν μιὰ φιλοφρόνησις, ἂν θέλετε, καὶ μιὰ ἀνα-

γνώρισις τοῦ γεγονότος τοῦ ἱστορικοῦ ὅτι ὄντως τὸ "Πιστεύω" ἐγράφη πρωταρχικὰ χωρὶς τὸ Ἰλιόχοι. Αὐτὸ ἦτο μιὰ ἐπίσημος ἀναγνώρισις ἐκ μέρους τοῦ Πάπα. Τώρα εἶναι δικοὶ τοὺς λόγοι, ἑσωτερικοὶ τῶν Καθολικῶν, γιὰ τὴν ἐξακολοουθῆναι νὰ τὸ ἔχουν. Πάντως ἐγὼ πιστεύω ὅτι μεγαλύτερο ἐμπόδιο ἀπὸ τὸ Ἰλιόχοι γιὰ τὴν ἔνωσι τῶν Ἐκκλησιῶν εἶναι τὸ Πρωτεῖον τοῦ Πάπα καὶ τὸ Ἀλάθητο τοῦ Πάπα, τὸ ὁποῖο ἐπίσης εἶναι δογματικὸ θέμα διότι μέσα στὴ δομῆ, στὴ διάρθρωσι, τῆς ὅλης Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, ὁ Ἐπίσκοπος Ρώμης πρὸ τοῦ σχίσματος εἶχε τὸ ρόλο καὶ τὴ θέση τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἀγάπης. Σὺν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου οἱ ἐν τῇ Δύσει ἀδελφοὶ μας μετέτρεψαν αὐτὴν τὴν ιδιότητα τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἀγάπης, δηλαδὴ τὸ Πρωτεῖον τῆς Τιμῆς, σὲ Πρωτεῖον Δικαιοδοσίας καὶ Ἐξουσίας. Καὶ ἐδῶ εἶναι ποῦ διίστάμεθα. Καὶ ὁ θεολογικὸς διάλογος μετὰ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ἀποβλέπει κυρίως εἰς τὴν ἐπίλυσιν αὐτοῦ τοῦ σοβαροῦ προβλήματος: τῆς διακριβώσεως καὶ τῆς διατυπώσεως τῆς ἀκριβοῦς θέσεως τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης μέσα στὴν ὅλη διάρθρωσι τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας...

»Μιὰ φορὰ μὲ ρώτησε ὁ νῦν Πάπας, ὅταν εἶχα ἐπισκεφθῆ ὡς Μητροπολίτης Χαλκηδόνος, ἐκ μέρους τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, στὴ θρονική ἐορτῆ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης, ποῖον εἶναι τὸ ἐμπόδιο γιὰ τὴν ἔνωσι. Λέγω: Ἐσεῖς, Ἁγιώτατε. (Τότε ὁ Πάπας) Χαμογέλασε».

Ἡ ἐπισήμανσις αὐτῆ τοῦ Παναγιωτάτου ὑπενθυμίζει ὅτι ὁ ἀείμνηστος Πάπας Παῦλος ΣΤ' εἶχεν ὁμολογήσει χαρακτηριστικῶς: «Ἐχομεν συνειδηθῆναι, ὅτι ὁ Πάπας εἶναι τὸ πλέον σοβαρὸν ἐμπόδιον εἰς τὸν δρόμον τοῦ Οἰκουμενισμοῦ».

Ε.Δ.Θ.

ΤΡΙΑΔΙΑ ΒΙΒΛΙΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΤΗΤΟΣ (Τοῦ Π. Β. Πάσχου)

1. ΕΡΩΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ
 2. Η ΔΡΟΣΟΣ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ
 3. Ο ΓΛΥΚΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΓΓΕΛΩΝ
- μὲ κείμενα - κηρύγματα ὀρθοδόξου πνευματικότητος.

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Rosario Scognamiglio, **ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ ΚΑΙ ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ**, Άθήνα 1994, σελ. 260.

Ό γνωστός και από άλλα πνευματικά έργα του Ρωμαιοκαθολικός κληρικός και αδελφός της Μονής του αγίου Νικολάου στο Μπάρι, π. Ροζάριο Σκοναμίλιο προσφέρει ένα πολύ καλό βοήθημα στον σύγχρονο ιεροκήρυκα και όμιλητή. Το καινούργιο βιβλίο του «Στοχασμοί και Άποφθέγματα» είν' ένα πνευματικό και πατερικό άνθολόγιο, καμωμένο με τη μέθοδο των παλιών «Γεροντικών», αλλά έχει την ιδιότητα να 'ναι άπ' όλη τη Χριστιανωσύνη άνθολογημένο το περιεχόμενό Του: και την Άνατολή δηλ. και τη Δύση. Είναι δοσμένο σε σύγχρονη και ζωντανή νεοελληνική γλώσσα (σ' αυτό βοήθησε πολύ τον καλό συγγραφέα ο κ. Παναγιώτης Ύφαντης) και είναι χωρισμένο σε δέκα κεφάλαια, που περιέχουν Άποφθέγματα ή ποιητικά κείμενα και ιστορίες μ' ένα ήθικό δίδαγμα πάντοτε. Τα πιο πολλά είναι άποφθέγματα πατέρων ή αρχαίων σοφών, μεταφρασμένα από τα λατινικά ή άλλες γλώσσες, και μερικά άπ' τα βυζαντινά ή αρχαία ελληνικά (ό σ. έχει μεταφράσει Κοντάκια και άλλα κειμενά μας στα ιταλικά, παλαιότερα). Έχει, όμως, και μερικά χαριτωμένα σιγμιότυπα της σύγχρονης κοινωνίας, πολύ διδακτικά και χαριτωμένα, όπως εκείνο της σελίδας 117, «Η μοιρασιά της λύπης και της αγάπης» «Κάποιο κοριτσάκι έξι χρόνων πήγε να κάνει επίσκεψη σε μιá γειτόνισσα, που είχε χάσει την κορούλα της, έξι χρόνων κι αυτή, από άνιατη άρρώστια. Όταν ή μικρή γύρισε στο σπίτι της, ή μητέρα της την ρώτησε με κάποια άμηχανία: —Γιατί πήγες να επισκεφθείς εκείνη την κυρία; —Για να την παρηγορήσω, άπάντησε αυθόρμητα το κοριτσάκι. —Και τί έκανες για να την παρηγορήσεις; —Κάθησα πάνω στα γόνατά της και έκλαψα μαζί της»!

Στις σελ. 15-30 ο π. Ροζάριο δίνει ένα «Γλωσσάρι» που είναι ένα χρήσιμο λεξικό για πρόσωπα και πράγματα του βιβλίου, και στη συνέχεια μάς δίνει μιá Βιβλιογραφία κατ' επιλογήν. Έλπίζουμε να συνεχίσει ο π. Ρ. στην άνθολόγηση και μετάφραση και άλλων «Στοχασμών και Άποφθεγμάτων», που προσφέρουν ψυχωφελή ψυχαγωγία και βοήθεια στο έργο των όμιλητών και ιεροκηρύκων.

Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ

Άρχιεπισκόπου Κρήτης Τιμοθέου (Παπουτσάκη), **Ο ΠΙΣΤΟΣ ΔΡΟΜΟΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ**, εκδόσεις «Άναγέννησις», Ηράκλειον Κρήτης 1994, σελ. 278.

Τα βιβλία του πολυγραφώτατου άρχιεπισκόπου Κρήτης κυρίου Τιμοθέου έχουν πάντα ένα μεγάλο προσόν και χάρισμα, που χαρακτηρίζει και τιμά το συγγραφέα τους: διακονούν με όρθόδοξο πνεύμα τον πιστό λαό του Θεού. Έχουν λογοτεχνικό ένδυμα, έχουν ζωντανό λόγο, έχουν καταληπτή γλώσσα, έχουν ενδιαφέροντα θέματα, με πάνω άπ' όλα: έχουν όρθόδοξο φρόνημα και ενδιαφέρονται για την ψυχή του άναγνώστη τους. Δεν είναι καράβι χωρίς φορτίο, ούτε πολυτελές όχημα δίχως πρόγραμμα και σκοπό πλεύσεως και πορείας' είναι πνευματέμφορα πάντα, με γεμάτες τις σελίδες τους μηνύματα προς όλους τους άναγνώστες, όποιοι κι άν είναι αυτοί. Όπως οι διαλέξεις του, οι όμιλίες του, τα κηρύγματά του που δεν άφήνουν κανέναν άδιάφορο, έτσι και τα βιβλία του, που έχουν ένα πολύτιμο προσωπικό μήνυμα για τον κάθε άναγνώστη. Αυτά σκεφτόμουν, καθώς διάβαζα το τελευταίο βιβλίο του αγίου Κρήτης, με τον τίτλο Ό σωστός δρόμος της ζωής.

Ό κομψός και καλαίσθητος αυτός τόμος, που εκδίδεται από το τυπογραφείο και τις εκδόσεις «Άναγέννησις» (έν' από τα πιο μακρόβια, μα και τα πιο ευχάριστα και ψυχωφελή περιοδικά στον τόπο μας), άποτελεί μιá επιλογή από τα καλύτερα μικρά δοκίμια και άρθρα του Σεβ. σ., που τέρπουν και όφελούν μαζί. Δεν ύποφέρουν από στεγνά και ψυχρότητα. Έχουν μιá δροσιά και μιá προσωπική άμεσότητα, με την όποία ό σ. αντιμετώπιζει τα θέματα, ώστε ό άναγνώστης αισθάνεται να συμμετέχει στην άγωνία και στον άγώνα του γράφοντος. Όλα τα θέματα, που άπασχολούν τον Σεβ. σ. είναι, θα λέγαμε, της άμέσου επικαιρότητας. Η όραση και ή θέλησή τους από την όρθόδοξη και την εκκλησιαστική πλευρά δεν τα άπομακρύνει' τα φωτίζει μ' ένα διαφορετικό φώς, που ό άναγνώστης το χαιρείται, άναφωνώντας: «δόξα τώ Θεώ! Ύπάρχει άκόμη έλπίδα να σωθούμε στην κιβωτό της Έκκλησίας»!

Ό Σεβ. άρχιεπίσκοπος Κρήτης είναι πολύ έμπειρος «στρατηγός» στον πόλεμο κατεπάνω στους δαίμονες και στους ποικιλώνυμους πειρασμούς τους, με όποια μορφή κι άν παρουσιάζονται. Το έδειξε με διάφορα βιβλία του, ιδίως με το ζωντα-

νὸ καὶ σύγχρονο Κυριακοδρομὸ τοῦ Ὁ Χριστοῦ καὶ ἡ κοινωνία, ποῦ ἐξαντλεῖται καὶ ἐπανεκδίδεται. Τὸ ἔδειξε καὶ μὲ τὸν ποιητικὸ λόγο του, ποῦ κερδίζει καὶ τοὺς ἀνθρώπους μὲ λογοτεχνικὰ ἐνδιαφέροντα. Τὸ δείχνει κατ' ἐξοχὴν μὲ τοῦτο τὸ βιβλίο του, ποῦ χτυπά μὲ καιρῖον τρόπο, στὰ μετερίζια καὶ στὰ κρυφὰ καταφύγια, τὸν πνευματικὸ ἐχθρὸ καὶ πολέμιο τῶν πιστῶν. Δὲν φοβᾶται μὴ θίξει κάποιον κατεστημένο ἢ κάποιον πρόσωπο, γράφοντας τὶς ἀλήθειες ποῦ μᾶς πονοῦν: «Ἐχομε, γράφει, περιβάλλον ἐπιστήμης, τεχνικῶν ἐξελιξέων, ὑλικῶν ἀνέσεων καὶ ἀγαθῶν, ἀλλὰ δὲν τολμοῦμε νὰ μιλήσουμε γιὰ περιβάλλον πίστεως καὶ ἀγιότητος. Αὐτὸ τὸ περιβάλλον μᾶς λείπει. Καὶ αὐτὴ ἡ ἔλλειψη εἶναι ἡ μεγάλη συμφορὰ τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου» (σελ. 157). Ἰδιαιτέρα ἡ ἐποχὴ μας, λέει σὲ ἄλλο σημεῖο, καὶ ἡ κοινωνία μας «ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ τὴν παρουσία τῶν Ἁγίων. Πρέπει, ἀνάμεσα στὰ πλήθη τῶν ἀθέων, τῶν ἀρνητῶν, τῶν ἀσώτων, ἀδίκων καὶ κακοποιῶν, νὰ ξεχωρίζει ἡ εὐλογημένη στρατιὰ τῶν Ἁγίων... Ὁ δρόμος τῆς ἀγιότητος εἶναι ἡ πραγματικὴ χαρὰ καὶ ὁ ἀληθινὸς πολιτισμὸς. Ὁ στόχος τῆς ἀγιότητος εἶναι τὸ βαθύτερο νόημα τῆς ζωῆς καὶ ὁ ἀγώνας τῆς σωτηρίας» (σελ. 276). Ὁ Σεβ. σ. βλέπει τὴν ἐπίθεση τοῦ ἐχθροῦ, ποῦ μᾶς ἔρχεται ἀπὸ παντοῦ μὲ νέες μορφές καὶ τρόπους: «Βλέπουμε βιβλία καὶ περιοδικὰ ποικιλόμορφα καὶ ἀναρίθμητα. Μερικὰ ἔχουν μέσα τους τὴν ἀγωνία πιστῶν συγγραφέων, δημοσιογράφων, φιλοσόφων, ποιητῶν, θεολόγων, κοινωνιολόγων, ἀγωνιστῶν τοῦ καλοῦ καὶ σοβαρῶν ἐργατῶν τοῦ πνεύματος, τῆς ἐπιστήμης, τῆς πραγματικῆς προόδου, τῆς ἀρετῆς, τῶν ἰδανικῶν. Δυστυχῶς, ὅμως, ἐκεῖνο ποῦ συναντοῦμε πιὸ εὐκόλα καὶ τὸ ὁποῖο κατακλύζει τὴν ζωὴ, τὸ πνεῦμα, τὴν κοινωνία μας, σὰν λάβα ἡφαιστείου, εἶναι τὸ ἔργο τῶν κακῶν καὶ ἀσεβῶν ἐργατῶν τοῦ πνεύματος, ποῦ χρησιμοποιοῦν τὸν τύπο, τὸ βιβλίο, τὸ περιοδικό, γιὰ σκοποὺς χαμηλοῦς, γιὰ στόχους συμφέροντος, γιὰ ἐπιδιώξεις ἐγωϊστικῆς, γιὰ ἐξυπηρέτηση θεωριῶν πλάνης καὶ διδασκαλιῶν διαφθορᾶς» (σελ. 186). Ἄλλὰ ὁ Σεβ. σ. συμβουλεύει νὰ σηκώσουμε ψηλὰ τὴ σημαία τοῦ πνεύματος, δίχως δειλία ἢ πνεῦμα ἡττοπάθειας: «Ἀγώνας ἱερὸς χρειάζεται ἀπ' ὅλες τὶς ὑγιεῖς δυνάμεις, νὰ πειθοῦν προπαντὸς οἱ ὑπεύθυνοι, γιὰ τὸ τί πραγματικὰ εἶναι ὠφέλιμο, ποῦ θὰ διδάσκει καὶ θὰ χαρίζει σωστή ψυχαγωγία καὶ φωτισμένο προσανατολισμὸ πρὸς τὴν ἀρετὴ καὶ τὸν ἐξαγιασμὸ» (σελ. 193).

Μακάρι αὐτὲς οἱ ἀλήθειες ν' ἀκουστοῦν καὶ νὰ προβληματίσουν τοὺς ὑπευθύνους, δηλ. ὅλους μας, γιὰ νὰ φωτιστεῖ σωστὰ ὁ δρόμος τῆς ζωῆς μας —καὶ ἰδιαιτέρα τῶν νέων μας, ποῦ περιμένουν τὸ λόγο μας καὶ τὸ παράδειγμά μας.

Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἄρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 37, πρῆρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ὡς καὶ τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 33 καὶ 34 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου, ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν κενῆς θέσεως τακτικοῦ Ἐφημερίου ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ

Ζωοδόχου Πηγῆς - Κ. Πατησίων

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους, ἵνα καταλάβωσιν τὴν Ἐφημεριακὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 34/1α τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω Κανονισμοῦ προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 15ῃ Μαΐου 1995

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Ἱερὰ Μητρόπολις Ἰδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν κατ' ἐξαιρέσιν δι' ἐπιλογῆς κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 15 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5/1978 Κανονισμοῦ «Περὶ Κώδικος Ἐκκλησιαστικῶν Ὑπαλλήλων» πλήρωσιν μίας (1) θέσεως Κλάδου ΔΕ ἢ ΥΕ Γραφῶν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν κειμένων διατάξεων καὶ Κανονισμῶν προσόντα καὶ δὴ Ἐκκλησιαστικὸν ἦθος καὶ γνώσιν τῶν συγχρόνων λογιστικῶν καὶ δακτυλογραφικῶν μέσων (κομπιούτερς), ὅπως ἐντὸς εἰκοσαήμερου (20) ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» καὶ τὴν Ἐφημερίδα «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ», ὑποβάλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως, διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω θέσεως.

Ἐν Ἰδρα τῇ 3ῃ Μαΐου 1995

† Ὁ Ἰδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης ΙΕΡΟΘΕΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Κεφαλληνίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς

Ίεράς Συνόδου «Περὶ ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἑφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Ἁγίου Παντελεήμονος Πουλάτων
καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Ἀργοστολίῳ τῆ 4ῃ Μαΐου 1995

† Ὁ Κεφαλληνίας ΣΠΥΡΙΔΩΝ

Ίερά Μητρόπολις Δημητριάδος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «Περὶ ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἑφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Ἁγίου Ἀθανασίου - Δήμητρας Ἀγιάς
καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Βόλῳ τῆ 15ῃ Ἰουνίου 1995

† Ὁ Δημητριάδος ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΤΑΣΤΑΣΗ ΣΕΙΣΜΟΠΛΗΚΤΩΝ ΝΑΩΝ

Ἐξαιτίας τοῦ ἰσχυροτάτου σεισμοῦ πού ἐπληξε καὶ τὸ Νομὸ Γρεβενῶν, 45 ἱεροὶ ναοὶ τῆς Μητροπόλεως Γρεβενῶν ἔχουν ἰσοπεδωθεῖ, ἐνῶ κατὰ μεγάλο ποσοστὸ ὑπέστη σοβαρὲς ζημιές καὶ ἡ ἱστορικὴ Μονὴ Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος (Ὁσίου Νικάνορος - Ζάβορδας).

Γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς κρίσιμου καταστάσεως καὶ τὴν εξασφάλιση τῆς δυνατότητος γιὰ τὴν τέλεση ἱερῶν Ἀκολουθιῶν, θ. Λειτουργιῶν καὶ Μυστηρίων, ὁ Σεβ. κ. Σέργιος ἀνοίξε τὸν ὑπ' ἀρ. 331/296087-75 λογαριασμὸ στὴν Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, μὲ τὴν κατάθεση τῶν ἀποδοχῶν του τεσσάρων μηνῶν.

Ὅποιος ἐπιθυμεῖ νὰ συνδράμει (κληρικοί, λαϊκοί, ἐνορίες, ἰδρύματα) ἡμπορεῖ νὰ καταθέσει στὸν παραπάνω λογαριασμὸ.

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Τηλ. καὶ Fax 72.18.308

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

- † Ὁ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ΣΕΡΑΦΕΙΜ
- † Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ
- † Ὁ Κυθήρων ΙΑΚΩΒΟΣ
- † Ὁ Μονεμβασιάς καὶ Σπάρτης ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Ὁμότ. Καθηγ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ἀρχων Διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου τῆς Μ.Χ.Ε.
Τακτικὸν Μέλος τῆς «Εὐρωπαϊκῆς Ἀκαδημίας
τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῶν Τεχνῶν»

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἀκροβολισμοὶ κρούσεως;
(Κριτικὴ ἀξιολόγησις ἀντιεκκλησιαστικῆς συνεντεύξεως).

Μητροπ. Σύρου Δωροθέου, Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Ρ/ καθολικὸν Ἀρχιεπίσκοπον.

Μητροπ. Θηβῶν καὶ Λεβαδείας Ἱερωνύμου, Σχέσεις Ἐκκλησίας - Πολιτείας πρὸ τῆς μελετωμένης μεταρρυθμίσεώς των.

Μητροπ. Αὐστρίας Μιχαήλ, Μνήμη Μητροπολίτου Γερμανοῦ Καραβαγγέλη.

Ἀνδρέου Ἰωάν. Φιτράκη, Ριζάρειος Ἐκκλησιαστικὴ Σχολή (1844-1994).

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ὀδοιπορικὸν εἰς ἑλληνορθόδοξα κέντρα τῆς Αὐστραλίας.

Κων/νου Χρ. Τράκα, Ὁ κατ' ἐπίγνωση σεβασμὸς στὸ Σύναγμα.

Παναγ. Κ. Πάλλη, Ἡ ὑγεία τοῦ Μ. Βασιλείου καὶ οἱ δυσμενεῖς γι' αὐτὴν συνθήκες καὶ καταστάσεις.

Ἰωάννου Μπουγάτσου, Ἡ συμβολὴ τοῦ Κων. Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων εἰς τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821.

Παρατηρήσεις καὶ Σχόλια.

Βιβλιοκρισία

Παράρτημα.